

Designmanual

For et sammenhængende og varieret by-landskab i
Nykøbing F. Havneby

Januar 2025

LYTT

Designmanual for Nykøbing F. Havneby er udarbejdet af LYTT Architecture for Guldborgsund Kommune i perioden august 2023 til januar 2025.

Udarbejdet af:

LYTT Architecture as
Europaplads, Mindegade 13, 3.
8000 Aarhus
+45 86 20 32 00

GULDBORGSUND

LYTT Urban & Landscape
Architecture

Indholdsfortegnelse

Intro	
Læsevejledning	4
Helhedsplan	6
Projektområde	8
Analyse	
By og havn	10
Landskab, sund og natur	12
Byrumsanalyse og nøglekarakteristika	14
Landskab	
Terræn & stormflodssikring	16
Regnvandshåndtering	18
Beplantningsstrategi - på langs	22
Beplantningsstrategi - på tværs	24
<i>Havneengen</i>	26
<i>Havnehaverne</i>	30
<i>Den Gønne Korridor</i>	36
Stedet som materialebank	40
Belægning	42
Havnekanten	46
Sikkerhed langs havnekanten	52
Byrumsinventar	
<i>Træ</i>	54
<i>Træ og varmgalvaniseret stål</i>	56
<i>Ubehandlet stål og støbejern</i>	58
Belysningsstrategi	60
Strategi for kunst i det offentlige rum	64
Byrum	
Sundparken	66
Kondensens Forhave	68
Bropladsen	70
Minimolen	72
Havneparken	74
Bilag	
Nykøbing F. havn - et historisk rids	76

Læsevejledning

Guldborgsund Kommune har igangsat en langsigtet proces for omdannelse af byens erhvervshavn til nye oplevelsesrige bydele, og i 2021 blev *Helhedsplan for Nykøbing F. Havn* vedtaget.

Nærværende *Designmanual for Nykøbing F. Havn, landskab & byrum* er udarbejdet som en forlængelse af helhedsplanen og tager afsæt i dennes disponering af bebyggelse, landskab og byrum.

Designmanualen er et styringsredskab og angiver overordnede retningslinjer og specifikke principper for den landskabsarkitektoniske karakter i landskab og byrum, så det tidligere havneområdes bærende kvaliteter og identitet fastholdes inden for klare designmæssige rammer.

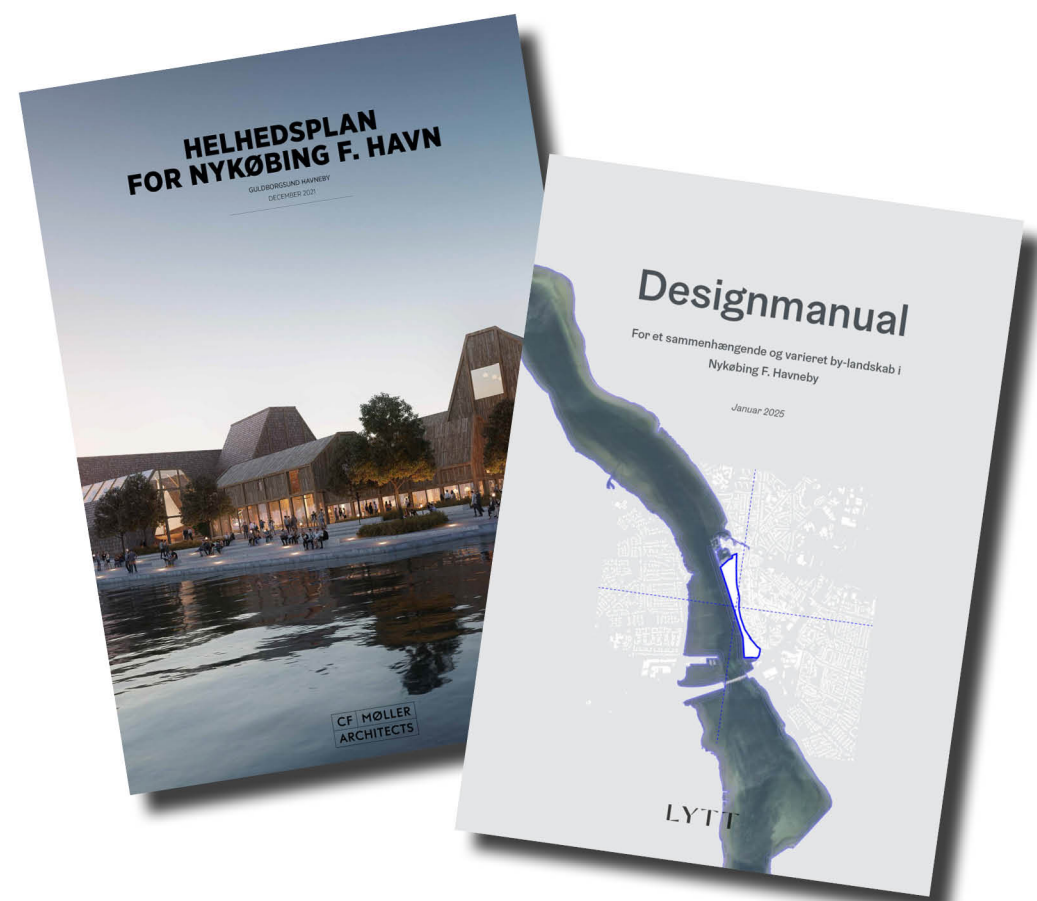
Designmanualen er opdelt i fire hovedafsnit: *Intro, Analyse, Landskab og Byrum*.

Afsnittet *Intro* indeholder, udover denne læsevejledning, en kort gengivelse af helhedsplanens vision, koncept og overordnede designprincipper samt et kort, der angiver designmanualens projektområde med relevante stedsbetegnelser.

Afsnittet *Analyse* indeholder en læsning af egnens karakteristiske landskab, et rids af havnens og byens historiske udvikling og en byrumsanalyse. Ved at tage afsæt i en analyse og læsning af egnens landskab, byen og havnens stedbundne kvaliteter og værdier, sikres en robust og helhedsorienteret designmanual. For hvert afsnit beskrives det, hvad læsningen og analysen har givet anledning til af strategier og designprincipper i designmanualen.

I afsnittet *Landskab* beskrives de overordnede retningslinjer og designprincipper for hele bydelen for emnerne: *terræn og stormflodssikring, regnvands-håndtering, beplantning, belægning, havnekanten, inventar, belysning og kunststrategi*.

I afsnittet *Byrum* beskrives specifikke designprincipper for de fem byrum, der knytter sig til de fem bevaringsværdige historiske bygninger; *Havneparken, Minimolen, Bropladsen, Kondensens Forhave og Sundparken*. For hvert byrum beskrives den overordnede arkitektoniske karakter og specifikt *belægning, beplantning og inventar*.

Visualisering fra helhedsplanen. En grøn bydel skal i Havnebyens nordlige område danne ramme for nyt byliv ud til sundet.

Helhedsplan

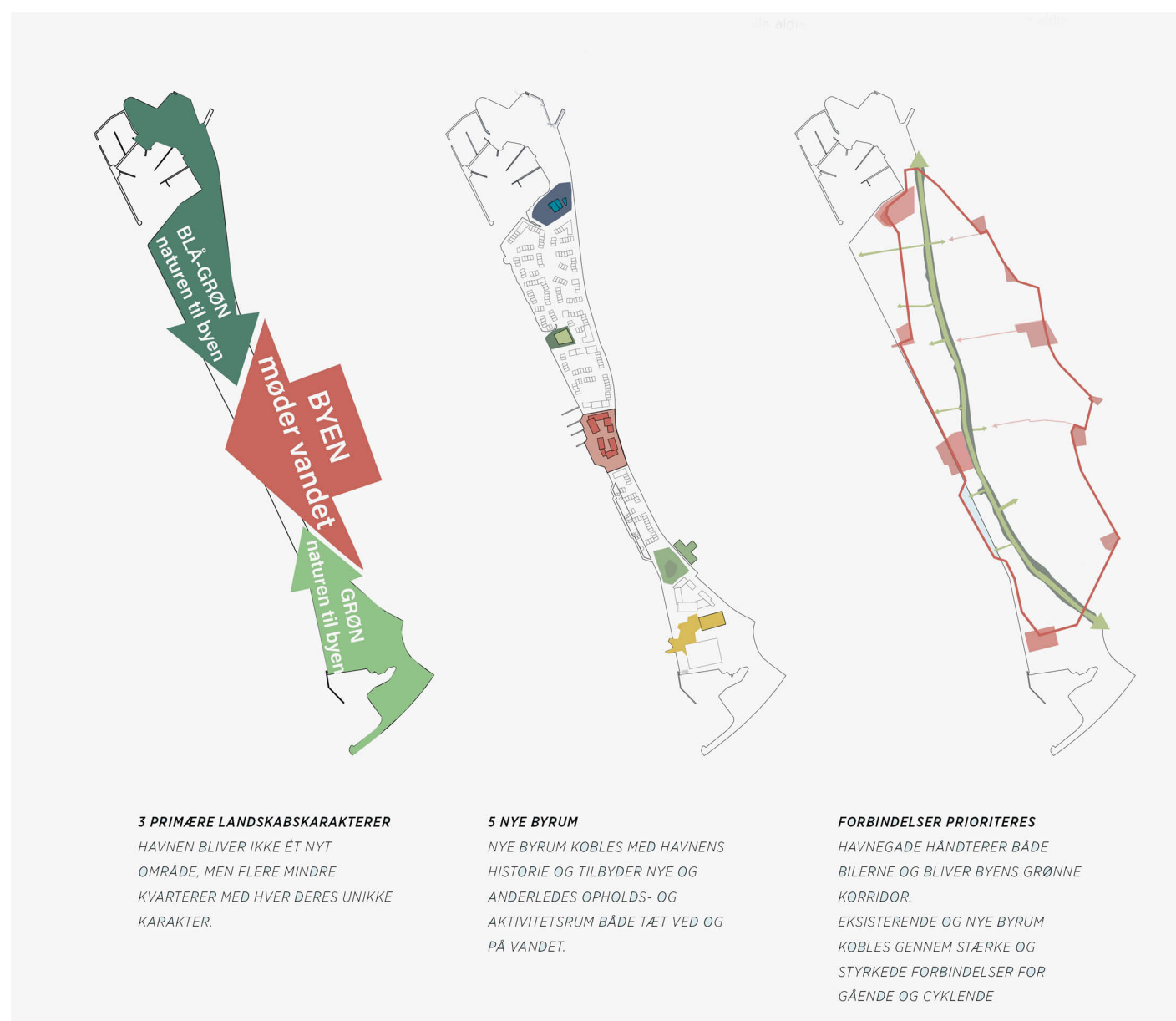
Helhedsplanen fra 2021 formulerer en vision, der tager afsæt i en analyse af byen og stedets potentialer.

- Det bedste fra Guldborg Sund
- Nykøbing F.s' smukke natur
- Middelalderstrukturen som ramme for bymidtens summen af liv
- Industrihavnens lag af histori

Emner, der tilsammen skaber mulighed for en grøn, vital og mangfoldig bydel, der bliver attraktiv for hele byen.

Helhedsplanen beskriver en række designprincipper, der tager udgangspunkt i disse eksisterende kvaliteter:

- Forbind det grønne og få naturen ind i byen
- Skab sammenhæng med den eksisterende by
- Varier havnens kant og mødet med vandet
- Etabler byrum før bygninger
- Bevar historien
- Prioriter mennesker og de gode forbindelser før biler
- Tilpas til byens skala, havnens ånd og stedets kræfter
- Byg en bæredygtig og klimatilpasset bydel

Koncept fra helhedsplanen - det bedste fra Guldborgsund

Oversigtsplan fra helhedsplanen, 1:8000

Projektområde

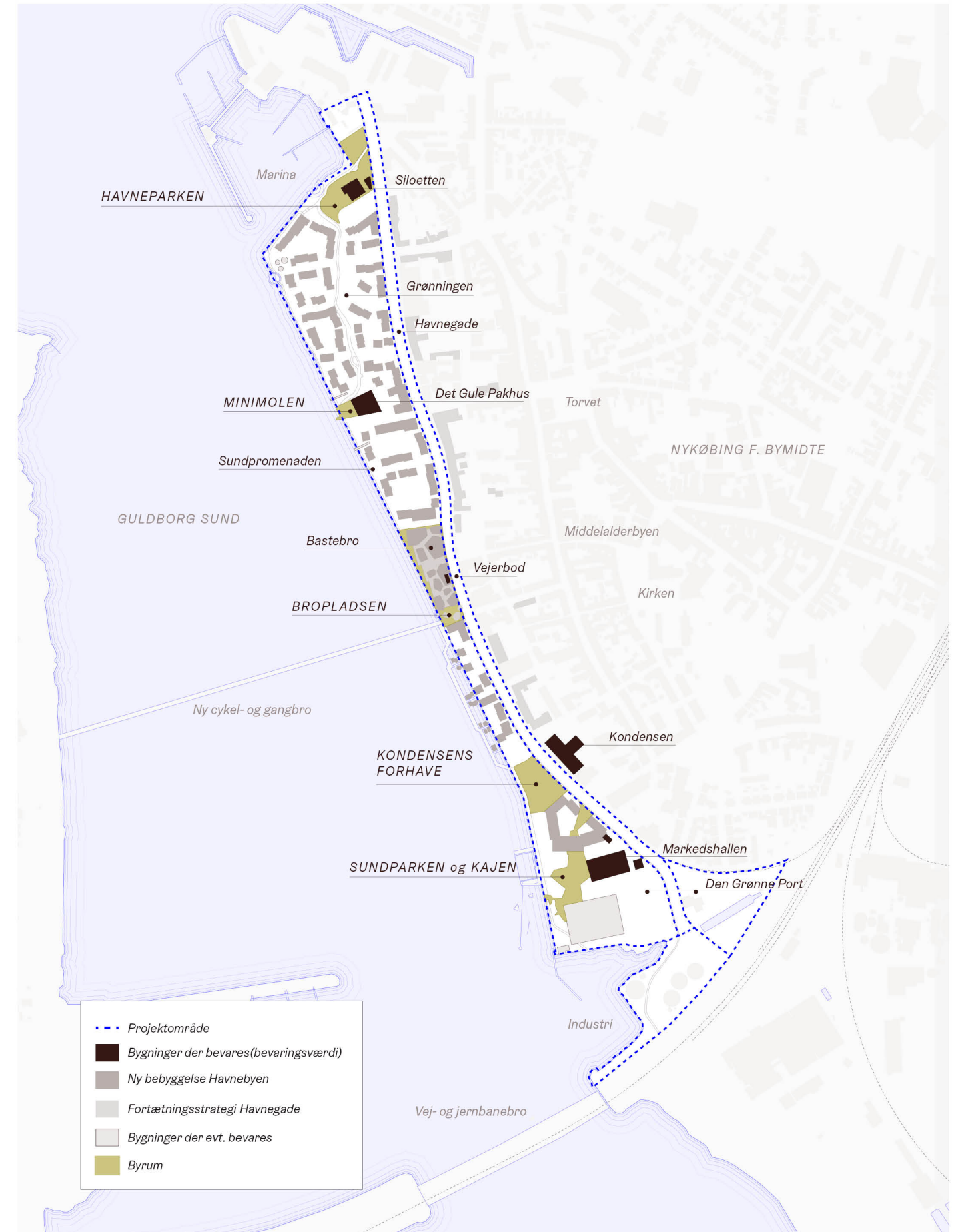
Designmanualens projektområde svarer til helhedsplanens udstrækning. Det afgrænses af industriområdet i syd, marinaen i nord, Fejøgade - Havnepladsen - Tømmergade - Stengade i øst og havnekanten i vest. Derudover medtages matriklen i syd, hvor der i dag er en nedlagt tankstation, og hvor der på sigt planlægges at etablere en større parkeringsplads.

Helhedsplanens overordnede struktur udgøres af en række bykvarterer, der varierer i karakter. Længst mod nord og syd er de mest grønne bykvarterer flankeret af bykvarterer med vandets nærhed som omdrejningspunkt. Centralt er Bastebro, som bydelens mest urbane kvarter. Der er adgang til kvartererne

fra bydelens grønne korridor, Fejøgade - Havnepladsen - Tømmergade - Stengade. På boligvejene er der parkeringspladser på terræn og adgang til p-kælder. Der prioriteres færdsel for de bløde trafikanter med et netværk af sekundære stier og en hovedforbindelse (Sundpromenaden) langs vandet. Hovedforbindelsen samler fem byrum, der er tilknyttet fem bevaringsværdige bygninger. Sundpromenaden og de historiske slipper forbinder havnebyen med bymidten, og en ny cykel- og gangbro over sundet kobler havnebyen med Sundby.

Visualisering af Havnebyen fra Helhedsplanen.

PROJEKTOMRÅDE MED VÆSENTLIGE STEDSANGIVELSER

By og Havn

Placeringen af Nykøbing F midt på Guldborg Sund er historisk strategisk bestemt. Her var byen beskyttet for angreb udefra samtidig med, at der var adgang til havet. Selve byen er opstået på en lille lerbanke parallelt med sundet. Her ligger endnu byens ældste gadenet med små stræder (slipper), der førte ned til stranden. På bankens nordlige afslutning opførtes en kongelig borg, som på det tidspunkt var byprofilens mest dominerende element.

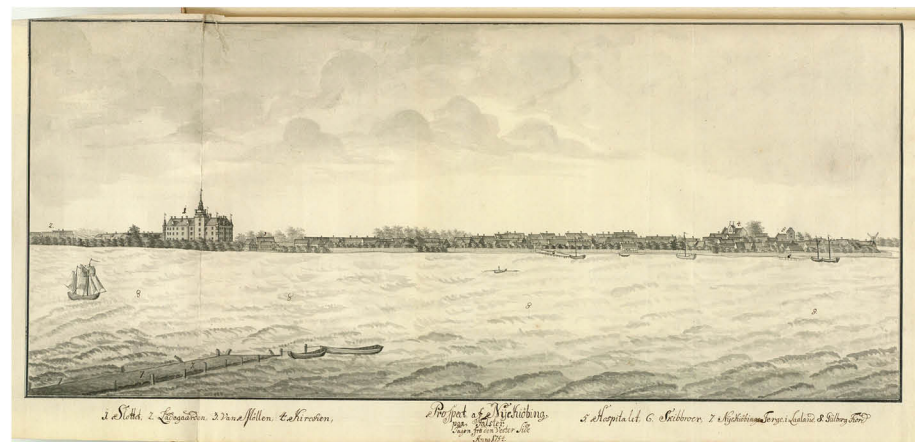
Industrialiseringens gennembrud betød, at Nykøbing voksede udover de middelalderlige grænser. Jernbanen effektiviserede samfærdslen til lands,

og udbygningen af havnen og skibsbroer forbedrede forholdene for søfarten. Havneområdet har med udvidelser og bebyggelse gennem historien i stadig større grad hindret tilgængeligheden til vandet og det frie udsyn udover sundet. I dag er de væsentligste byarkitektoniske hovedtræk i Nykøbing F. de parallelle strukturer af middelalderby, havn, havnekant og sund.

Den historiske forståelse af byen og havnens udvikling har i designmanualen givet anledning til designmæssigt at understøtte havnebyens strukturer på langs og på tværs.

Havnebyens struktur på langs understreges ved en samlet landskabsarkitektonisk og designmæssig identitet i materialer, beplantning og inventar. Byens historiske udvikling har betydet, at havnen med tiden er blevet en barriere mellem bymidte og sund. De historiske strukturer på tværs er derfor afgørende som fysiske og visuelle forbindelser for havnebyens fremtidige sammenhængskraft.

PROSPEKT AF NYKØBING F. 1754

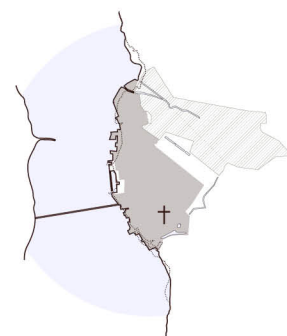

I 1700-tallet var Nykøbing Slot markant i byens profil mod sundet.

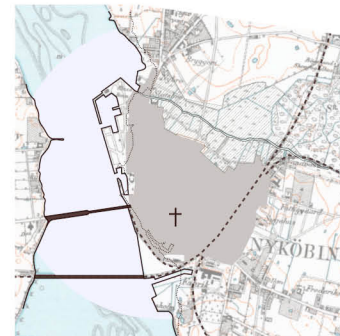
HAVN OG BYEN - HISTORISK UDVIKLING

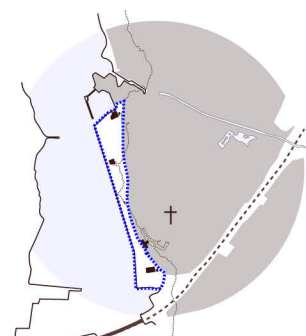
1700-tallet
Kongelig residens og Købstad.

1900-tallet
Begyndende industrialisme.
Havnen udvides - bro til Lolland.

1901-1970
Industrialismens gennembrud.
Jernbanen og ny bro anlægges.

I dag
Havnen er en barriere mellem by og sund.

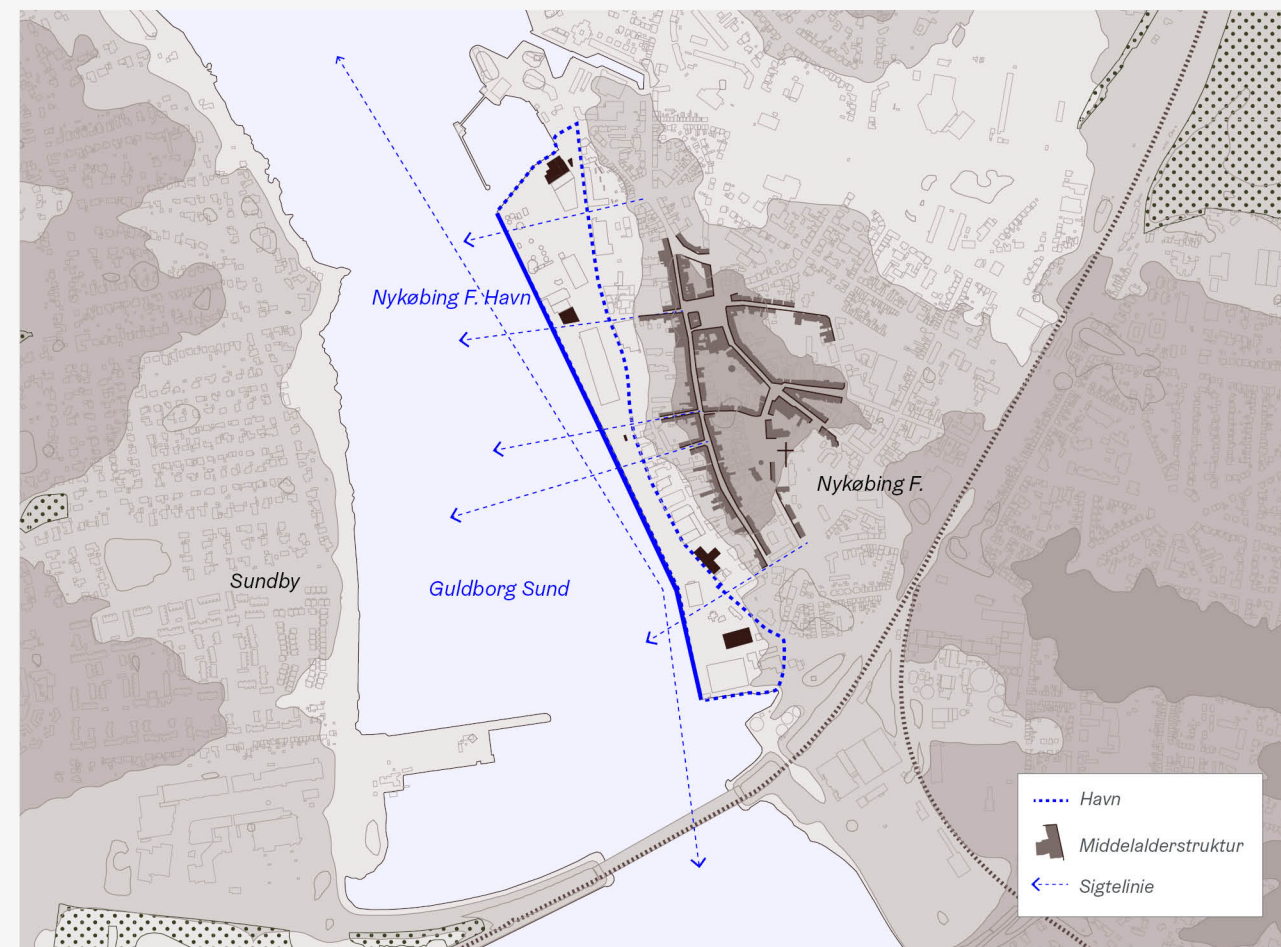

illustration af havnebyens struktur på langs og fysisk visuelle forbindelser på tværs.

Historisk foto af den gamle bro der forbandt Nykøbing F. og Sundby.

Historisk foto af havnens industribygninger og mange skibe.

Historisk foto af bro og havnebanens jernbaneskiner.

Historisk foto af havnens gamle brostensbelægning.

Landskab, sund og natur

Landskabet på Falster er dannet i den sidste istid. Ved isens aflejringer opstod de landskaber af lerede moræneflader, som gør området til et af Danmarks mest frugtbare. Nykøbing F. ligger midt på Guldborg Sund, der adskiller Falster og Lolland som en bred flod.

De mest dominerende træer i Falsters landskab er sundet og kystens salte engarealer, det flade morænelandskab med ferske eng- og moseområder,

opdyrkede arealer mellem levende hegn, og byen omgivet af store skovområder.

Det er en rig og frodig natur og et særdeles attraktivt friluftslandskab med et veludbygget netværk af rekreative vandre- og cykelstier.

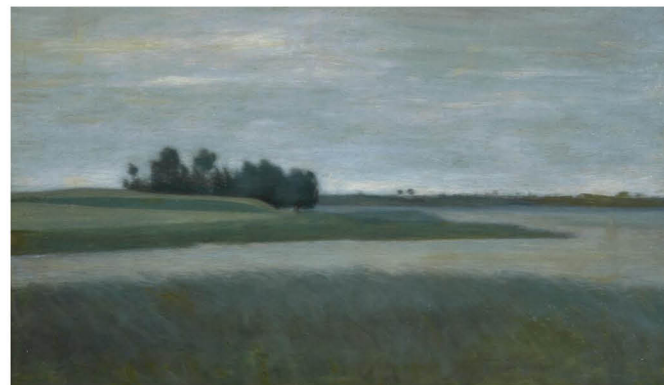
Den landskabelige indflyvning og læsning af egnens karakteristiske landskab har i designmanualen givet anledning til en beplantningsstrategi, der tager afsæt i egnens karakteristiske landskab og natur.

De grønne og rekreative områder nord og syd for havnebyen forbindes med havneengens kystnatur, og morænelandskabets frugtbare jorde har inspireret til beplantningen i de frodige havnehaver. Bydelens grønne korridor udfoldes som et arboret af blandede træarter med afsæt i den historisk skovrige egn.

LANDSKAB

I sidste istid opstod Falsters lerede moræneflader. Landskabskort, Per Smed.

Landskab Falster, maleri af Vilhelm Hammershøi

EGNENS KARAKTERISTISKE LANDSKABSTYPOLOGIER

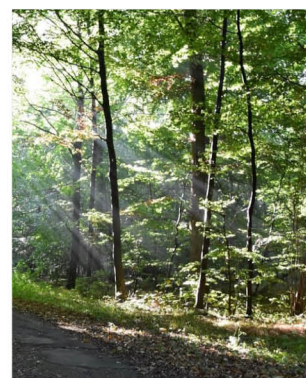
Kystlandskabet. Salte engområder langs sundets kyst.

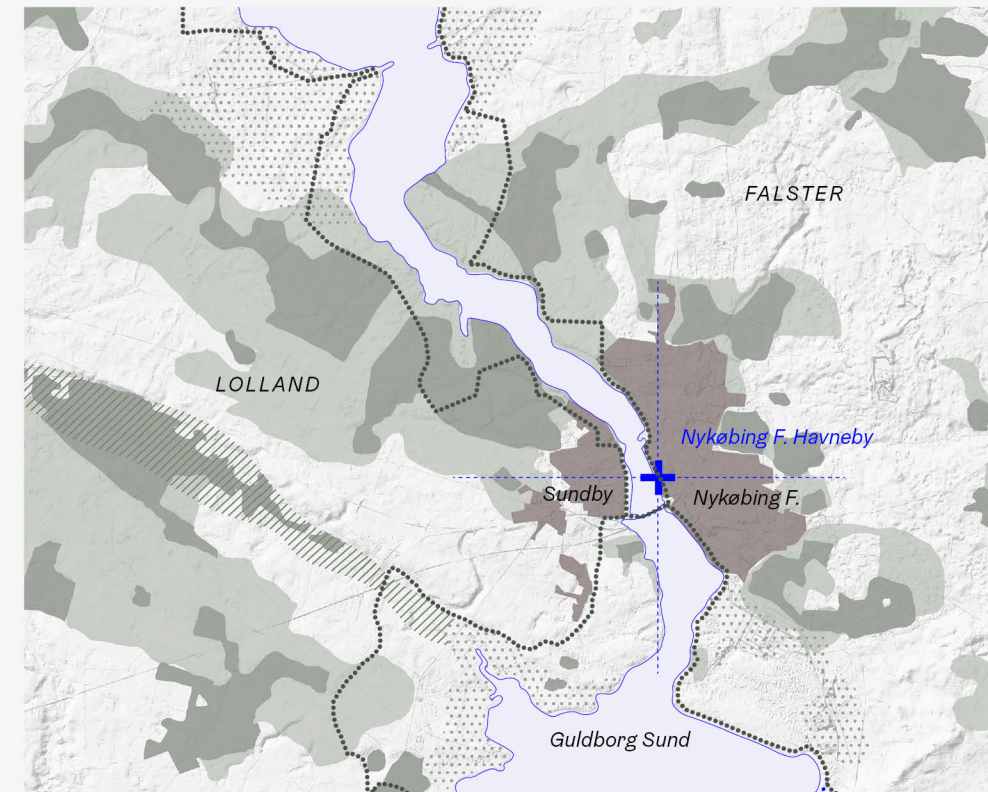
Ferske eng- og moseområder langs åer og vandløb.

Agerlandskabet. Dyrkningsmarker indrammet af levende hegn.

Skove med løv- og nåltræer.

TOPOGRAFISK KORT

Guldborg Sund adskiller Lolland og Falster. Nykøbing F. ligger ved sundets smalleste sted. De mørkegrønne områder er skovområder i dag og de lysegrønne områder er tidligere skovområder (1776).

BEPLANTNINGSTRATEGI

Beplantningsstrategien tager afsæt i egnens karakteristiske landskab og natur. De tre overordnede områder, Havenengen, Havnehaverne, og Den Grønne Korridor har hver sin kontekstbestemt beplantning.

Byrumsanalyse og nøglekarakteristika

Middelalderbyens struktur aflæses tydeligt i bymidtens forløb af smalle gader og åbne pladser. Det kulturhistoriske miljø omkring kirken og klostret understøttes af klassiske ældre byrumsbelægninger og inventar. De smalle stræder (slipper), der forbinder middelalderbyen med sundet, fremstår i dag med historiske belægninger af brosten, knoldebro og åbne vandrender. Slipperne er væsentlige, fysiske og visuelle forbindelser mellem bymidte og sundet.

Torvet, som er centrum for handel og byliv, fremstår med nye klassiske belægninger af svensk granit i små formater og konsekvent, identitetsskabende inventar i cortenstål, ubehandlet stål og træ. Centralt på torvet, i sigtelinjen mod sundet, er omdrejningspunktet et vandelement med fontæner. En række mindre pladser i bymidten er ligeledes omlagt de senere år, og yderligere planlagte fornyelser vil forstærke bymidtens netværk og byliv og på sigt forbinde middelalderbyen med den nye bydel på havnen.

Strandgade/Toldbodgade tegner den historiske kystlinje og markerer overgangen mellem middelalderbyens bymæssige skala og industrihavnen mere uformelle,

åbne struktur. Mellem nyere bygninger og ældre pakhuse findes her en række forbindelser på tværs. Belægninger og inventar væver sig ind i områdets uformelle karakter som et patchwork af muligheder. Fejøgade - Havnepladsen - Tømmergade - Stengade er i dag en bred tosporet asfaltvej med en udflydende karakter. Der er planlagt omlægning af Fejøgade - Havnepladsen - Tømmergade - Stengade med en grøn midterrabat, hvori der plantes træer.

Midterrabatten kommer også til at fungere som helle for sikker færdsel på tværs af vejen for gående. Og der planlægges også delte stier for gående og cyklende på hver side af vejen.

Havnen udgøres i dag af en række ældre bygninger og en række nyere industribygninger. Helhedsplanen har udpeget fem særlige bygninger, der bevares. Havnens flade består af et nyere lag af asfalt, hvori der ligger gamle spor af jernbaneskinner. Havnens flade afsluttes mod sundet af kajkanten med en hammer i egetræ. Her langs kajkanten er der lange ubrudte kig udover sundet. Og himmel, vand og horisont gør lys og luft nærværende. Nord for erhvervshavnen ligger byens marina med

bådpladser, nyere bebyggelse og maritim stemning. Syd for havnen markerer vej- og jernbanebroen overgangen til industriområdet. Her understreges havnens rå og forladte stemning af vegetation med selvgroet karakter.

Byrumsanalysen har i designmanualen givet anledning til at understrege havnebyen med en selvstændig, designmæssig identitet og en klangbund af referencer til historien samt de stedbundne kvaliteter. Inventar som anvendes i byens rum er ikke entydig eller konsekvent, og det er således muligt at pege på inventardele til den nye havnebydel med en selvstændig designidentitet.

Som et patchwork afspejler Designmanualens belægningspalette byens historiske belægninger af brosten og knoldebro, industrihavnen flader af asfalt og med indslag af sanselige flader i grus og pigsten.

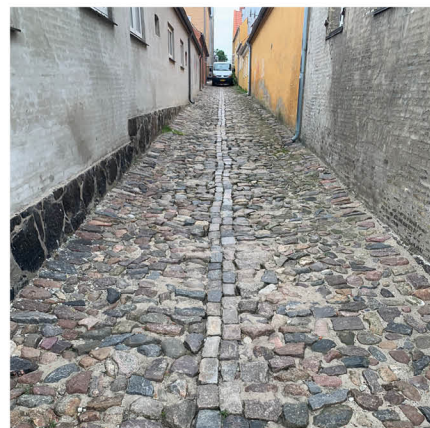
Byrumsanalysen har desuden klarlagt fraværet af bynære, grønne åndehuller, og derfor er det væsentligt, at der i havnebyen prioriteres sammenhængende grønne strukturer med byrelateret natur til glæde og gavn for byens borgere og biodiversiteten.

Torvet

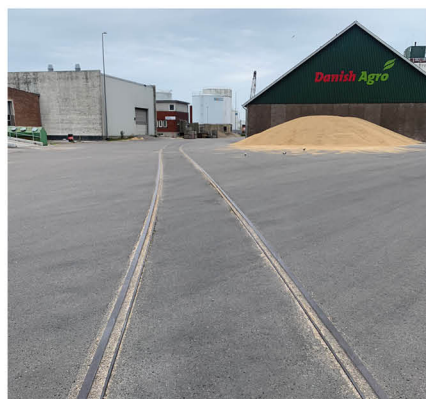
Kirkepladsen

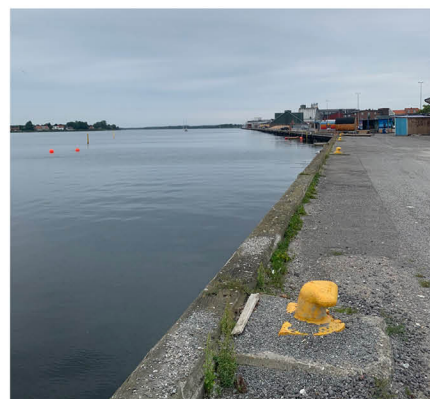
Trollestræde, historisk slippe

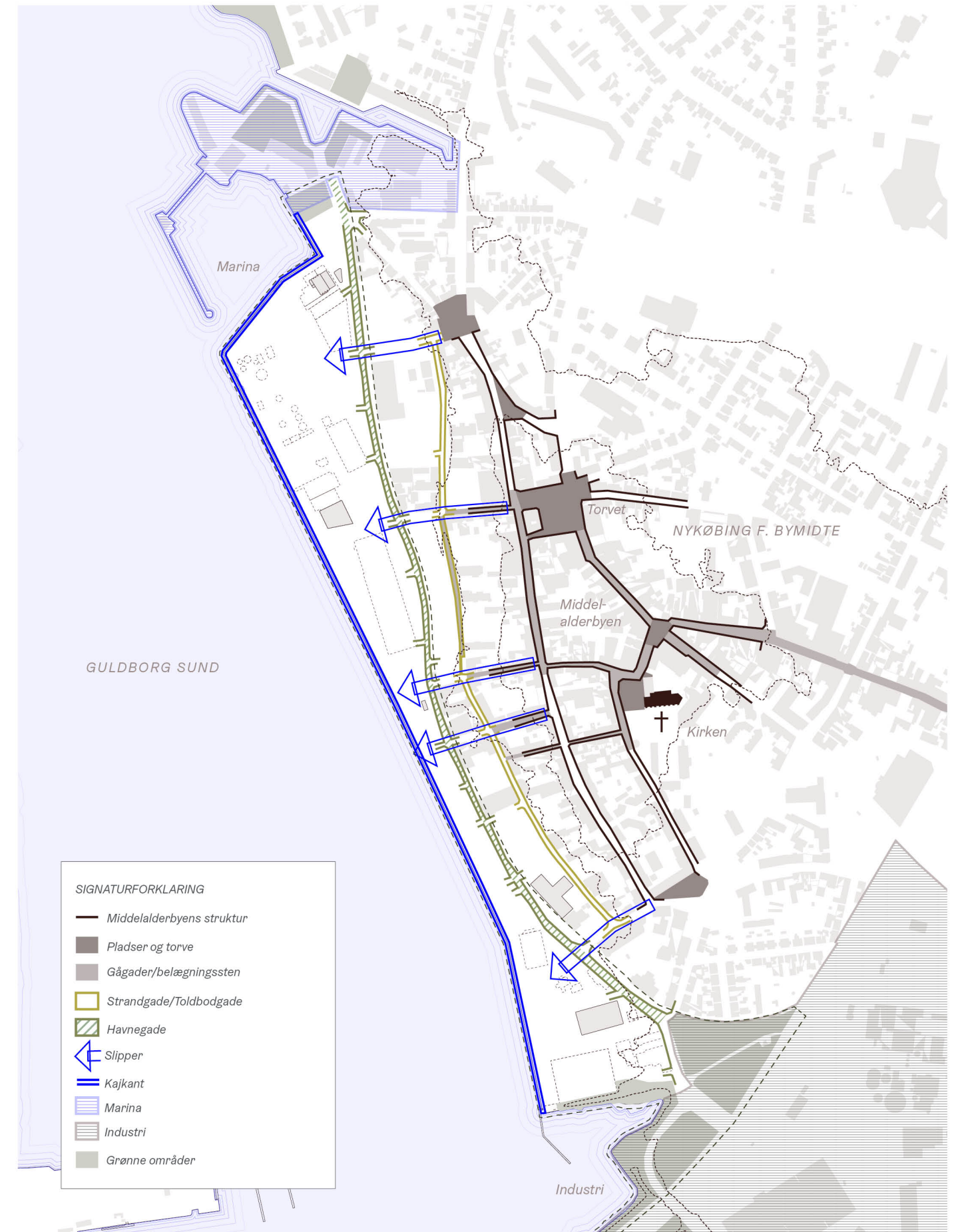
Strandgade/Havnepladsen

Havnen

Havnekanten

BYRUMSANALYSE

Terræn og stormflodssikring

Stormflodssikringen integreres som en del af bydelens nye terrænmæssige bearbejdning og udnytter potentialet for at skabe varierede rum, oplevelser og aktiviteter.

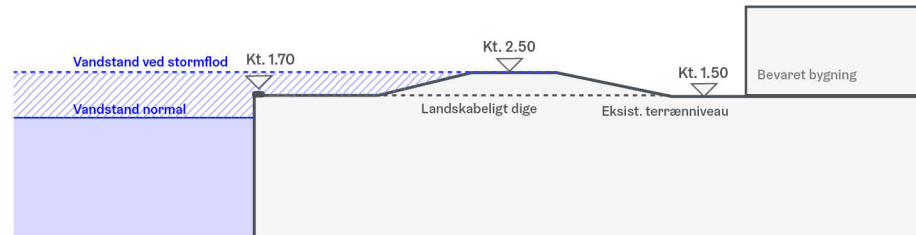
Havnens generelle terrænniveau ligger i dag på kote 1.50. På dette niveau ligger også de særlige bygninger der bliver bevaret. Havnebyens nye bebyggelser skal i fremtiden sikres mod stormflod med gulvkote i 2.50.

Havnekantens eksisterende terrænniveau i kote 1.70 bevares, og sikringen af bebyggelser i tilfælde af stormflod udføres i to principper: 1) beskyttelse af eksisterende bebyggelse bag et landskabeligt dige og 2) ny bebyggelse etableres på terrænplint/terrænpude.

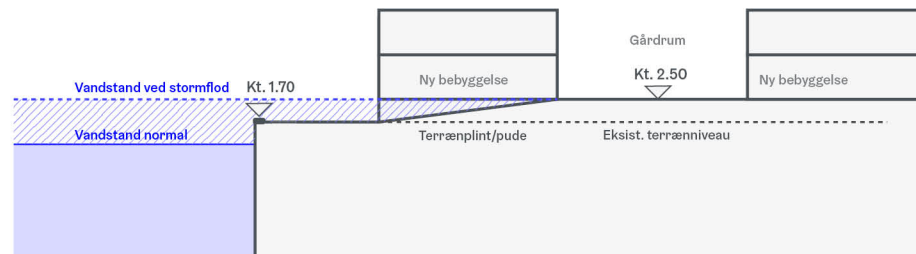
Det landskabelige dige udføres med skråningsprofiler, der tilgodeser ophold og tilgængelighed og med optimale vækstbetingelser for beplantning.

På terrænniveau mellem kote 1.50 og 2.50, er der risiko for oversvømmelse ved stormflod. Udformning og beplantning i disse arealer skal derfor kunne tåle kontakt med saltvand.

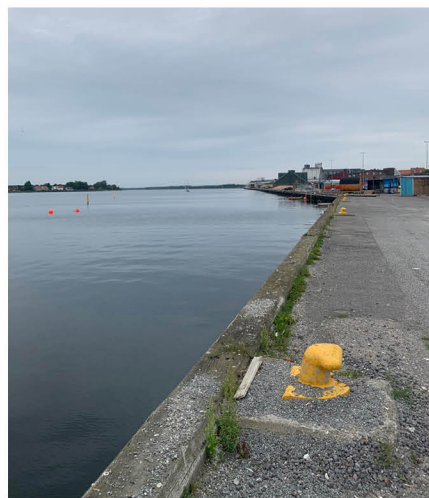
Ny bebyggelse etableres på terrænplint/terrænpude, og niveauforskelle bearbejdes som kantzone med f.eks. opholdssituationer og definerer overgang mellem private og offentlige områder.

PRINCIP FOR STORMFLODSSIKRING AF EKSISTERENDE BEBYGGELSE MED LANDSKABELIGT DIGE

PRINCIP FOR STORMFLODSSIKRING AF NY BEBYGGELSE PÅ TERRÆNPLINT/TERRÆNPUDE

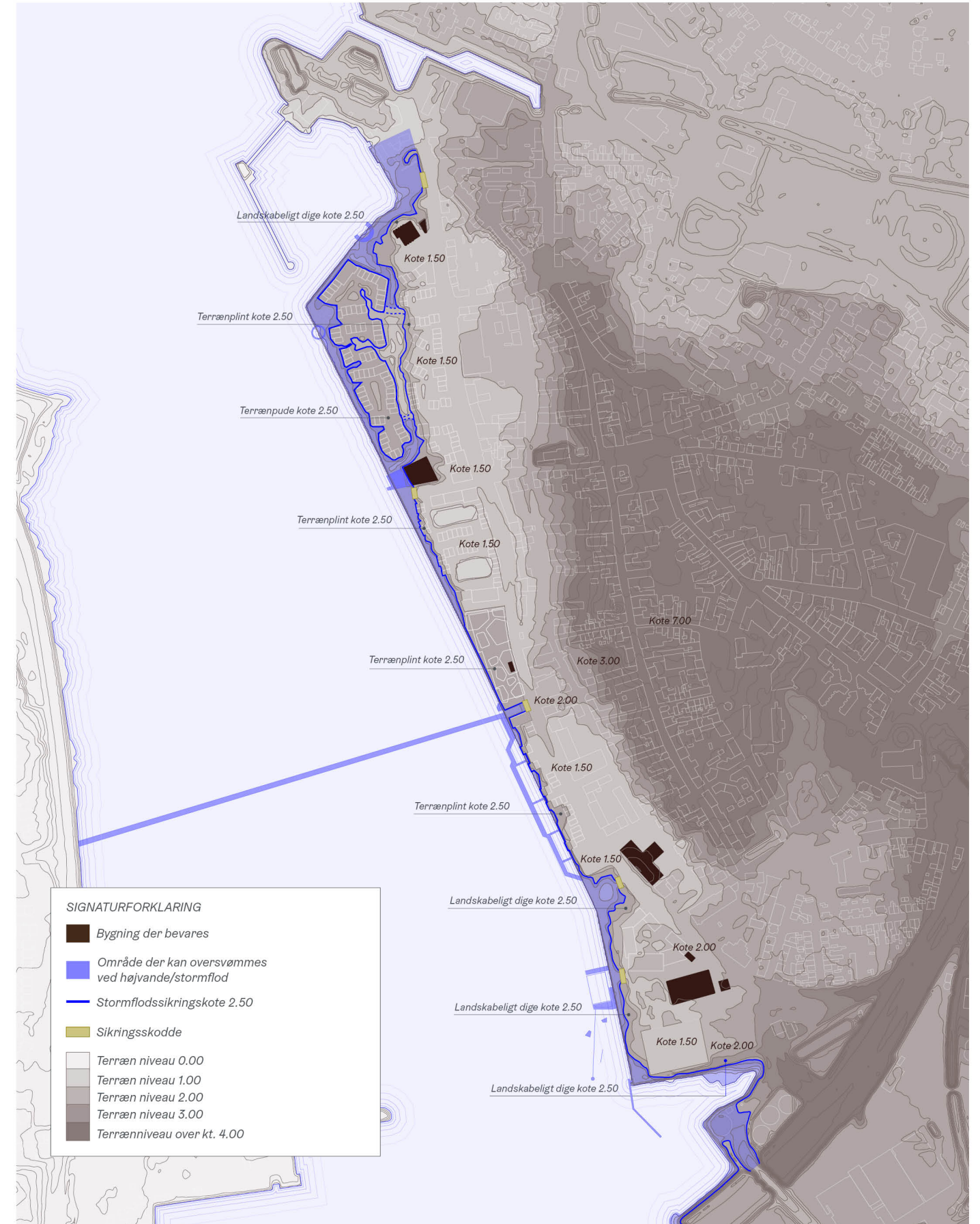
Kajkanten ligger på hele havnen i ca. kote 1,70 m.

Stormflodssikring med landskabsdige, kote 2.50.

Stormflodssikring med bebyggelse på plint/terrænpude, kote 2.50.

TERRÆNPLAN. De blå markerede arealer er de områder der potentielt set kan blive oversvømmet ved højvande/stormflod.

Regnvandshåndtering

Vand er og bliver i sagens natur et fremtrædende element i den fremtidige havnebydel, ligesom alsidig og kreativ regnvandshåndtering er en del af planen.

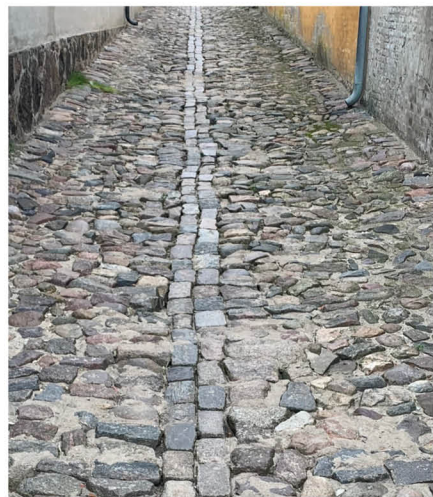
Strategien for regnvandshåndtering kombinerer det nyttige med det æstetiske og betragter vandet som en ressource.

I de urbane områder ledes regnvandet på overfladen og udvider byens lydbilleder med rislen af vand i åbne vandrender og plaskende vand til fontæner.

I de grønne områder ledes regnvandet via grønne overflader og grøfter/wadier til regnbede og lavninger, hvor det forsinkes og fordampes. Regnbede og lavninger vil kun temporært være vandfyldte, men vil fremstå frodige med særlige plantesamfund, der bidrager til biodiversiteten og synliggør økosystemer.

Overskydende vand ledes til havnen eller anvendes til vanding af haver og anden beplantning.

VAND I NYKØBING F.

I de historiske gader (slipper) ledes regnvandet på overfladen.

Brostensbelagt historisk gade med åbne vandrender i sider.

Fontæne på byens centrale torv.

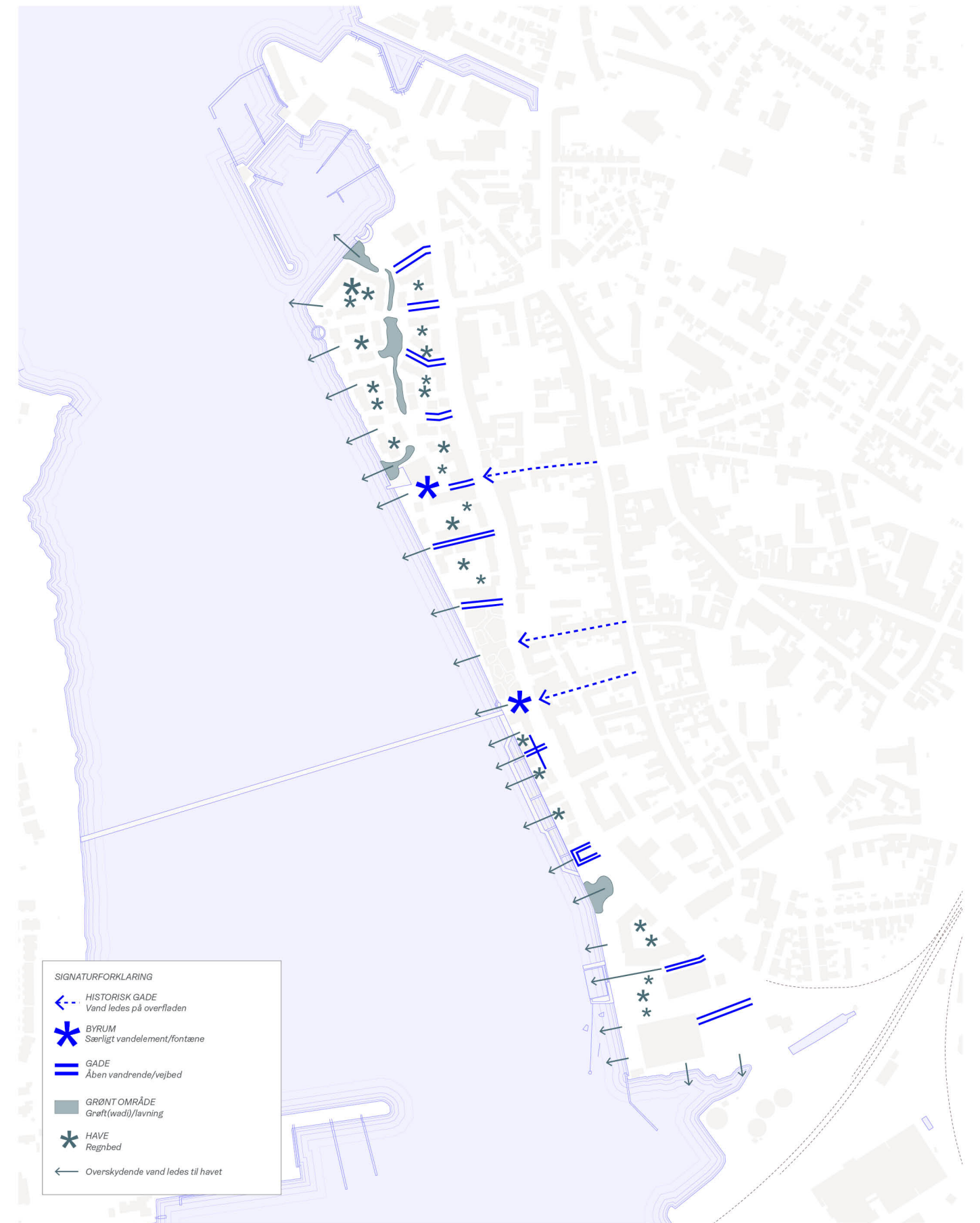
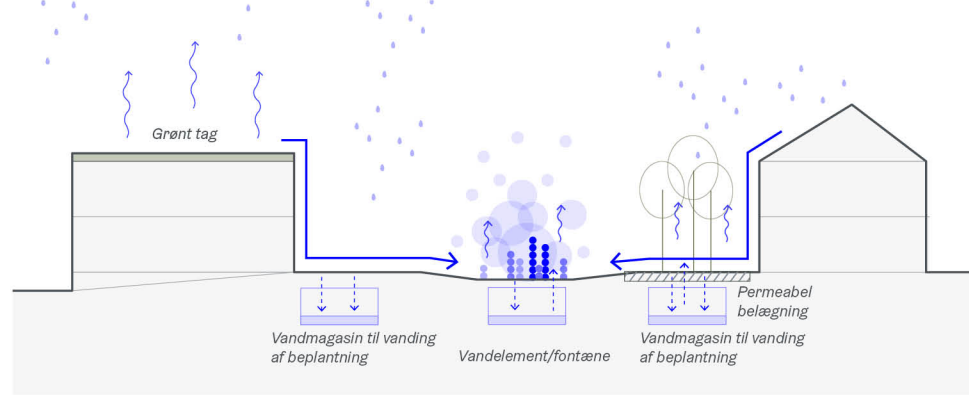

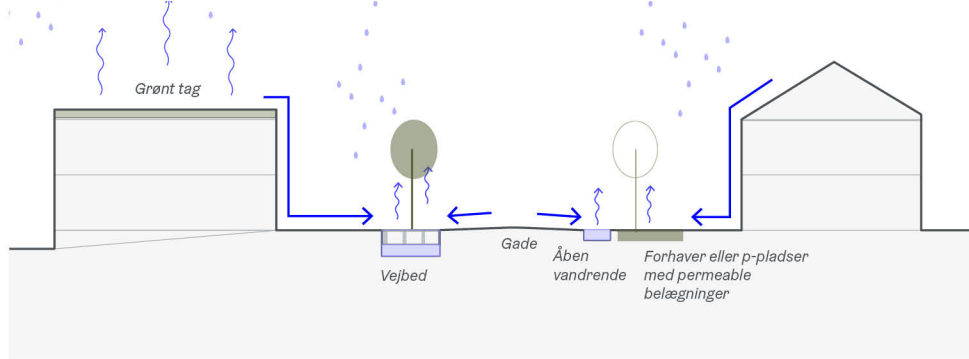
DIAGRAM FOR REGNVANDSHÅNDTERING

Regnvandshåndtering

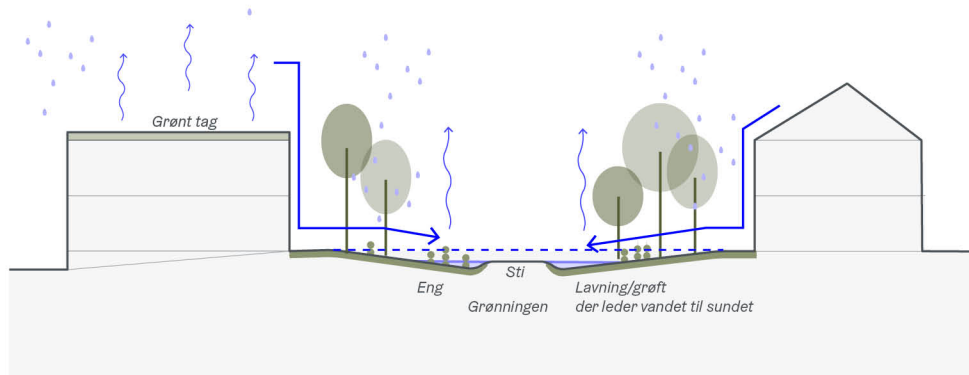
PRINCIPSNIT FOR REGNVANDSHÅNTERING I BYRUM

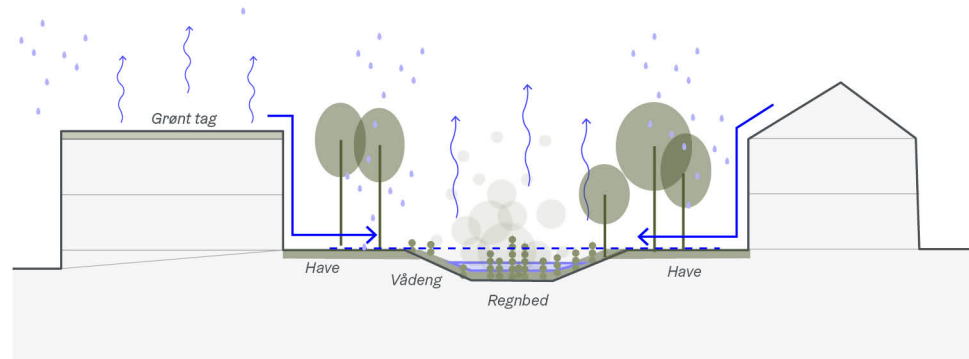
PRINCIPSNIT FOR REGNVANDSHÅNTERING I GADE

PRINCIPSNIT FOR REGNVANDSHÅNTERING I GRØNT OMRÅDE

PRINCIPSNIT FOR REGNVANDSHÅNTERING I HAVE

REFERENCER FOR REGNVANDSHÅNTERING I BYRUM

Vand ledes på overfladen og bruges til leg.

Vandet samles i vandspæjl eller anvendes i fontæner.

Regnvandet kan supplere vandtilførelsen i fontæner.

REFERENCER FOR REGNVANDSHÅNTERING I GADE

Åbne vandrender leder regnvandet på overfladen.

Vejbede til forsinkelse og rensning af regnvand.

Permeabel belægning p-arealer.

REFERENCE FOR REGNVANDSHÅNTERING I GRØNT OMRÅDE

Grønningen bliver et lavere liggende større område med regnvandsgrøfter og skybrudskapacitet.

Større lavninger til hverdagsregn og skybrud leder vandet til havet.

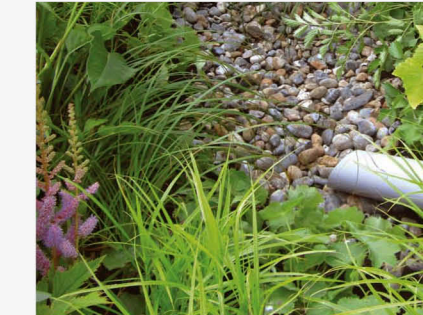

Kystnær lavning med større sten, der leder regnvand mod havet.

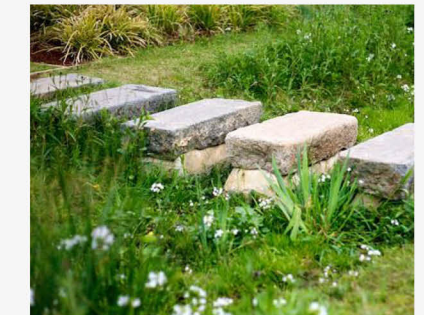
REFERENCE FOR REGNVANDSHÅNTERING I HAVE

Mindre regnbede til hverdagsregn i haverum.

Regnvandet skaber særlige biotoper og oplevelser.

Overgang med granitsten.

Beplantningsstrategi - på langs

Beplantningsstrategien skal understøtte visionen om en grøn bydel. Den er en vital ramme for et alsidigt og rekreativt byliv. Kystnaturen nord og syd for byen skal binde sammen af frodig byrelateret natur, som er artsrig og med høj biodiversitet.

Beplantningsstrategien på langs af bydelen udfolder en byrelateret natur med en overordnet karakter, der i nord og syd mod den centrale del, gradvist transformeres fra et 'vildt' udtryk til et mere formelt udtryk.

I syd (Sundparken/Den Grønne Port) prioriteres større sammenhængende grønne områder, hvor beplantningskarakteren er 'vild' og naturpræget og plejeniveauet er lavt.

I Kondensens Forhave sker der et skift i beplantningsudtrykket, hvor området får parkkarakter med klippede plæner og et moderat plejeniveau.

Centralt i bydelen bliver beplantningskarakteren mere formel og med et urbane sanseligt udtryk, og boligkvarterernes grønne områder nord og syd for Bastebro får havekarakter og et højt plejeniveau.

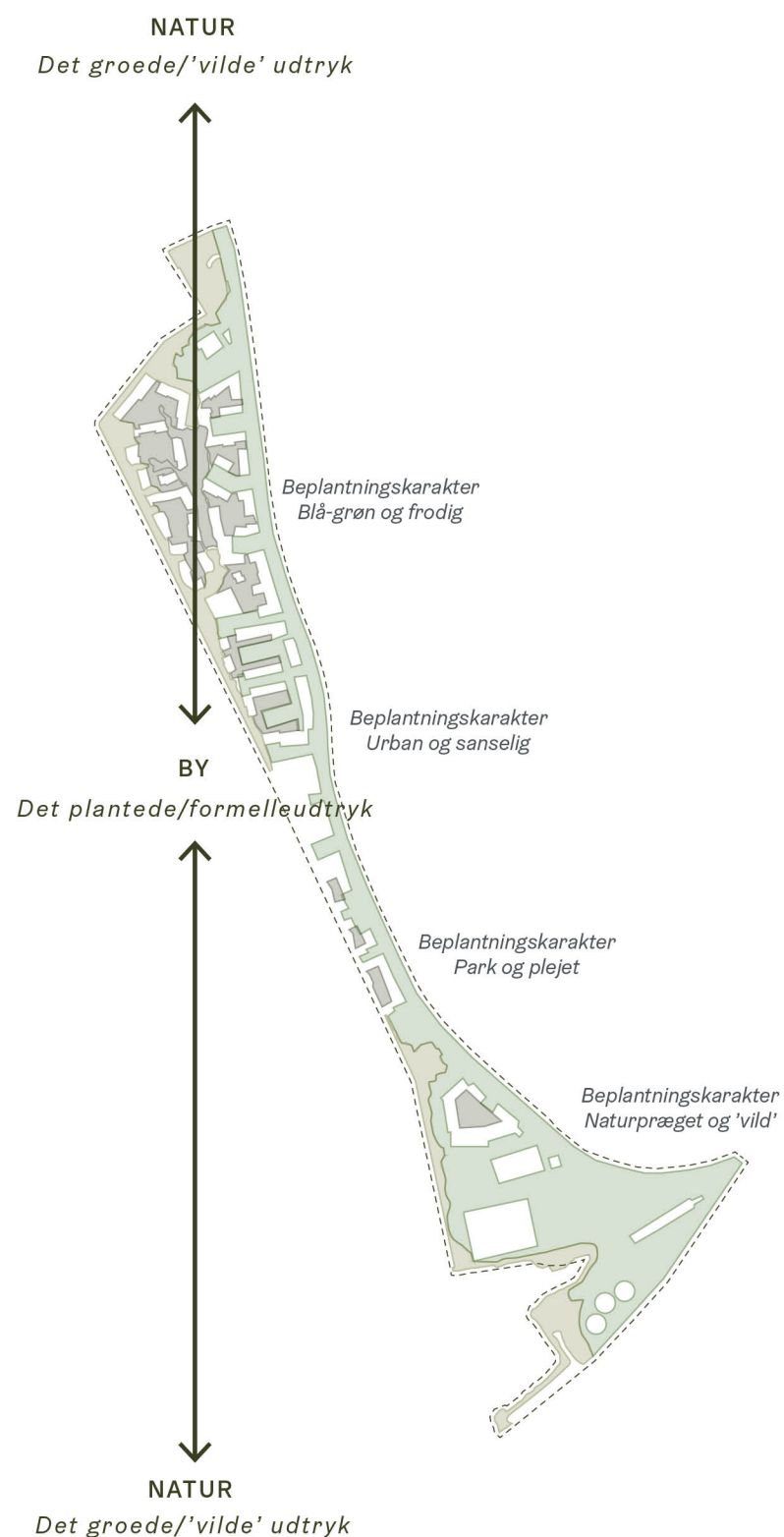
Mod nord får beplantningen en blå-grøn karakter, og bliver præget af grønne områder og lavninger (Grønningen), der leder og håndterer hverdags- og skybrudsregn. Langs havnekanten og i Havneparken er beplantningskarakteren påvirket af det rå og saltvandspåvirkede miljø og udtrykket er naturpræget og med et lavt plejeniveau.

Havnens eksisterende vegetation af selvgroet karakter, såkaldte ruderater, kan være afsæt for en udfoldelse af en kontekstbestemt beplantning med hjemmehørende arter, der udvikles over tid i en successiv proces.

Denne strategi har biologiske fordele, da det giver en mere robust vegetation. Anlægsøkonomisk er det også en fordel, da der anvendes små planter i anlægsfasen. Endelig er der driftsmæssige fordele med den efterfølgende ekstensive pleje.

Strategien skriver sig ind i tidens, og især fremtidens, grønne omstilling, med mere vægt på biologisk mangfoldighed og økosystemtjenester, hvor plantevalget og sammensætningen er nøje afstemt efter hvordan arterne kan indgå i hinandens naboskab i en symbiotisk sammenhæng.

Strategiens udfoldelse kan være en oplagt ramme for inddragelse af de lokale borgere i et foreningsregi med ejerskab.

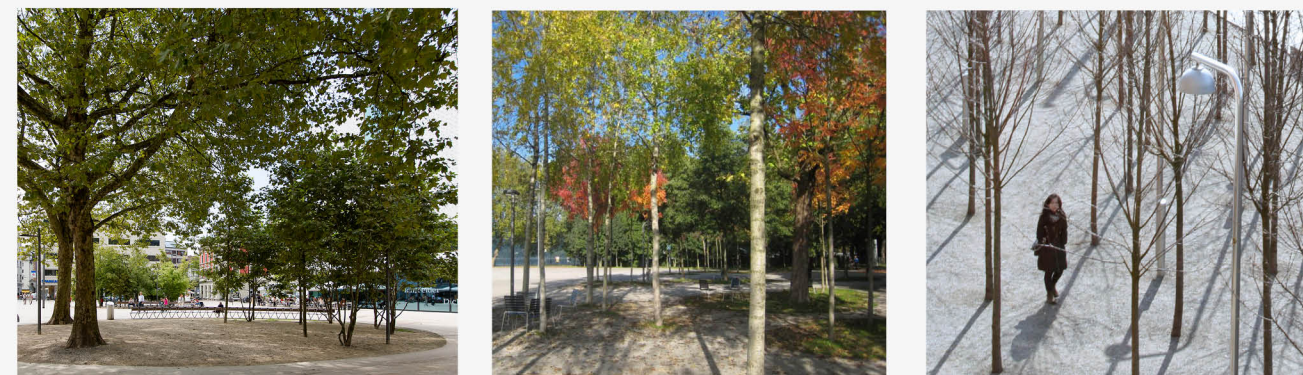

PRINCIP FOR DEN OVERORDNEDE BEPLANTNINGSKARAKTER PÅ LANGS

REFERENCER PÅ BEPLANTNINGSKARAKTER BLÅ-GRØN OG FRODIG

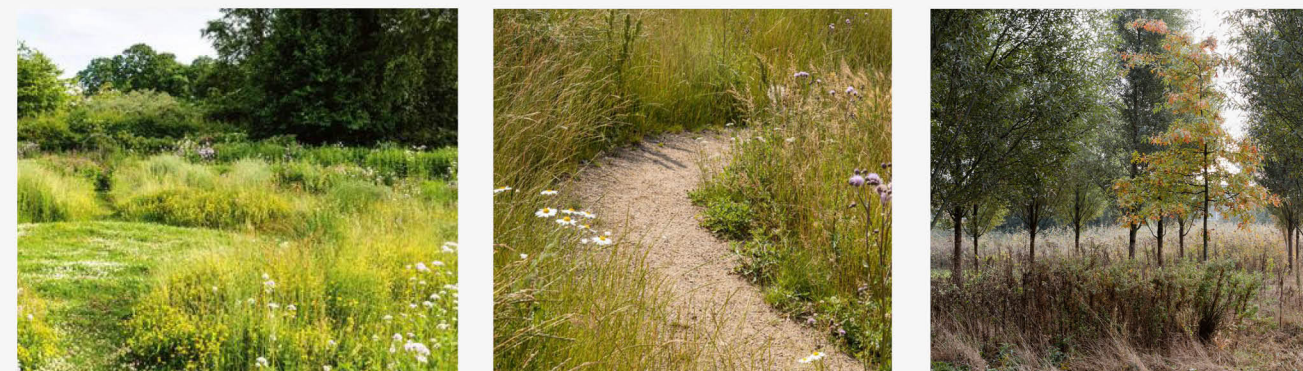
REFERENCER BEPLANTNINGSKARAKTER URBAN OG SANSELIG

REFERENCER BEPLANTNINGSKARAKTER PARK OG PLEJET

REFERENCER BEPLANTNINGSKARAKTER NATURPRÆGET OG 'VILD'

Beplantningsstrategi - på tværs

Beplantningsstrategien på tværs af bydelen udfolder kontekstbestemte plantninger, der tager afsæt i egnens karakteristiske natur- og landskabstypologier.

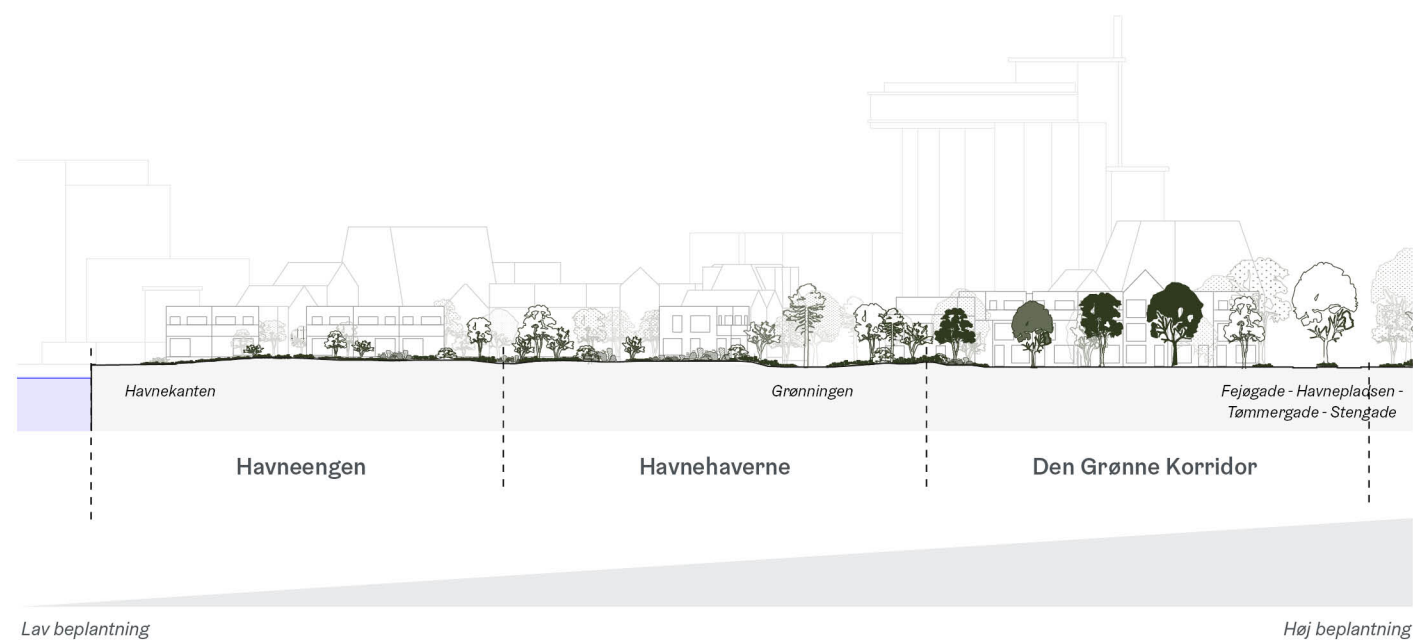
Der udpeges tre overordnede områder med forskellige, identitetsgivende beplantningskarakterer, der skaber variation i oplevelse og struktur og øger områdets fremtidige biodiversitet.

Langs havnekanten etableres Havneengen. Det saltvandspåvirkede område langs havnekanten og stenglaci set, der kan blive oversvømmet ved højvande og stormflod. Beplantningen skal være robust og lav samt tillade udsyn til sundet.

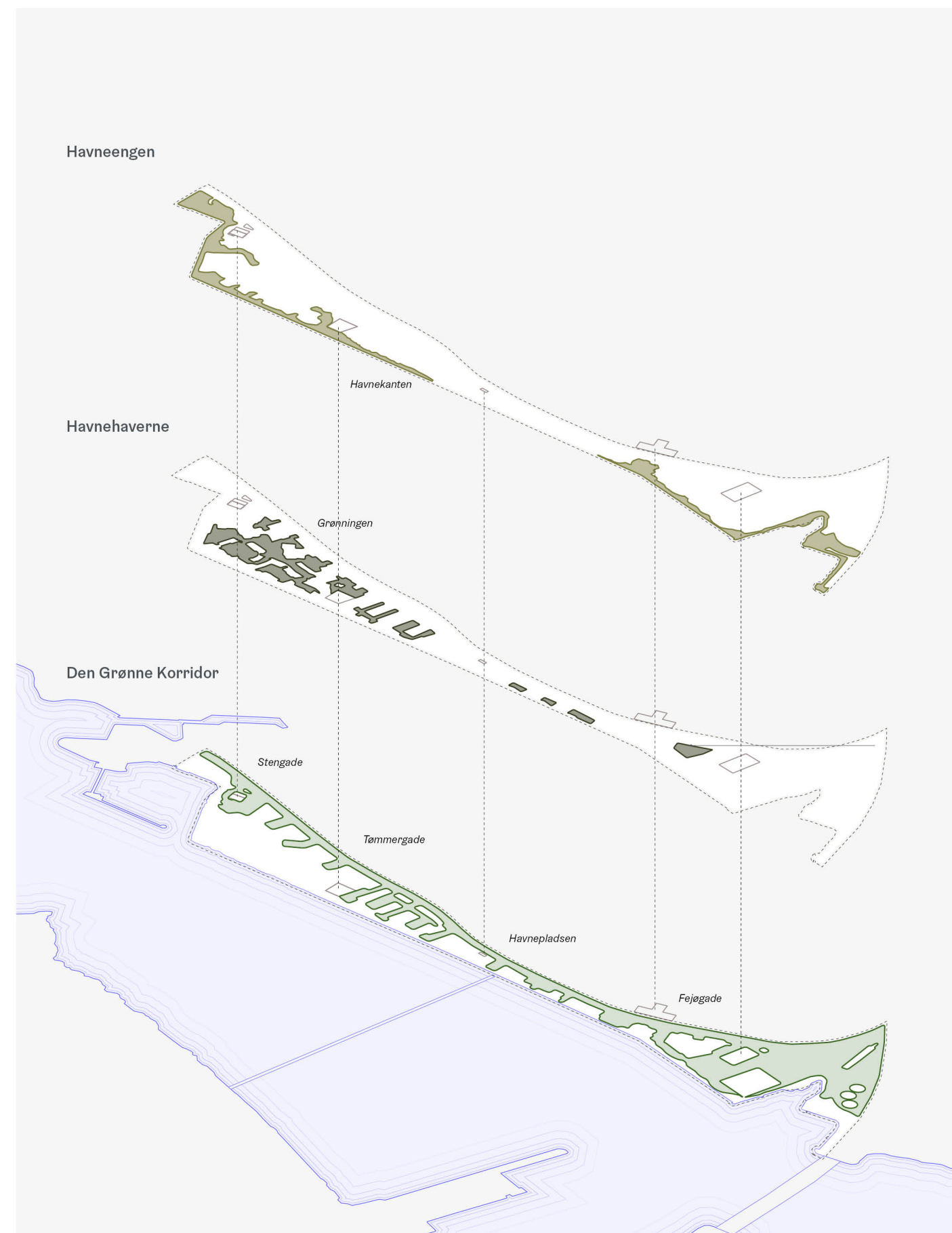
Mellem bebyggelserne etableres Havnehaverne, som er beskyttede områder med beplantning, der skaber rum til ophold, men ikke generer boligernes udsyn eller lysindtag.

Som bydelens rygrad etableres Den Grønne Korridor der, med sit arboret af træer, skaber et grønt tag på trafikarealer og p-pladser.

De tre inddelinger skal læses på et principielt niveau, da overgangene mellem områderne vil graduere og beplantningerne vil udvikle sig over tid.

PRINCIP FOR KONTEKST BESTEMT BEPLANTNING PÅ TVÆRS

PRINCIP FOR KONTEKST BESTEMT BEPLANTNING PÅ TVÆRS

Havneengen

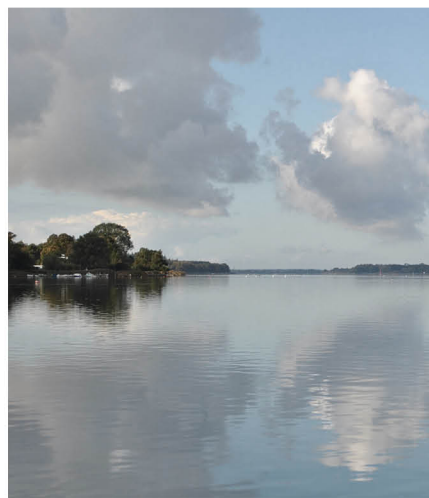
Havneengens overordnede karakter tager inspiration i motivet fra egnens karakteristiske saltvandspåvirkede kyster og salte engoverdrev. For at bevare den nære kontakt mellem land og vand er landskabet åbent, og der etableres en salteng med lav beplantning med nedslag af enkeltstående træer og buske. Beplantningen her skal kunne tåle den konstante saltvandspåvirkning og skal lejlighedsvis kunne klare en oversvømmelse ved stormflod.

Beplantningen skal fremstå naturlig og holdes på et lavt plejeniveau. I takt med at landskabet og beplantningen periodevis påvirkes af havet, skabes der grobund for forskellige plantesamfund med en høj artsrigdom.

I området syd for Sundparken udnyttes den varierede vandstand til etablering af en strandeng, og der kan med fordel anlægges stenrev under havets overflade, der kan skabe et særligt habitat for dyre- og planteliv.

EGNSKARAKTERISTISK LANDSKAB OG NATUR

Spejlende vandlandskab, Guldborgsund.

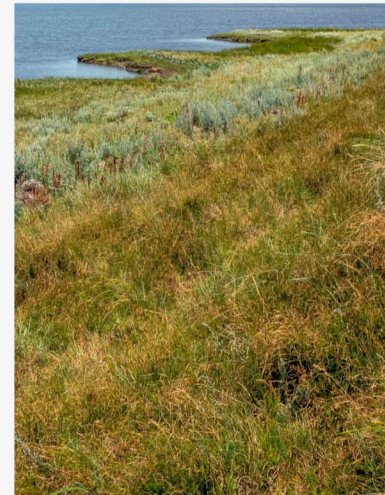

Kystnatur, strandenge og overdrev, Guldborgsund.

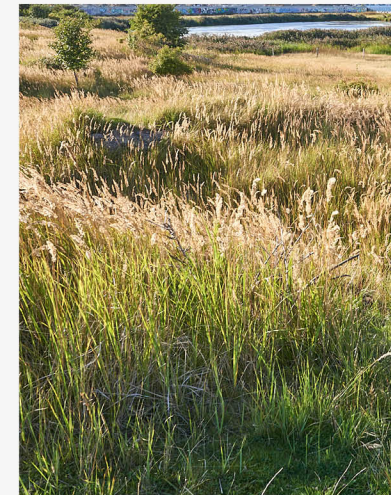

Eksisterende grønt område, Nykøbing F. havn.

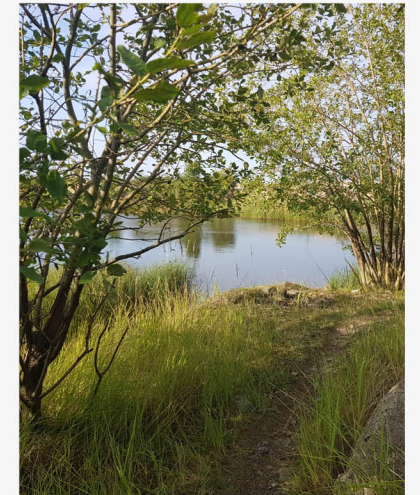
REFERENCER KYSTNATUR, STRANDENG OG SALTENG

Strandengen har mange grønne nuancer.

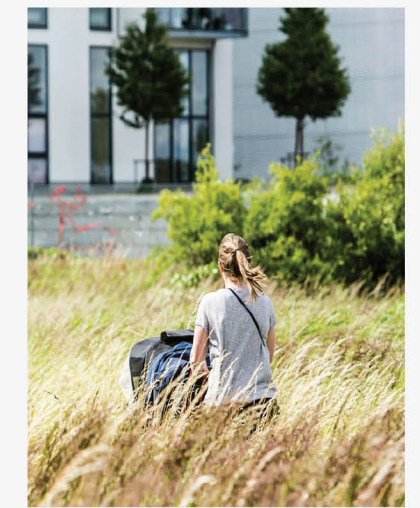
I naturen ser man kuperede strandengsarealer.

Elletræer og tjørn thrives i et strandengsområde.

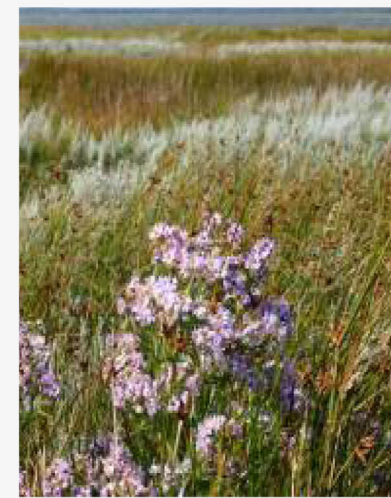
Det kan fungere fint med strandengsudtrykket i en urban kontekst med mange mennesker.

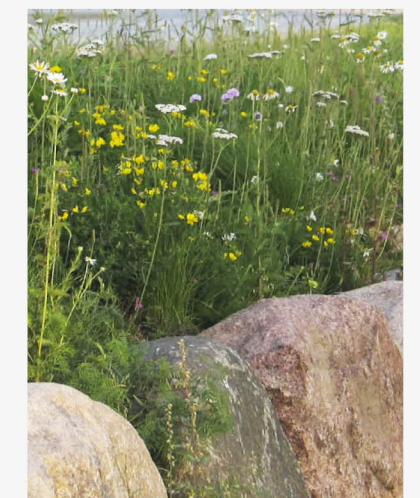
Strandengsmotivet kan trækkes tæt ind på boligbebyggelsen.

Afgræsning kan give en strandeng et mere varieret udtryk.

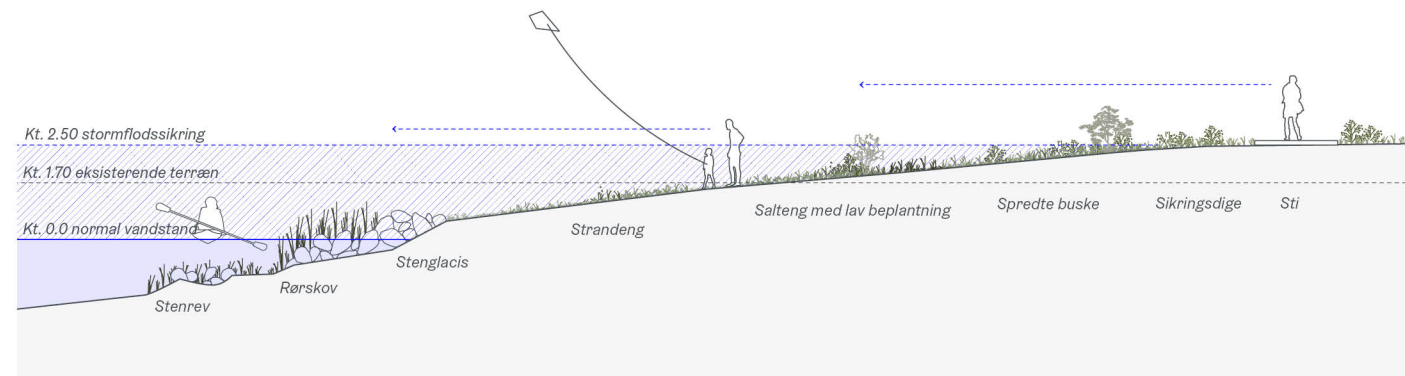

En strandeng har en høj biodiversitet og tiltrækker et rigt dyreliv.

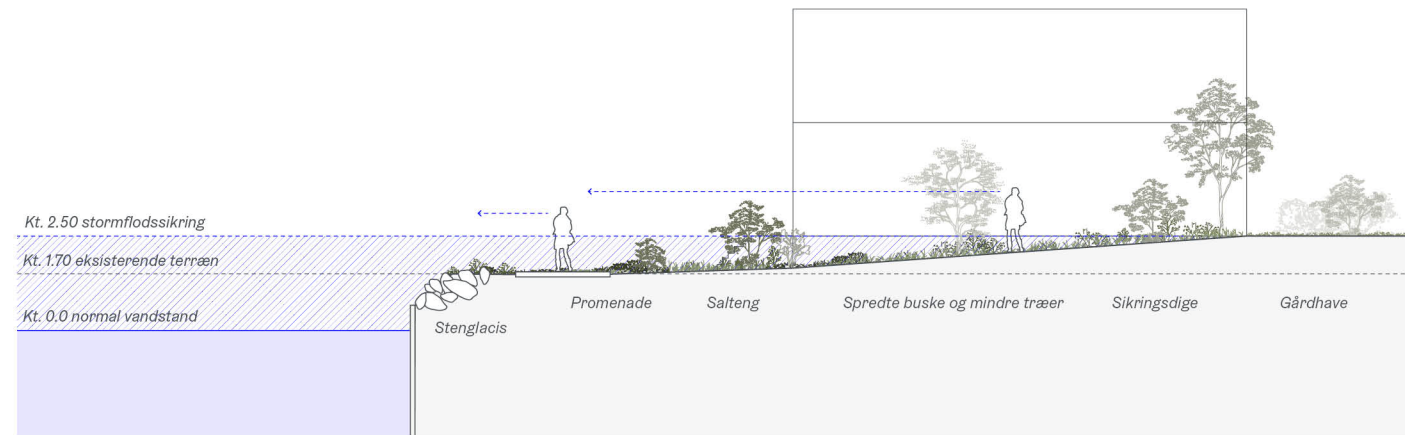

Strandengens vilde blomster og urter.

Havneengen

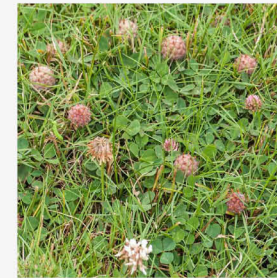

PRINCIPSNIT BEPLANTNING STRANDENG

PRINCIPSNIT BEPLANTNING SALTENG

STRANDENG/SALTENG, FRØ OG PLUGS

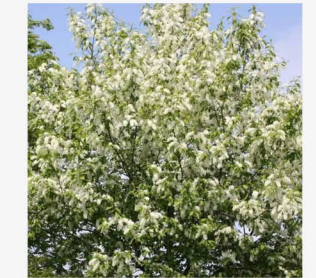
Jordbærkløver

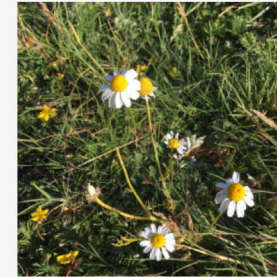
Fåre-svingel

Strand-krageklo

Hæg

Strand-kamille

Kogleaks

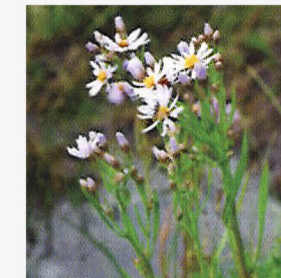
Krybende pil

Hylde

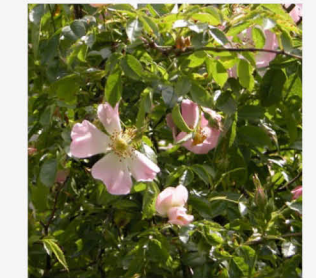
Peberrod

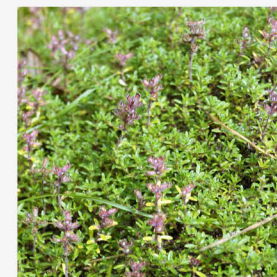
Strand-asters

Rød-svingel

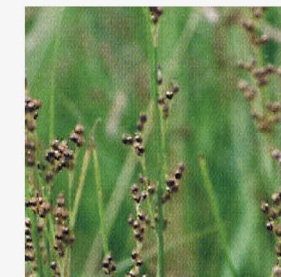
Hunderose

Smalbladet timian

Nelike

Harril

Merian

Blåmunke

Kybende potentiel

BUSKE/MINDRE TRÆER

Havnehaverne

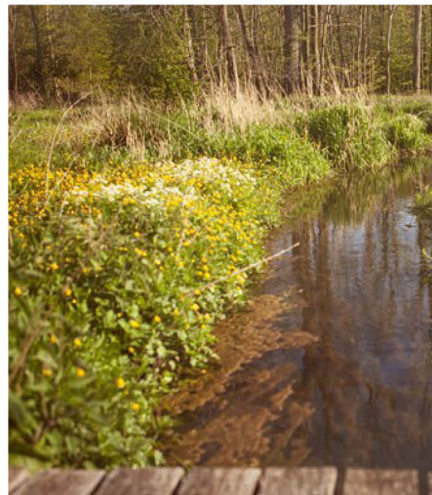
Havnehavernes overordnede karakter tager inspiration i de ferske enge, den frodige have og dyrkningen. Beplantning af mindre træer, buske og større områder med eng, danner forskellige zoner og rum og markerer overgange fra det fælles til det private.

Grønningen samler havnehaverne i et lysåbent blå-grønt engforløb med spredte træer. I lavninger, grøfter og regnbede plantes vådengsplanter, der tåler både våde og tørre perioder. Bedene leder og opsamler regnvand samtidig med, at de skaber artsrige miljøer med høj biodiversitet.

Gårdrumme ligger beskyttet fra stormflod og det konstante saltvandspåvirkede klima. Det bringer muligheder for at dyrke et mikroklima og en beplantnings-sammensætning af stauder med prydkarakter. Fællesskabet dyrkes omkring spiselige bærbuske, frugttræer og urtebede til glæde for mennesker og dyr.

EGNSKARAKTERISTISK LANDSKAB OG NATUR

Ferske eng- og moseområder langs åer og vandløb.

Dyrkning i den frodige moræneler.

Frugtavl i det gunstige klima.

REFERENCER BEPLANTNING HAVER

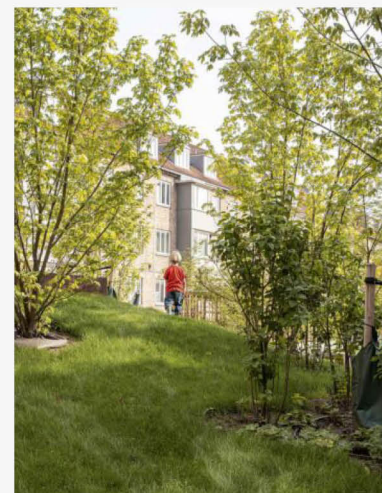
Frodig have og græseng.

Vådeng.

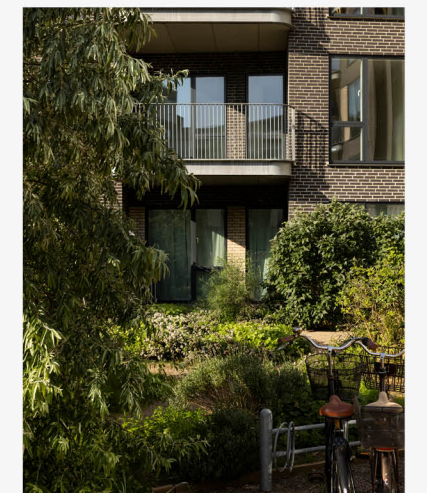
Regnbede med beplantning der kan tåle tørre og våde perioder.

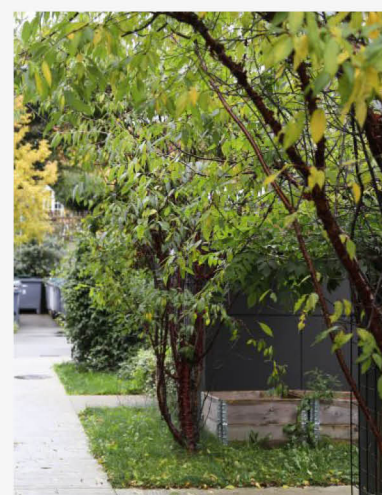
Have med træer, buske og brugsplæne.

Frodige artsrige plantebede.

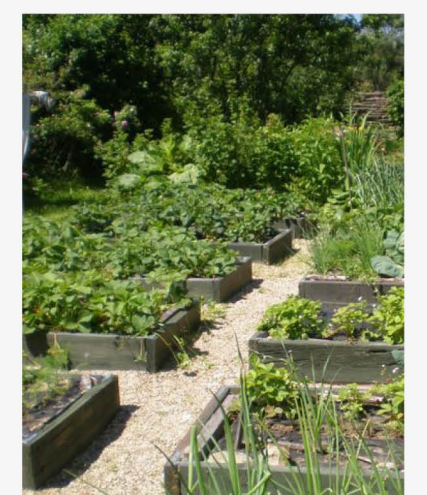
Beplantning skaber privathed men tillader udsyn.

Mindre træer.

Frugttræer i havekontekst.

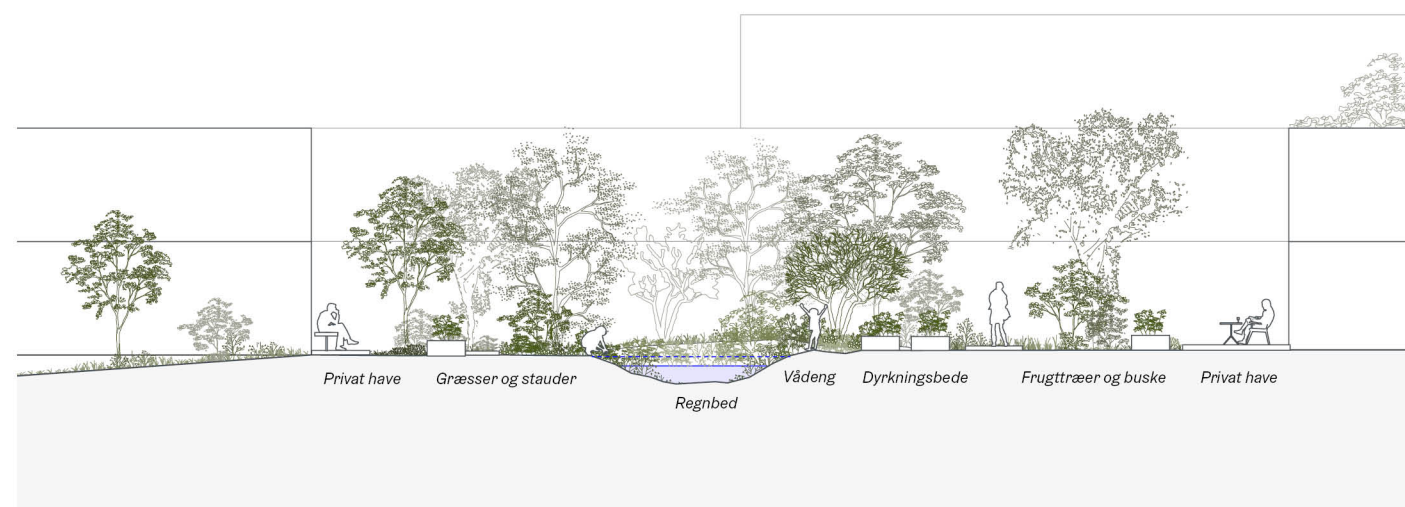

Højbede til dyrkning af afgrøder.

Havnehaverne

PRINCIPSNIT BEPLANTNING GRØNNINGEN

PRINCIPSNIT BEPLANTNING GÅRDRUM

VÅDENG/REGNBED, FRØ

Dagpragtstjerne

Hjortetrøst

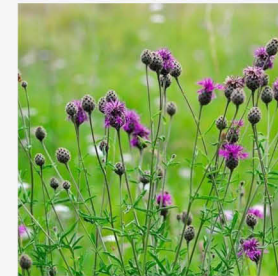

Kattehale

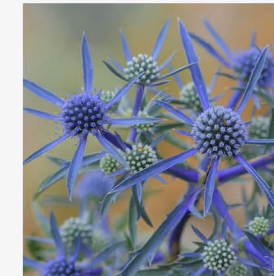

Mjødurt

BLOMSTER OG GRÆSSER, STAUDER

Stor knopurt

Mandstro

Hjortetrøst

Rørhvene

Staudehirse

Sølvaks

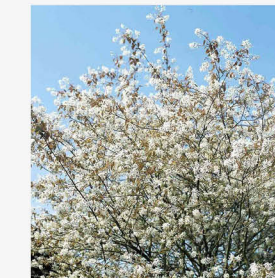
HVIDBLOMSTRENDE MINDRE TRÆER

Engriflet hvidtjørn

Røn

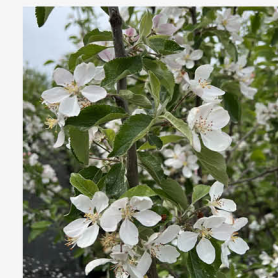

Bærmispel

Fuglekirsebær

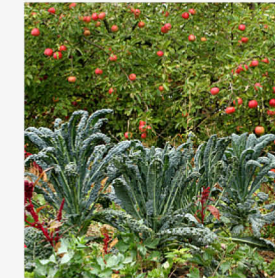
FRUGTTRÆER, BÆRBUSKE, AFGRØDER OG KRYDDERURTER

Æbletræ

Nøddetræ

Afgroder

Krydderurter

Grønningen, visualisering fra Helhedsplanen. Grønningen samler havnehaverne i et lysåbent blå-grønt engforløb med spredte træer. Havnings, grøfter og regnbøde plantes vådensplanter, der tåler både våde og tørre perioder. Bedene leder og opsamler regnvand samtidig med, at de skaber artsrige miljøer med høj biodiversitet.

Den grønne korridor

Den grønne korridor tager inspiration i de karakterfulde skovområder, som omgiver byen, veje og levende hegn, der tegner linjer i det flade agerlandskab.

Som en grøn rygrad markeres ankomsten fra syd og Fejøgade - Havnepladsen - Tømmegade - Stengade til den nye bydel med en markant og identitetsgivende grøn port.

Fejøgade - Havnepladsen - Tømmegade - Stengade etableres med en bred grøn midterrabat, hvor der plantes lunde af træer af forskellige hjemmehørende arter med en salttålede (vejsalt) engbund af stauder og græsser.

Fejøgade - Havnepladsen - Tømmegade - Stengades træer vil danne rygraden i bydelens grønne korridor med en varieret spredt bevoksning i grupper uden system, der giver en parkkarakter til gaden.

Træer placeret i tilknytning til veje skal være robuste og kendte fra vejmiljøer og være opstammede for den trafikale oversigt.

Langs øvrige gader og grønne arealer plantes et arboret af spredte hjemmehørende træer, og der etableres et sammenhængende grønt tæppe af skoveng med stauder og græsser.

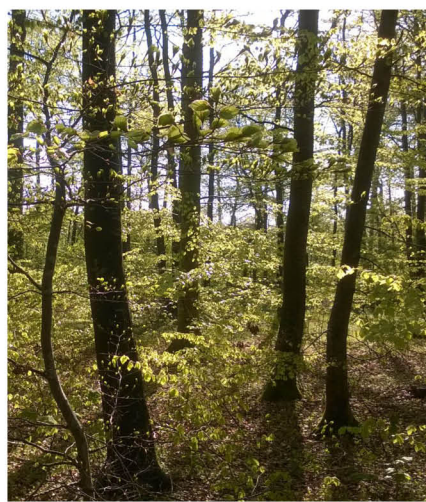
Under grupper af træer etableres skovbund med særlig skygetålede plantsammensætning.

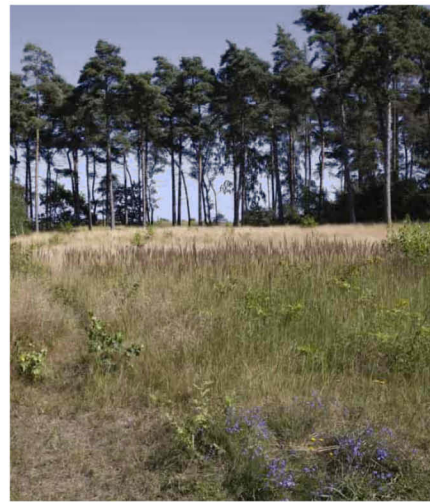
EGNSKARAKTERISTISK LANDSKAB OG NATUR

Levende hegn i agerlandskabet.

Løvskov, Hannenov-Ovstrup Skov.

Skoveng og nåletræer, Bøtøskoven.

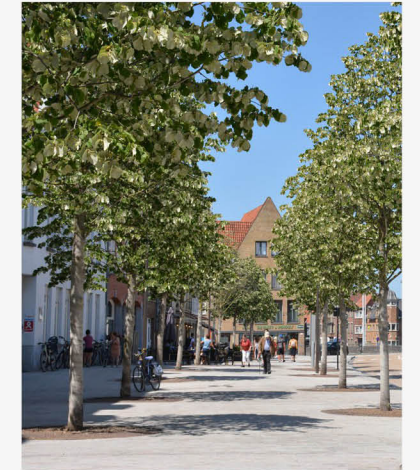
REFERENCER BEPLANTNING VEJ OG GADE

Bred vejrabat med træer og græseng.

Vejtræer af blandede arter, Ballerup Boulevard, København, Marianne Levinsen Landskab.

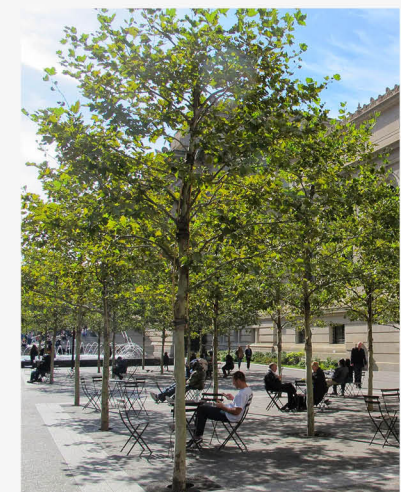

Formel beplantning i gade.

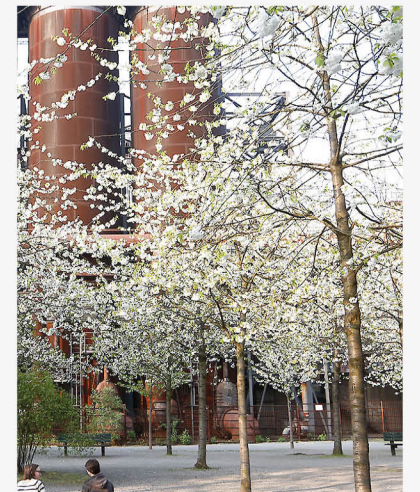
REFERENCER BEPLANTNING BYRUM

Træer i grus i byrum.

Lysåbne løvtræer i urbant miljø.

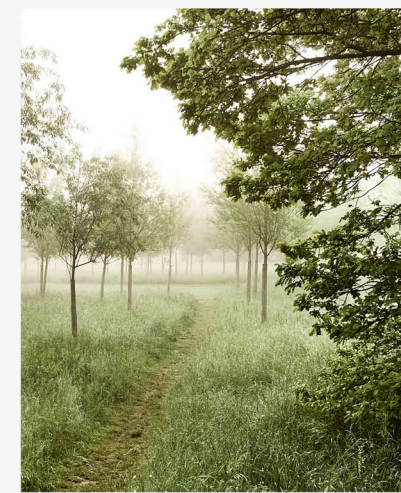

Blomstrende træer i industrimiljø.

REFERENCER BEPLANTNING GRØNNE OMRÅDER

Rumskabende træer.

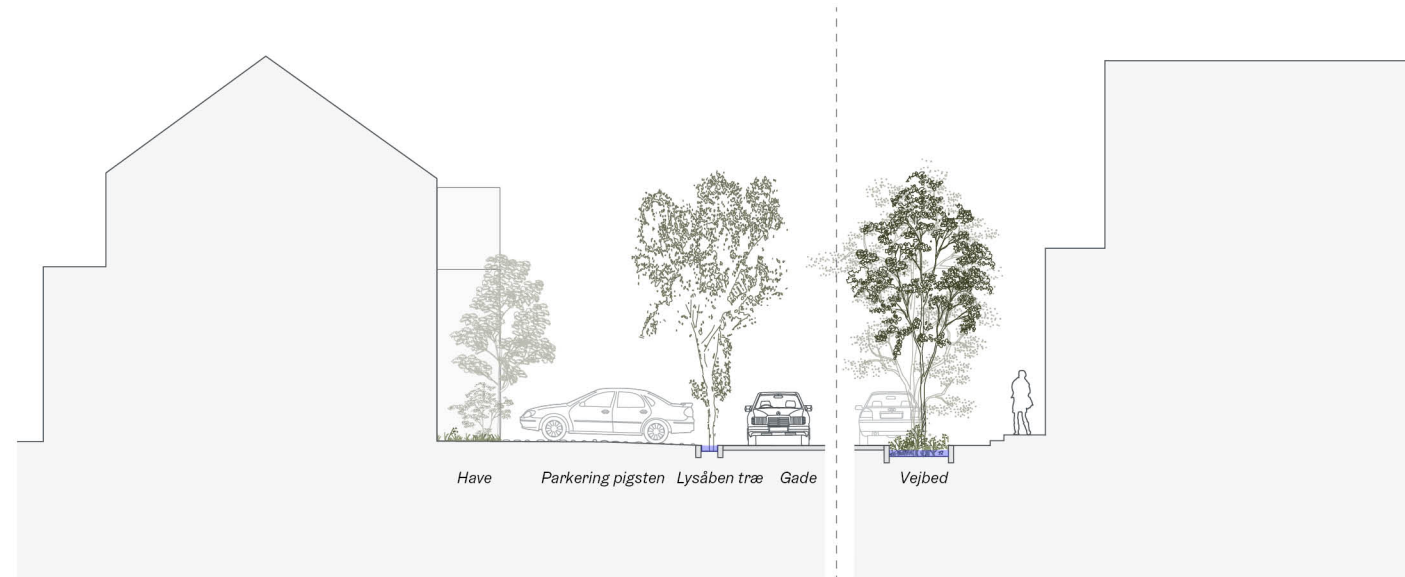

Opstammede træer i eng med græsser.

Træer i skoveng.

Den Grønne Korridor

PRINCIPSNIT BEPLANTNING GADE

PRINCIPSNIT BEPLANTNING FEJØGADE - HAVNEPLADSEN - TØMMERGADE - STENGADE

ENG

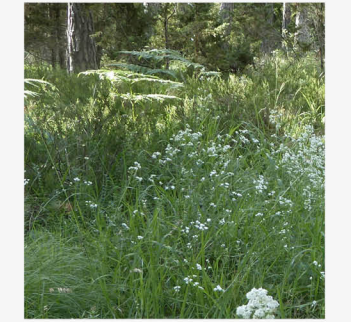
Eng med blomster og græsser

Salttålede eng i vejmiljø

Skoveng

Skovbund

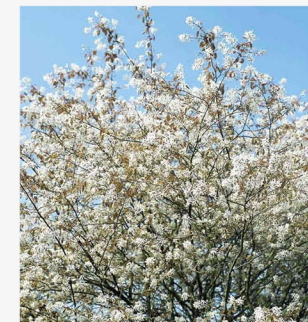
HVIDBLOMSTRENDE MINDRE TRÆER

Engriflet hvidtjørn

Røn

Bærmispel

Fuglekirsebær

LYSÅBNE LØVTRÆER

Nauer

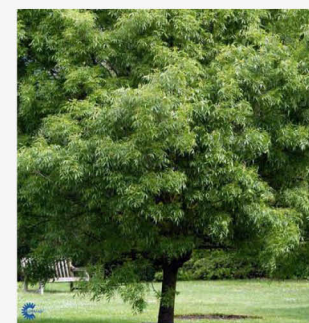

Eg

Bonholmsk røn

STØRRE TRÆER

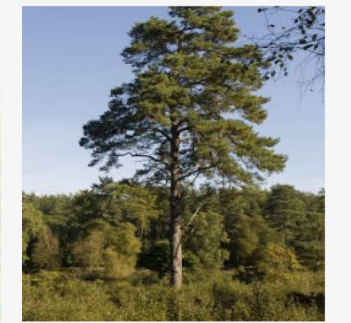
Ask (amerikansk)

Småbladet lind

Spidsløn

Skovfyr

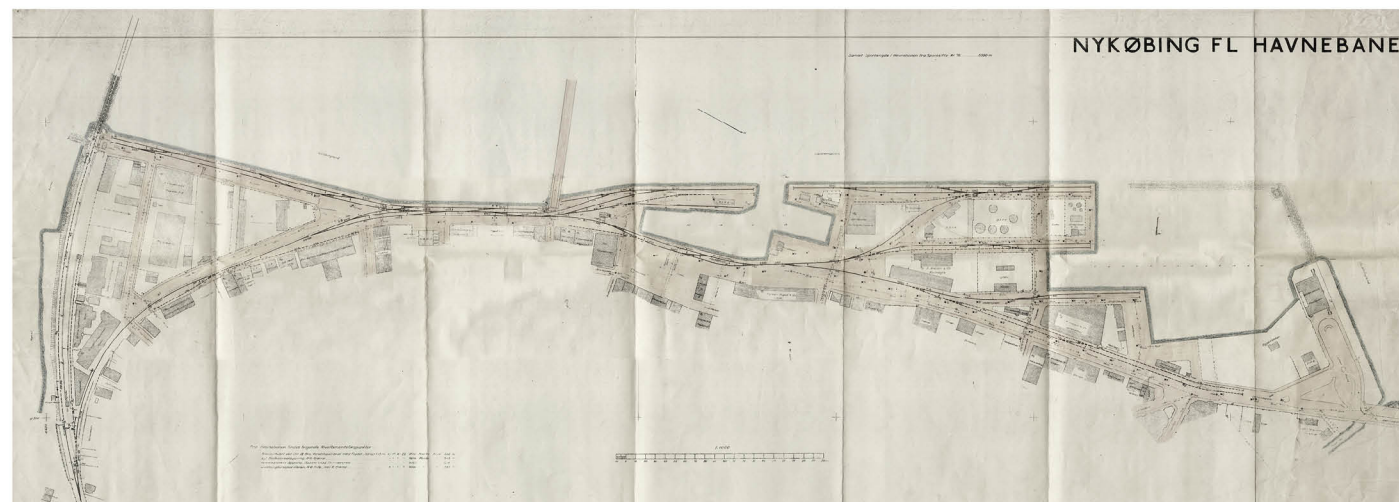
Stedet som materialebank

For at reducere klimapåvirkningen af projektet, betragtes projektområdet som en materialebank. Ved at genbruge og genanvende materialer fra stedet indlejres tiden, nye lag lægges på gamle lag og projektet funderes i historien.

Når eksisterende bygninger og anlæg nedrives, skal det vurderes, om materialer kan genbruges direkte eller genanvendes f.eks. som tilslag i nye materialer. Den eksisterende havnekant med hammer i azobétræ er en unik fortælling om

havnens historie og hammeren bevares i det omfang det er muligt.

Historiske artefakter som fortøjningspullerter og havneindustriens materiel kan med fordel bevares og placeres som historisk formidlende skulpturer. Håbet om at genfinde gamle brostensbelægninger under den eksisterende asfalt på havnen er lille, men bevaring af asfaltbelægninger med ilagte gamle jernbanespor fortæller også om havnens nyere historie.

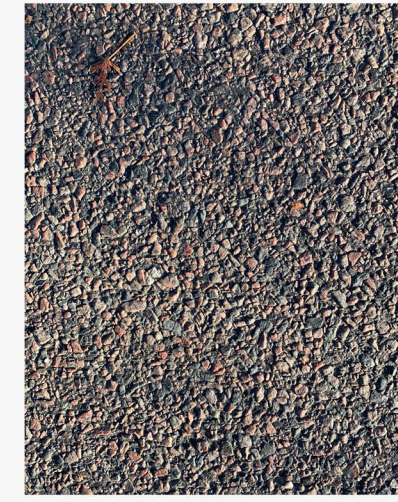

Historisk plan over Nykøbing F.'s havnebane. De gamle jernbanespor kunne genskabes ved at nedlægge de gamle skinner efter denne plan.

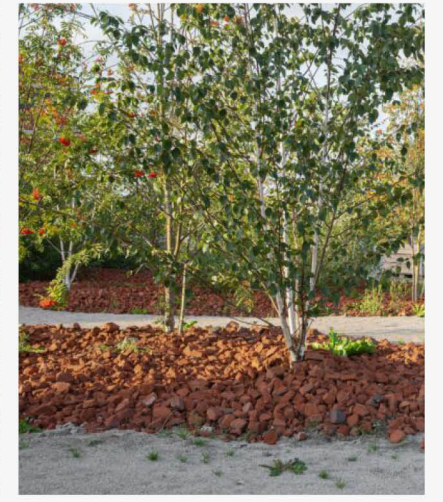
GENBRUG OG GENANVENDELSE AF MATERIALER

Gamle bygninger nedrives.

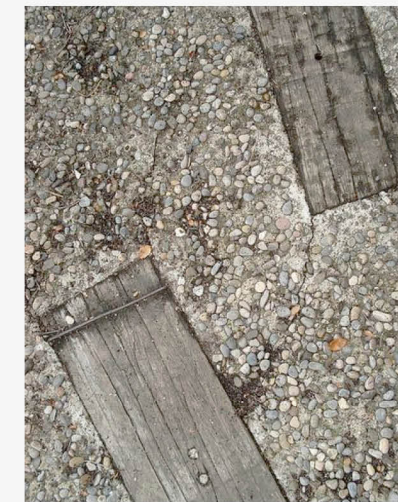
Beton og tegl knuses og anvendes som tilslag i belægninger.

Tegl knuses og anvendes i plantebede.

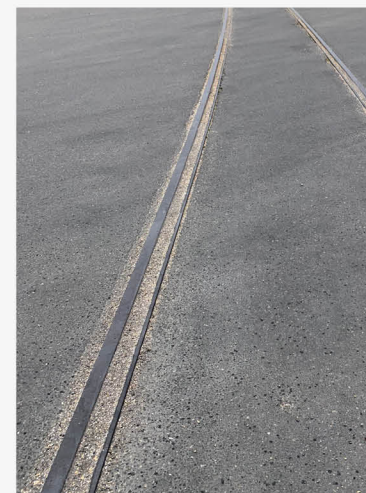
Gammelt tømmer genanvendes.

Som detaljer i belægning, møbler og lege-redskaber.

Eller genanvendes som træflis i bede eller som faldunderlag.

Gamle jernbaneskiner genbruges.

Som kanter eller overgange i belægning.

Eller som historiske spor i grønne områder.

Belægning

Belægningens materialitet understøtter visionen om en grøn og bæredygtig bydel.

Længst mod nord og syd prioriteres grønne overflader og permeable belægninger som grus og pigsten.

Centralt får bydelen en mere urban karakter, hvor byrum og pladser får belagte områder i et patchwork af granit, asfalt og træ.

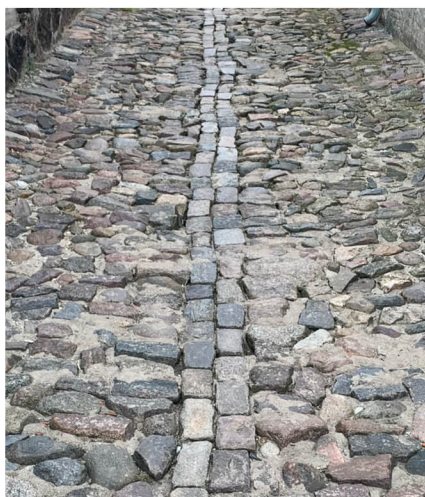
Byens karakterfulde belægninger af nordisk granit i små formater (brosten og chassésten) videreføres i den nye bydel.

Brostenen har sammen med asfalt, træ og stål været en væsentlig del af havnens materialitet og udtryk gennem tiden og vidner om stor robusthed.

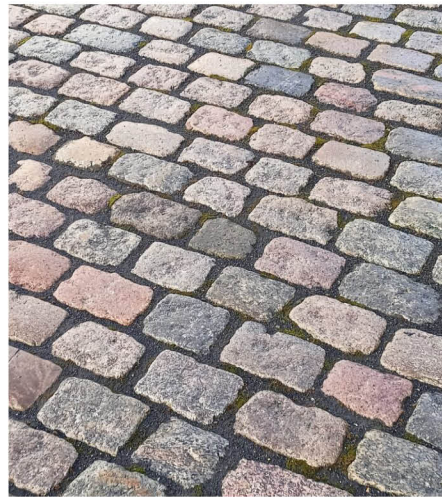
Belægningerne skal bidrage til den intuitive wayfinding, overholde tilgængelighedskrav og understøtte byrummets funktionaliteter.

Det skal vurderes, om eksisterende større flader af asfalt kan bevares.

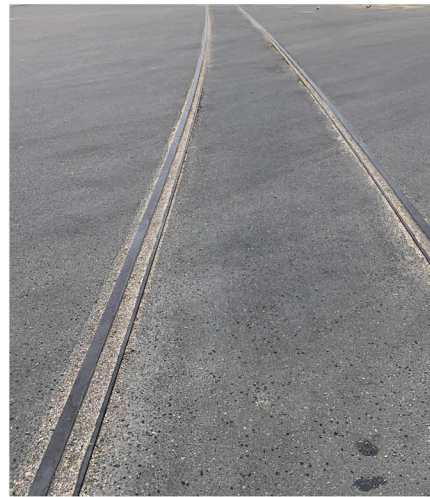
KARAKTERFULDE BELÆGNINGER I NYKØBING F.

Gamle brosten og knoledbro.

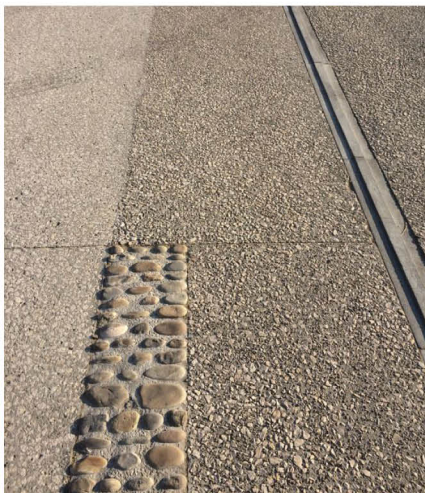

Gamle toppede brosten.

Asfaltflader med gamle jernbaneskiner.

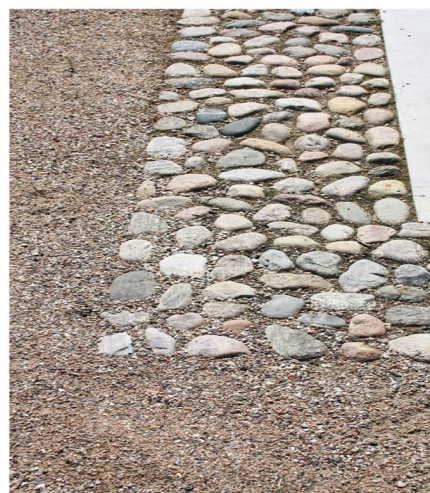
OVERORDNET KARAKTER AF NYE BELÆGNINGER

Felter af forskellige belægninger skaber et patchworkmønster.

Havnens historiske belægninger og nye robuste belægninger af natursten.

Belægninger af grus og pigsten skaber sanselige overflader med naturreferencer.

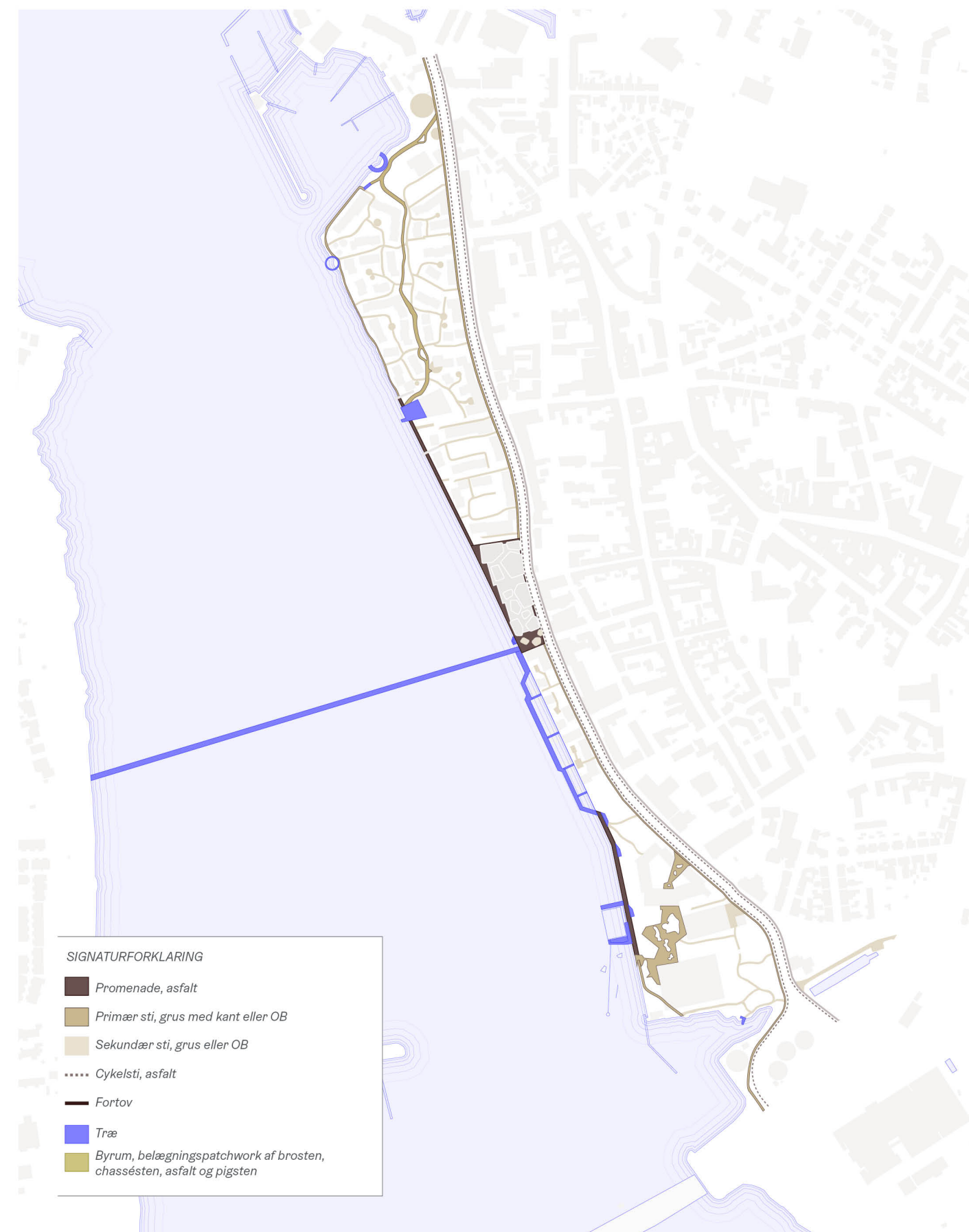

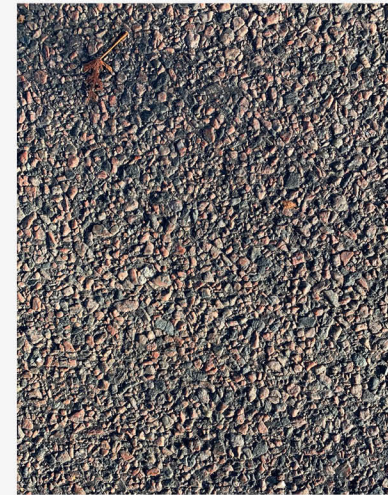
DIAGRAM FOR BELÆGNING GANG- OG CYKELFORBINDELSER

Belægning

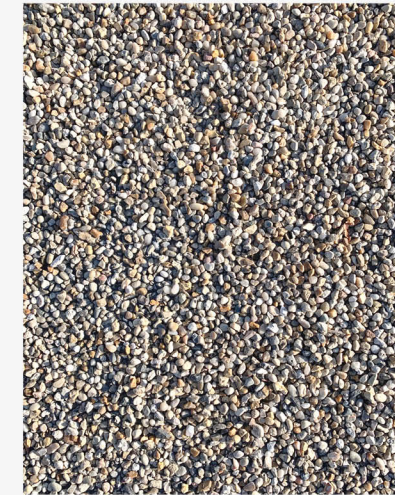

DIAGRAM FOR BELÆGNING TRAFIKAREALER

MATERIALEBIBLIOTEK BELÆGNINGER

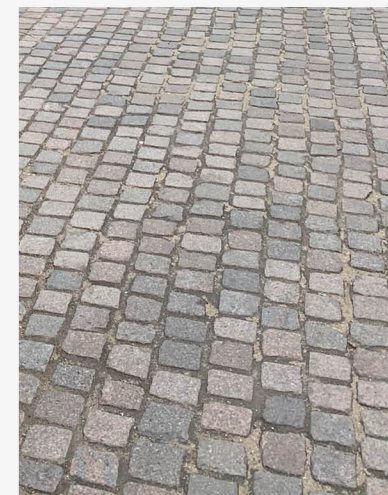
Asfalt

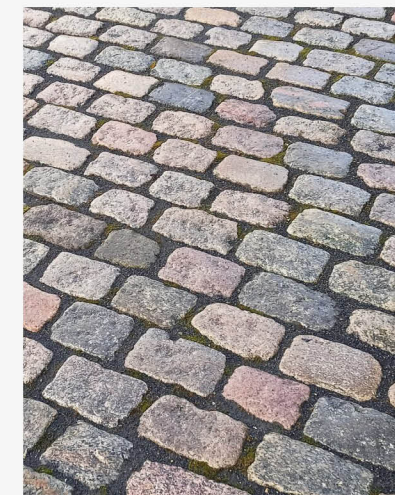
OB med tilslaget majs

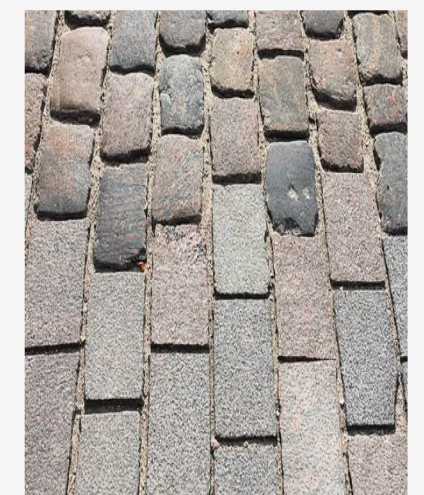
Grus

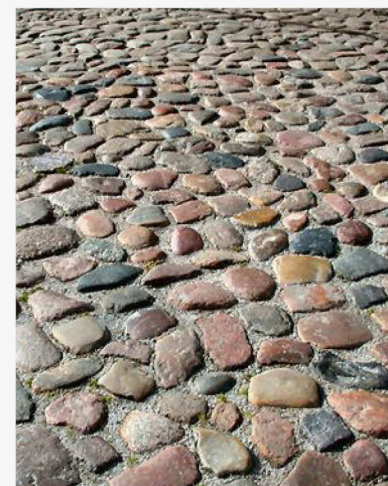
Chaussersten af nordisk granit

Gamle brosten

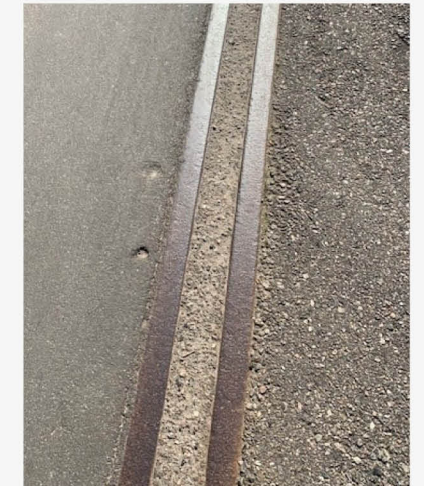
Nye skårne brosten

Pigsten

Træ

Gamle jernbanespor

Havnekanten

Den 1,4 km uafbrudte havnekant og havnens flade i mødet med Guldborg Sund er en væsentlig del af havnens historie og industrielle kulturarv. Havnekantens eksisterende terrænniveau i kote 1.70 bevares og der etableres en cykel- og gangsti langs hele havnekanten (Sundpromenaden).

For at understøtte helhedsplanens vision om et varieret forløb og forskellige rumlige oplevelser langs vandet, bearbejdes havnekanten, så der opstår forskellige landskabelige situationer i mødet mellem land og vand.

I havnekantens sydlige forløb bevares så vidt muligt den eksisterende hammer i azobétræ. Der udvides med en serie af punkter og elementer i træ, som opholds- og siddeplateauer og længere forløb af boardwalks på vandet. Træelementerne skal udføres som pælekonstruktion og være i materialer, der er saltvandstålende, gerne marineimprægneret træ af nordisk oprindelse.

I havnekantens nordlige forløb ryddes den eksisterende hammer i azobétræ og erstattes af et stenglacis. Stenrevet tillader, at vandet fra sundet ved højvande kan oversvømme saltengen.

Havnekanten i dag, kote 1.70, længde: 1,4 km.

Promenade langs havnekant i transformeret industriområde.

Punktvis nedslag af træelementer giver særligt ophold og adgang til vandet.

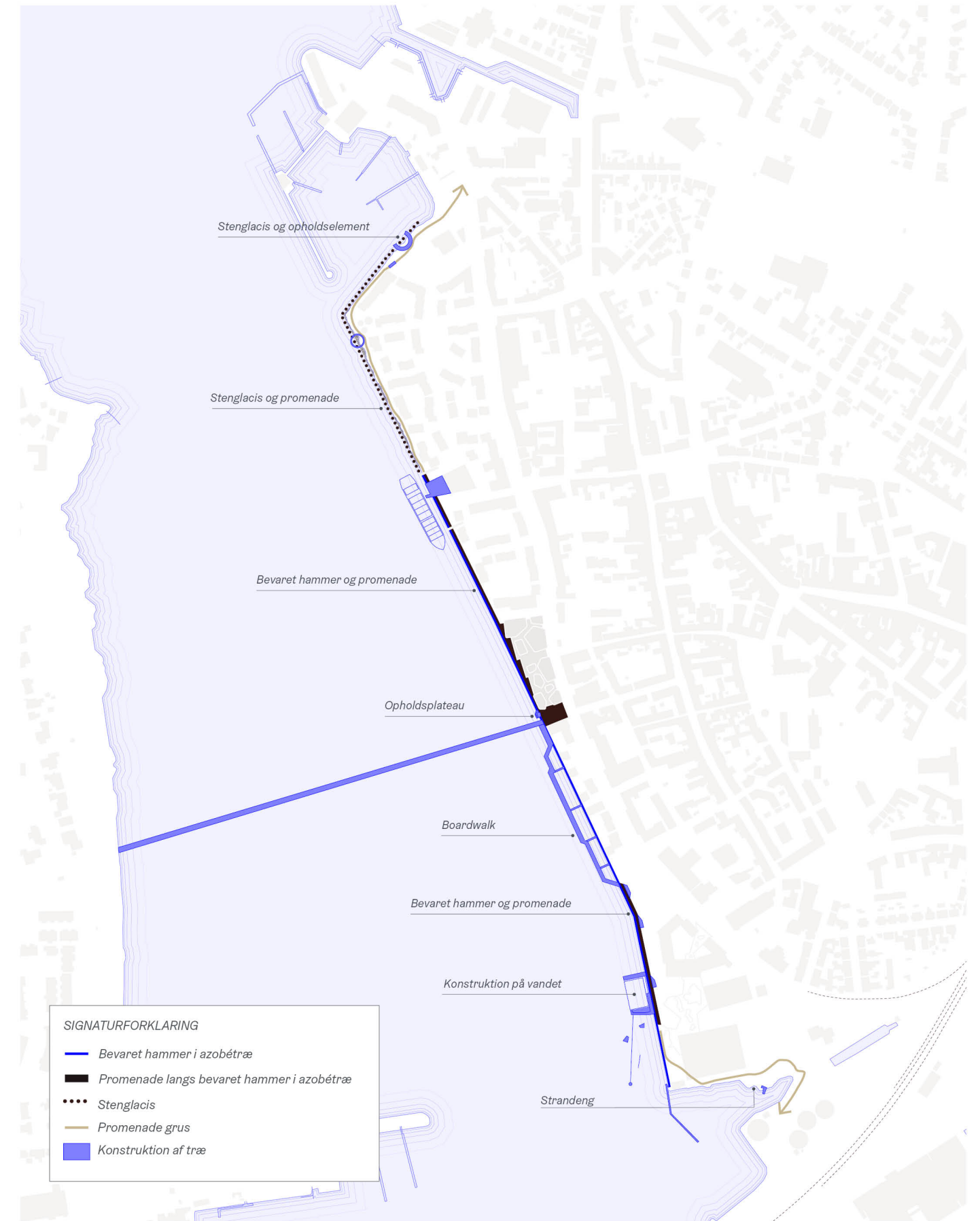
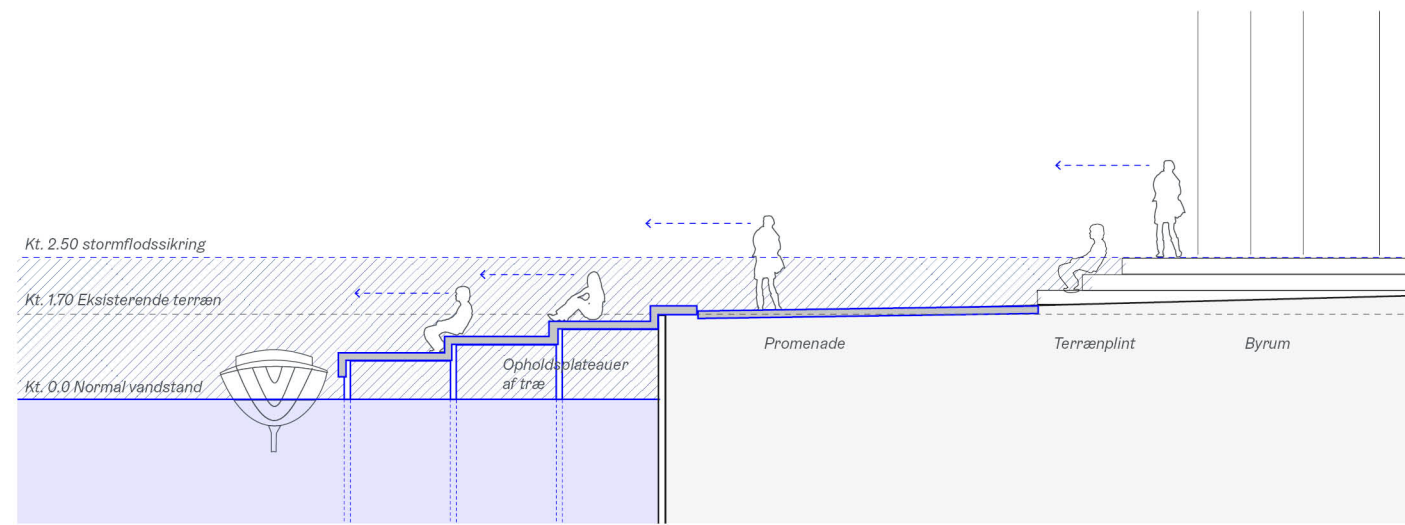
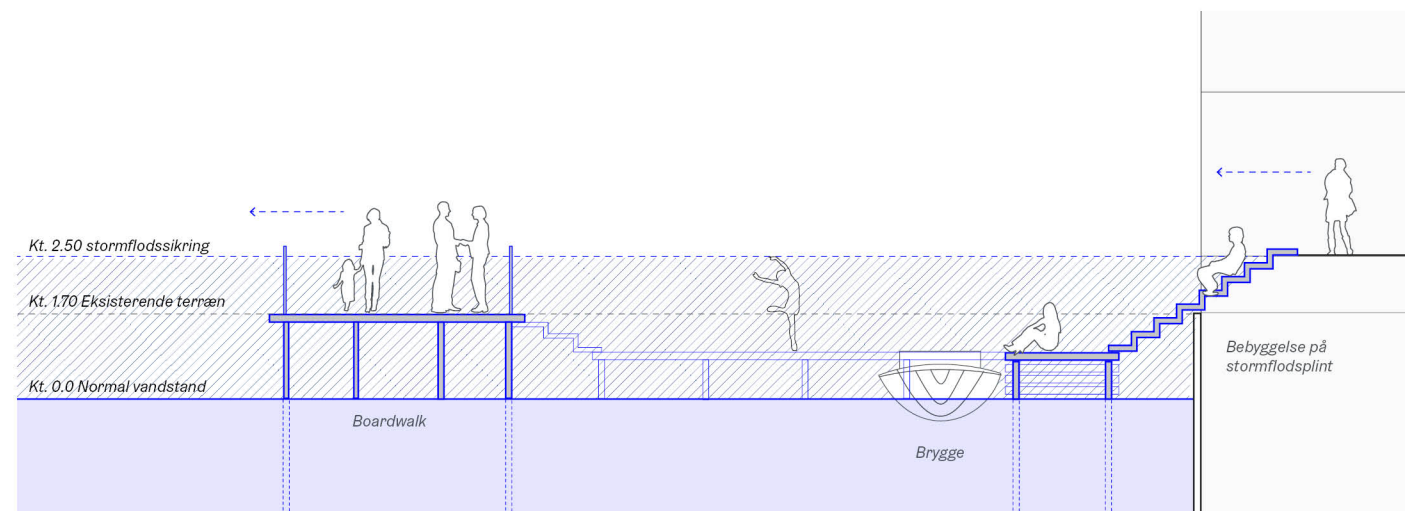

DIAGRAM FOR PRINCIPPER AF OVERGANGEN MELLEMLAND OG VAND

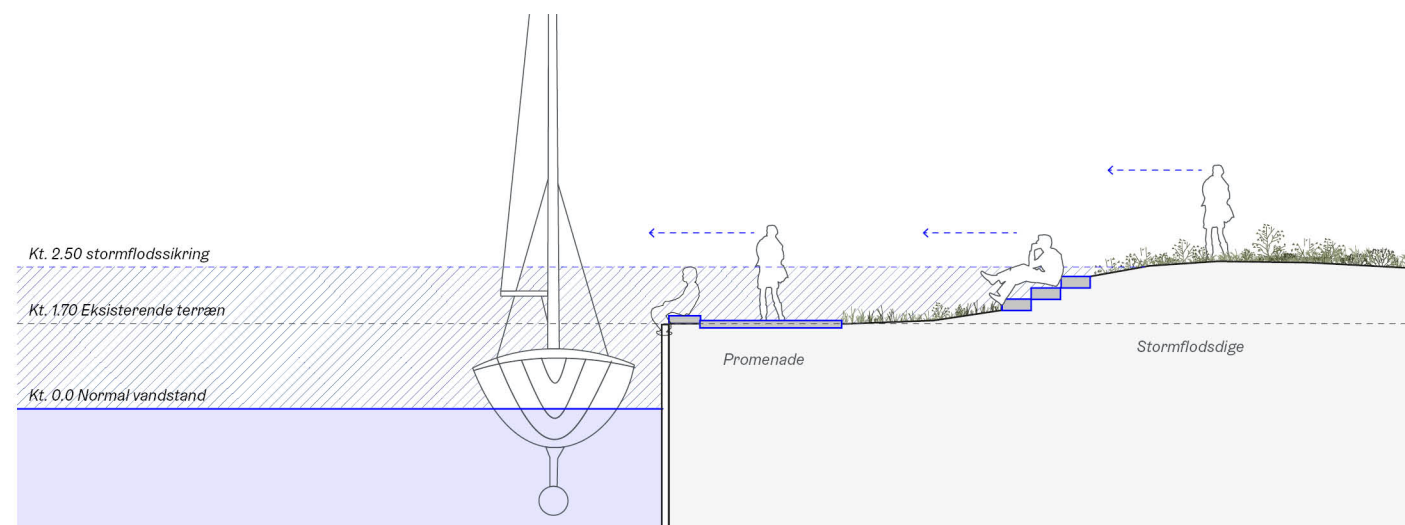
Havnekanten

PRINCIPSNIT OPHOLDSPLATEAU

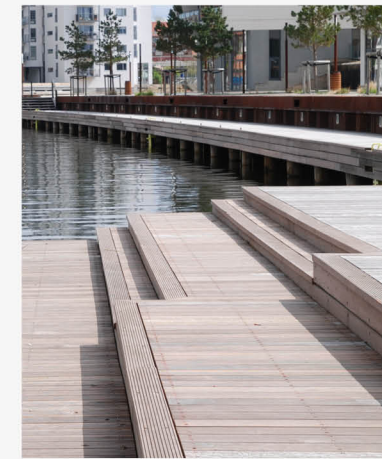

PRINCIPSNIT BOARDWALK

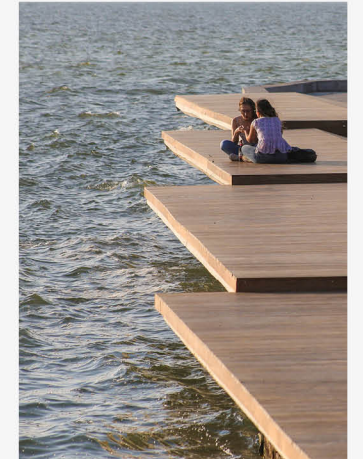
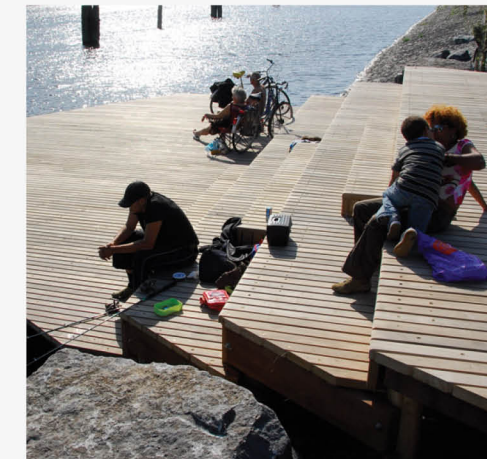

PRINCIPSNIT BEVARET HAMMER OG PROMENADE

REFERENCER OPHOLDSPLATEAU

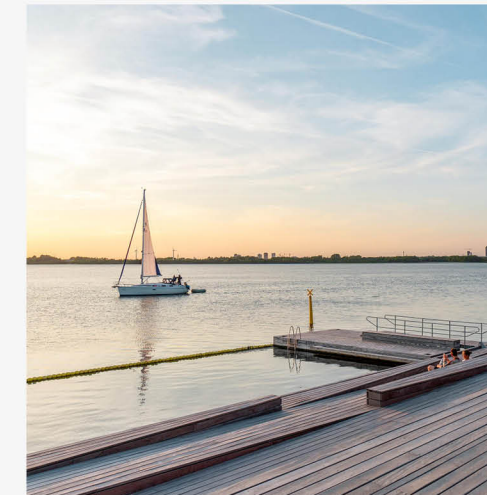
Opholdsplateau af træ med store trin.

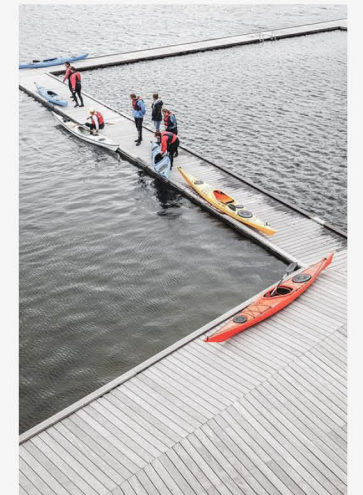
REFERENCER BOARDWALK

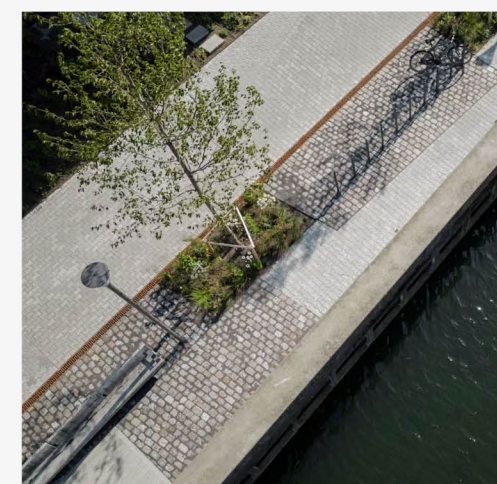
Boardwalk, visualisering fra Helhedsplan.

Konstruktion af træ på vandet.

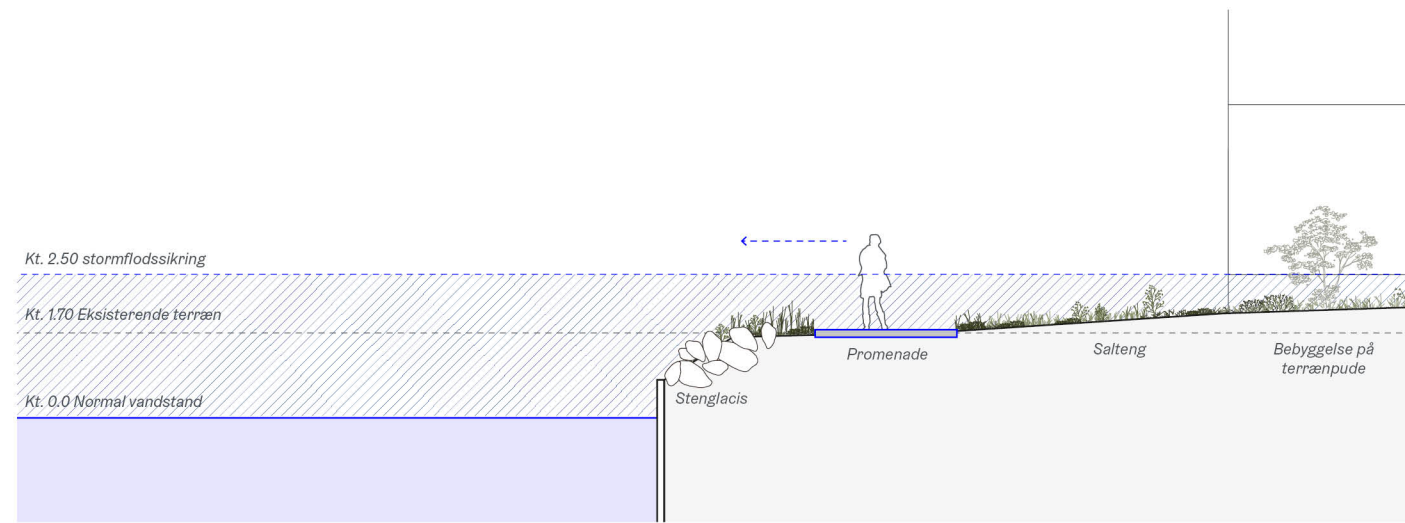
REFERENCER PROMENADE

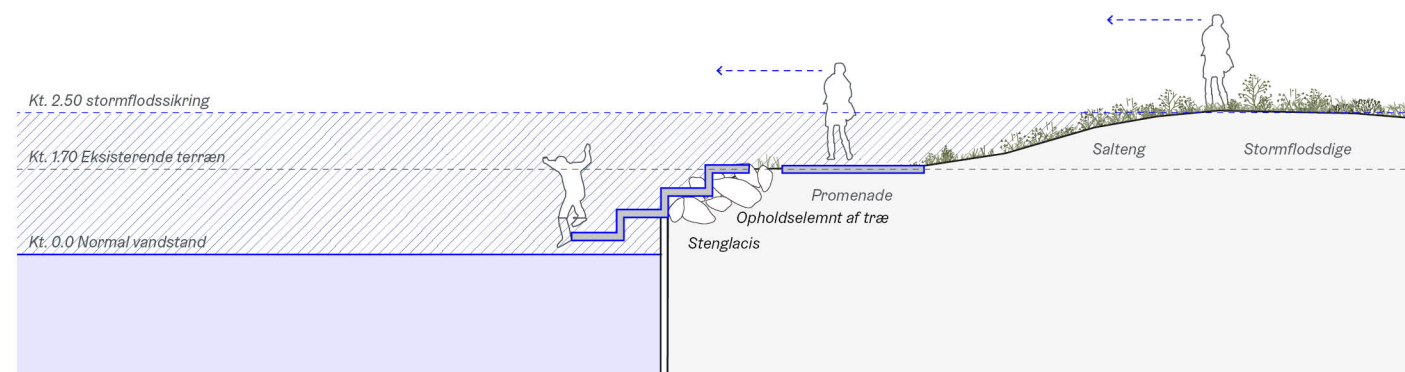
Promenade, Kanalbyen Fredericia, SLA.

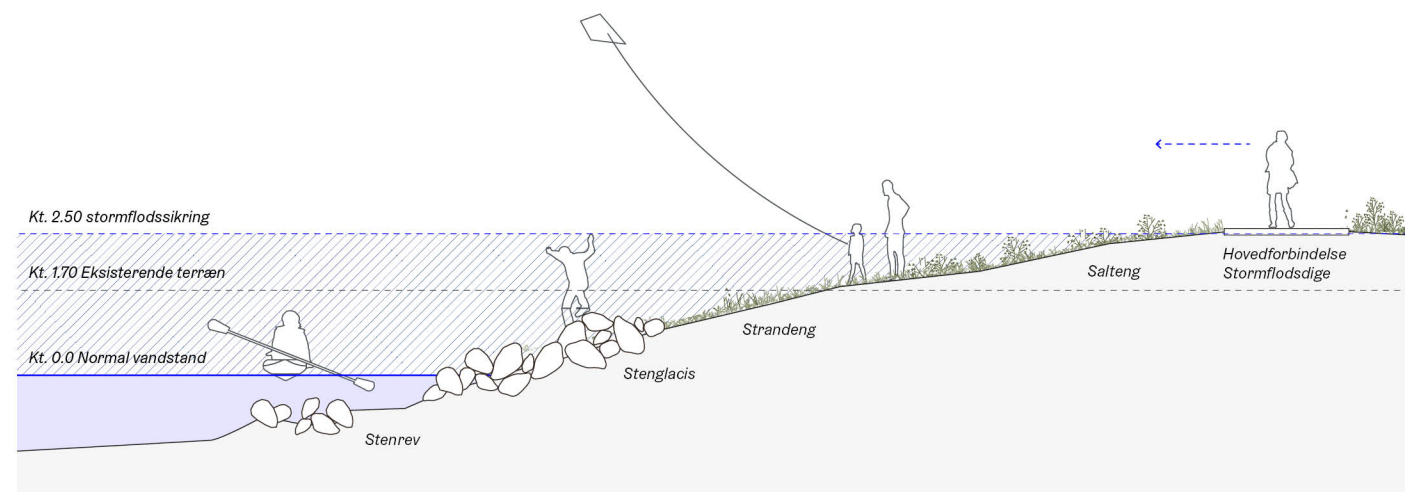
Havnekanten

PRINCIPSNIT STENGLACIS

PRINCIPSNIT STENGLACIS OG OPHOLDSELEMENT

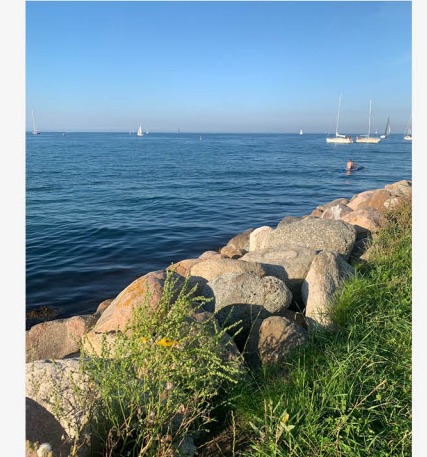

PRINCIPSNIT STRANDENG

REFERENCER STENGLACIS

Promenade med opholdsmøbler langs havnekant af stenglacis.

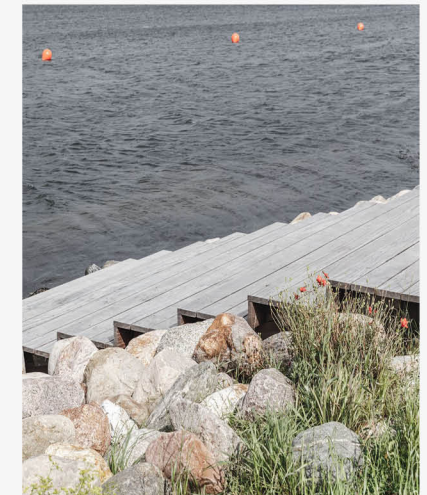

Stenglacis, Marselisborg Lystbådehavn, Aarhus.

REFERENCER STENGLACIS OG OPHOLDSELEMENT

Havnekant med stenglacis og opholdselement af træ. Naturpark Amager, LYTT.

Havnekant med stenglacis og opholdselement af træ. Naturpark Amager, LYTT.

REFERENCER STRANDENG

Landskabelig overgang mellem land og vand. Trækonstruktion giver adgang til vandet. Naturpark Amager, LYTT.

Eksisterende landskabelig overgang mellem land og vand, Nykøbing F. havn.

Sikkerhed langs havnekanten

Havnekanten mod havnens vandflade er noget man helst skal færdes langs med samtidig med at man er tilpas opmærksom og tilpas respektfuld i forhold til risikoen for utilsigtet at falde i vandet.

Der er en række opmærksomhedspunkter i relation til sikkerhed og færden langs havnen. I relation til hvilke tiltag, der bør benyttes, skal der foretages en risikovurdering på strækningen, der tager hensyn til omfang af færdsel og aktiviteter i nærheden.

Da der her planlægges med en promenade med tilknyttede opholdsarealer tæt på vandet, er udfordringer i relation til sikkerhed primært rettet mod nattelevet og tissetrang, der ikke kan vente og derfor sker ud over havnekanten.

Disse kan indeles i nedenstående overordnede struktur, der er understøttet af mere detaljerede, men ikke fyldestgørende eksempler.

1) Planlægningsniveau/adfærd.

Planlæg ikke stort omfang af barer, bodegaer eller tilsvarende beværtninger tæt på havnekanten.

Planlæg placering af offentligt tilgængelige toiletfaciliteter tæt på ovenstående bevætnings- og havneområdet og suppler med synlig skiltning til faciliteten på strækningen.

Planlæg gerne midlertidigt design af nudging til toiletfaciliteter ifm. etablering af samme.

2) Designniveau/indretning.

Der bør tilvejebringes et relativt højt sikkerhedsniveau langs de primære færdselsarealer tæt på havnekanten.

Et greb kan være at de primære gangvenlige belægninger langs havnen stopper i en passende afstand fra havnekanten og erstattes af en mere taktil, men ikke utilgængelig belægning det sidste stykke ud mod kanten. Belægningen må desuden ikke være for glat.

Et andet greb kan være at der etableres et designmæssigt enkelt og relativt åbent værn langs havnekanten. Et værn, man ikke kan stå på og et værn, som sikrer mod fald i havnebassinet fra primært berusede voksne, men ikke sikrer mod at f.eks. børn kan klatre igennem. Pointen med et værn af denne type er at man kan stå ved værnet og tisse i vandet i de mørke timer gennem værnet uden at falde i vandet samtidig med at værnet ikke skærmer for udsigten i primært dagtimerne.

Der kan etableres en opkant, en slags kantstopper, langs havnekanten, som en hammer eller en plint så kørende ting som barnevogne, trehjulede cykler, løbehjul mv. ikke umiddelbart kan trille ned i havnen.

Der kan også etableres belysning langs kanten for at synliggøre denne. Belysningen skal være lav, uden blænding og kun lyse indad mod færdselsarealerne. Der kan være helt lavt og indbygget i hammeren langs kanten, så lyset kun er helt nede langs terrænniveau. Det skal pointeres at lyset ikke behøver at være særligt kraftigt lysende, da det typisk ses på en helt mørk baggrund som det mørke vand. Dvs. blænding på grund af lyset kan være et problem. Det anbefales under alle omstændigheder at man tester en sådan belysning på stedet i rig-

tig vintermørke inden en sådan løsning besluttet.

3) Inventar niveau/redningsudstyr.

Der bør etableres et passende antal af redningsstiger fra havnekant til under vandniveau og i synligt design især fra vandsiden, men også diskret fra landsiden. Disse stiger skal nemlig ikke invitere til at blive benyttet til at borgere tager stigen ned i vandet for at bade uhensigtsmæssige steder. Badestiger skal have et andet og mere synligt design især fra landsiden.

Der kan desuden etableres et passende antal af redningskrans og reb langs havnekanten, som forbipasserende kan benytte hvis nogen er faldet i vandet og ikke kan svømme eller ikke er særlig godt selvhjulpne.

Etablering af redningsudstyr på eks. caféen i forbindelse med etablering af udadvendte funktioner som udeservering.

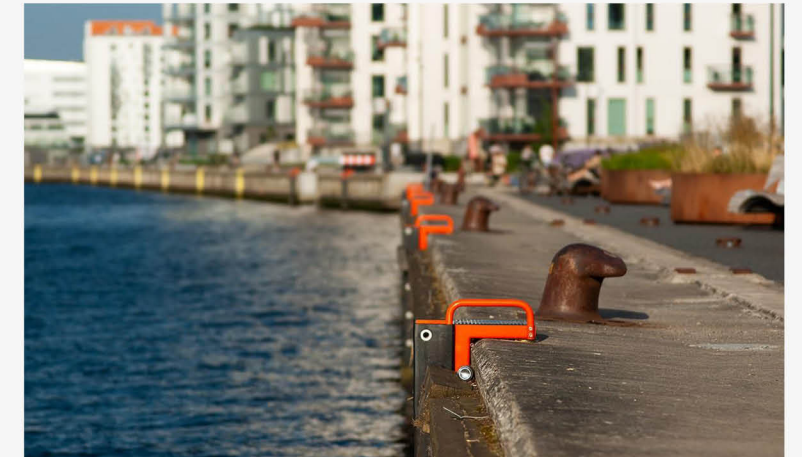
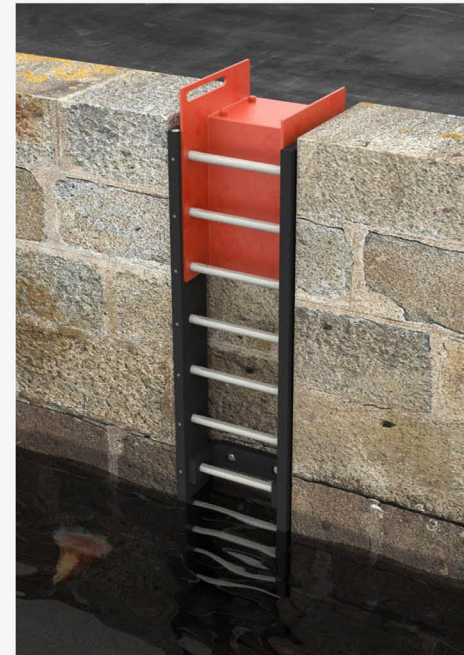
4) Overvågning/digitalt niveau.

Der kan opstilles overvågningskameraer og evt. også varmesøgende kameraer. Dette kræver dog en større indsats i relation til bemanning og overvågning af kameraerne, så der kan ageres hvis noget uhensigtsmæssigt opstår.

Der kan etableres et fysisk opsyn fra uddannede havne- og natteværter, der færdes langs havnekanten.

Personale på caféer, restauranter, barer, beværtninger og tilsvarende kan uddannes til at agere og være på forkant med uheldig 'fuldemands' adfærd og evt. aggressiv udvikling primært i nattelevet.

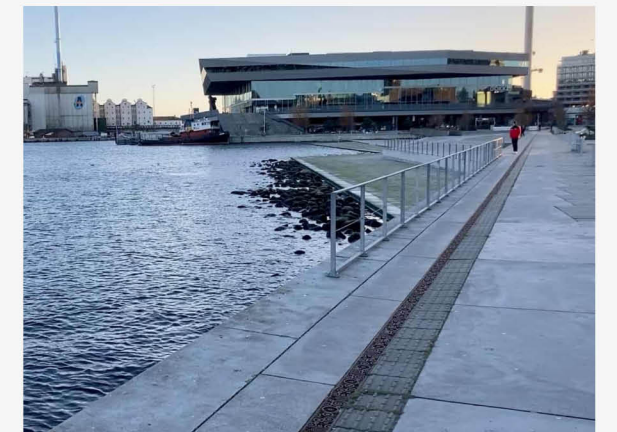
REFERENCER SIKKERHED LANGS HAVNEKANTEN

Eksempler på redningsstiger og interval mellem disse

Eksempel på belægninger med forskellige taktile overflader inkl. placering af redningskrans, Krøyers Plads, LYTT

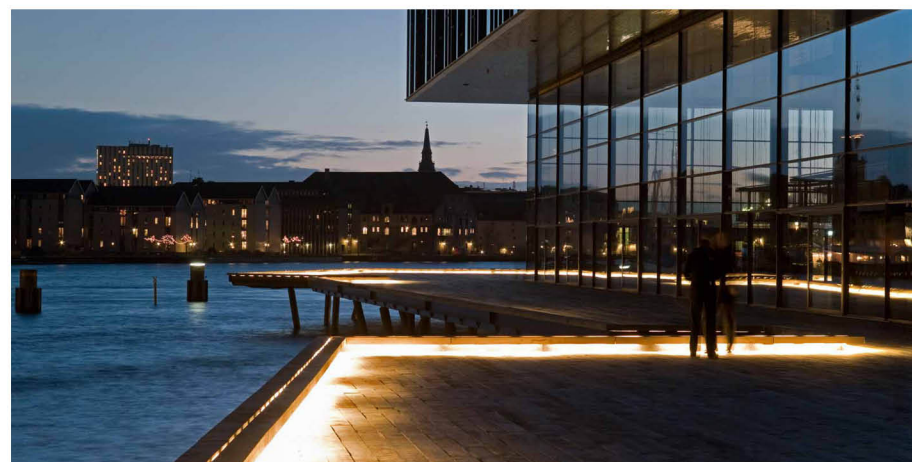
Eksempel på relativt åbent og simpelt værn langs havnefront

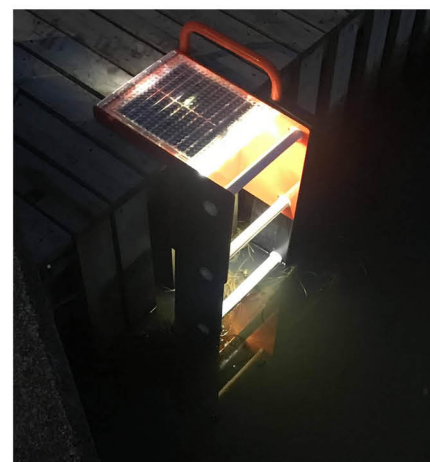
Belægninger med forskellige taktile overflader i relation havnekanter

Eksempel på relativt åbent og simpelt værn langs havnefront

Eksempel på lav belysning i forbindelse med opkant/hammer langs havnekant

Eksempel på belyst sikkerhedstige

Byrumsinventar - træ

For at understrege havnebyens udtryk som en samlet bydel, skal byrumsinventar som opholdsmøbler, skraldespande, cykelstativer, skilte og belysningsarmatur være genkendeligt og sammenhængende. Inventaret skal understrege havnebyens samlede identitet og unikke karakter som en grøn bydel i et historisk havnemiljø.

Fælles for byrumsinventaret er gennemgående brug af træ. Træ og tømmer har en stærk historisk tilknytning til havnen og det rå miljø.

Træ har i et bæredygtighedsperspektiv en fordel, og det er robust i forhold til havnens klima- og miljøpåvirkninger.

Træet vil hurtigt blive sølvgråt og få et lyst og imødekommende udtryk.

Byrumsinventar af træ som plinte og legeelementer kan leveres som standardprodukter, øvrige produkter er specialdesign.

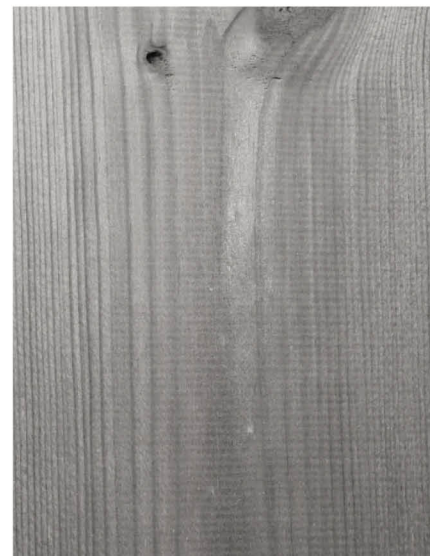
TRÆOVERFLADER

Egetømmer der efter et år bliver sølvgråt.

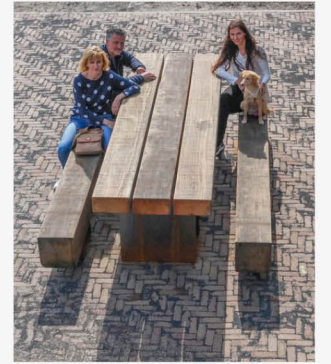
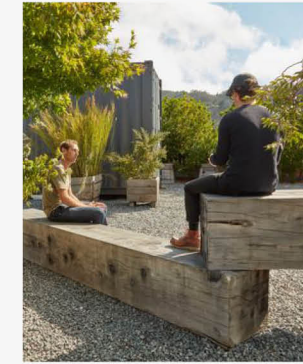

Fyrretræ der efter et halvt år bliver sølvgråt.

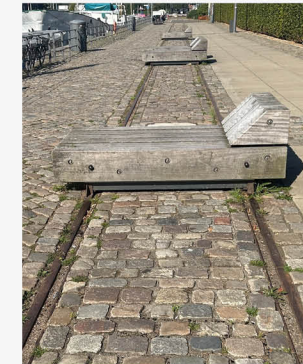
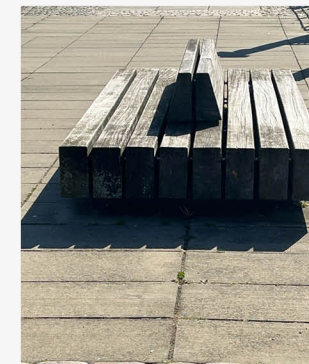

Varmebehandlet nordisk træ.

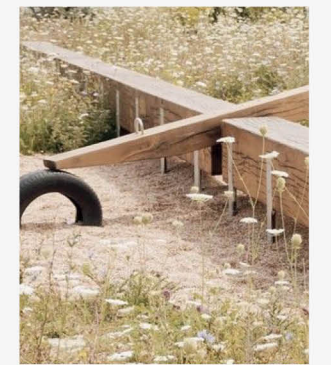
REFERENCER TØMMER SOM PLINTE

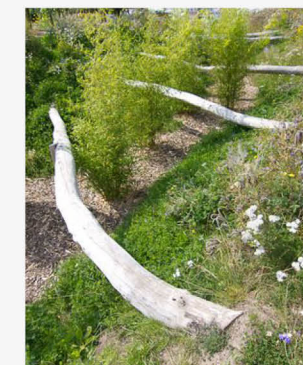
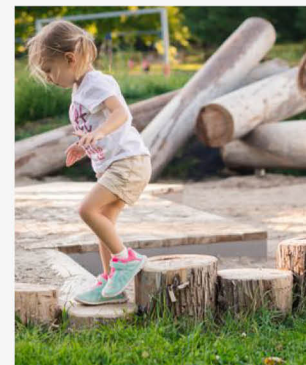
REFERENCER TØMMER SOM OPHOLDSMØBLER

REFERENCER TØMMER SOM AKTIVITETSMØBLER

REFERENCER STAMMER SOM LEGEUDSTYR

Byrumsinventar - varmgalvaniseret stål og træ

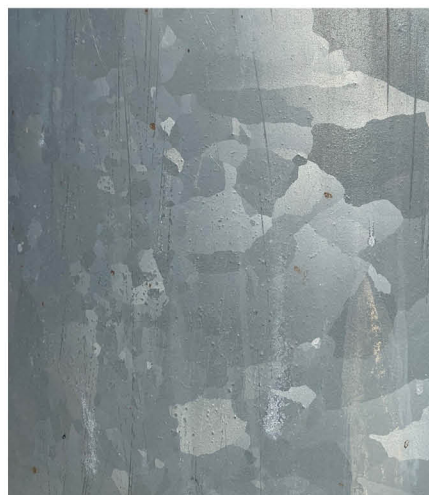
Inventar af standardproduktsortiment vælges med overflade i varmgalvaniseret stål med trælameller.

Inventar i varmgalvaniseret stål er særligt robust og er derfor egnet som overflade på inventar i et havnemiljø.

Trælameller som sæder og ryglæn på opholdsmøbler kan udskiftes særskilt ved behov.

Standardprodukterne kan dekoreres med en særlig signatur eller grafisk identitet, der knytter sig til byens, egnens eller havnens historie.

MATERIALITET

Varmgalvaniseret stål.

Træ der med tiden bliver sølvgråt.

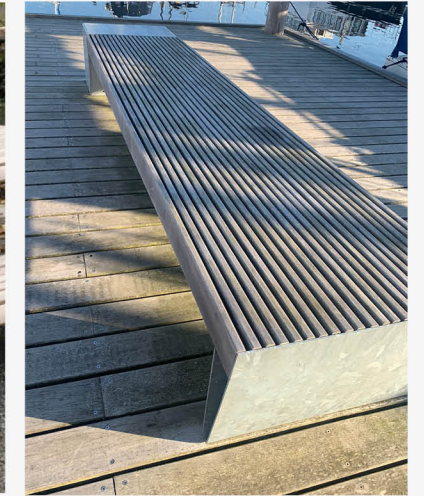
REFERENCER INVENTAR

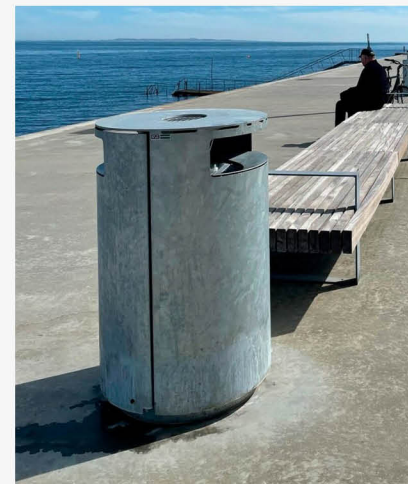
Bænk med stel i galvaniseret stål og med sæde og ryglæn af trælameller.

Bord-bænkesæt med stel i galvaniseret stål og med sæde og ryglæn af trælameller.

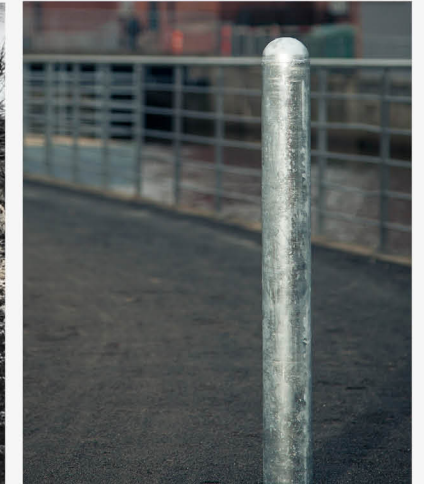
Bænk uden ryglæn i galvaniseret stål og trælameller.

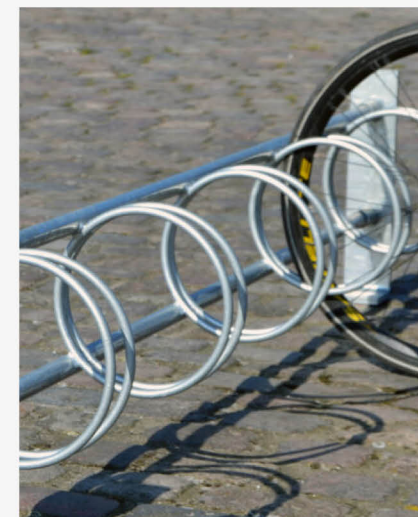
Stor affaldsspand i galvaniseret stål. Aarhus Ø.

Lille affaldsspand med trælameller.

Trafikpullert i galvaniseret stål.

Cykelstativ i galvaniseret stål.

Belysningsmast med spots i galvaniseret stål.

Nedgravet affaldsbeholder i galvaniseret stål.

Byrumsinventar - ubehandlet stål og støbejern

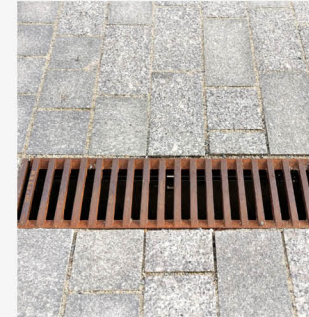
Inventardele, som knytter sig til belægninger som riste, vandrender, træhulsriste og ledesystemer, skal være i støbejern.

Kanter ved mindre niveauspring og bede skal være i ubehandlet stål.

Gamle jernbaneskinner ilægges som overgange og spor i belægninger.

Havneindustriens efterladte elementer bevares og iscenesættes skulpturelt.

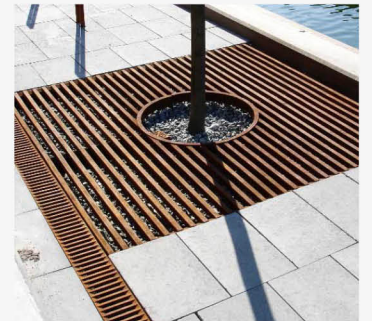
REFERENCER RISTE

Linjedræn i ubehandlet støbejern.

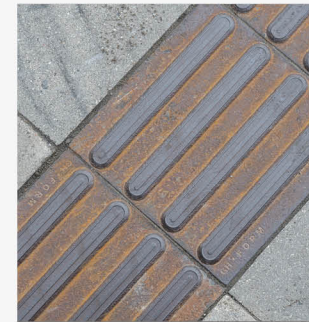

Punkttrist og åben linjeafvanding i ubehandlet støbejern.

Træhulsrist i ubehandlet støbejern.

REFERENCER LEDELINJEELEMENTER

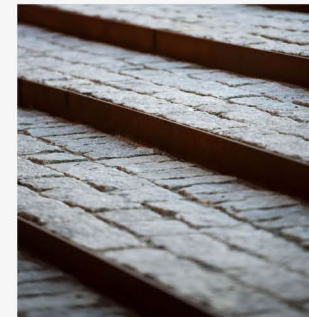

Ledelinje-flise i støbejern.

Opmærksomheds-flise i støbejern

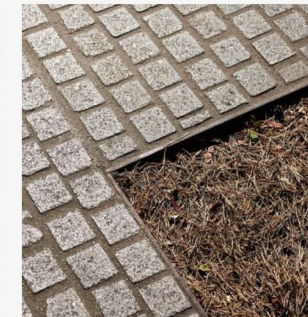
REFERENCER KANTER

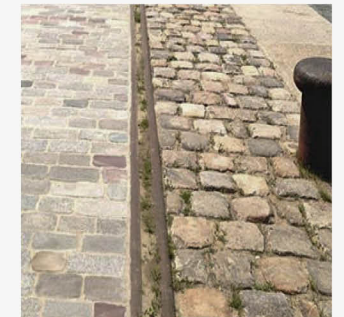
Mindre niveauspring med kanter i ubehandlet stål.

Kant i ubehandlet stål.

Bedkant i ubehandlet stål.

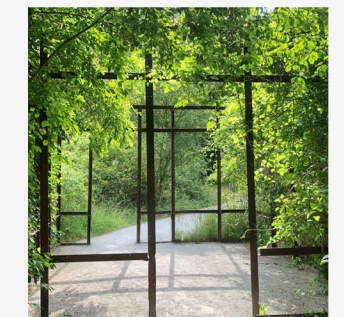
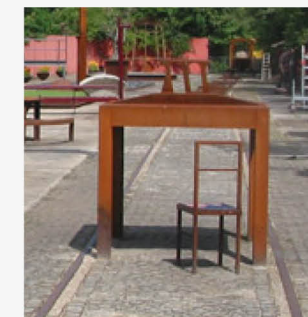
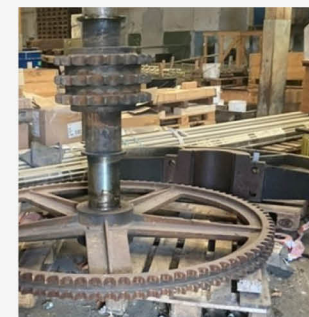

Gamle jernbaneskinner som overgang mellem forskellige belægninger.

INDUSTRI ELEMENTER

Havneindustriens efterladte elementer bevares og iscenesættes skulpturelt.

Belysningsstrategi

Belysningen skal ligesom det øvrige byrumsinventar understrege havnebyens samlede identitet og overordnede karakter som en grøn bydel i et historisk havnemiljø. Strategien for belysningen er et hierarkisk belysningskoncept, der skal understøtte landskabet og byrummenes forskellige karakterer og belysningsbehov.

Naturens grundtilstand om natten er mørke, kun afløst af månelys og mod nord, de lyse sommernætter. Nattens belysning bør derfor tage udgangspunkt i mørkets kvaliteter for mennesker og fauna. Belysningen skal derfor tage hensyn til og tilpasses dyrelivet som f.eks. flagermusen repræsenterer. Primært ved ikke at være til stede og sekundært ved at anvende lys, som ikke indeholder korte bølgelængder, som blåt, grønt og hvidt lys, men i stedet anvende meget varmt rødt lys med længere bølgelængder, der kun i lille grad vil genere flagermusenes adfærd. Lysniveauet skal dog samtidig understøtte sanseligt oplevede landskaber og byrum. En nøje tilpasning og vurdering af løsning er relevant.

Lyskilderne skal være lysstøttestrukturer i landskabet, hvor tryghed, gode overblikforhold og wayfinding er baseret på den rette balance mellem lys og mørke og disponering af lys. Placering af armaturer og lys, skal derfor nøje koordineres og samstemmes med den ønskede opfattelse af rummene i mørket og dette sammen med den ønskede wayfinding hvor man skal huske på at lys som punk-

ter, er noget vi som mennesker opfatter meget tydeligt. Vi ser hurtigt mønstre og opfatter hurtigt de forløb som lyset danner hvilket kan give tryghed i bevægelsen gennem mørke men belyste steder. På samme måde kan uhensigtsmæssigt placerede armaturer give utryghed ved at rumfornemmelsen bliver forstyrret eller ikke er tilstede grundet belysningen. Belysningen skal generelt være blød og varm i farven og med rettede og skærmede lyskilder. Gerne med en lysfarve på 2700K eller 3000K, men ikke højere farvetemperatur og med en farvegengiveksesindeks CRI på minimum 80.

På de primære forbindelser og stier skal der etableres en god funktionsbelysning med for eksempel topmonterede armaturer på master eller med master med påmonterede spots. Gerne med et blik på at undgå blænding fra armaturerne eller lysgener for naboer. Funktionsbelysningen skal sikre at gående og cyklende kan færdes sikkert og dette er især vigtigt langs vandet, når det er mørkt.

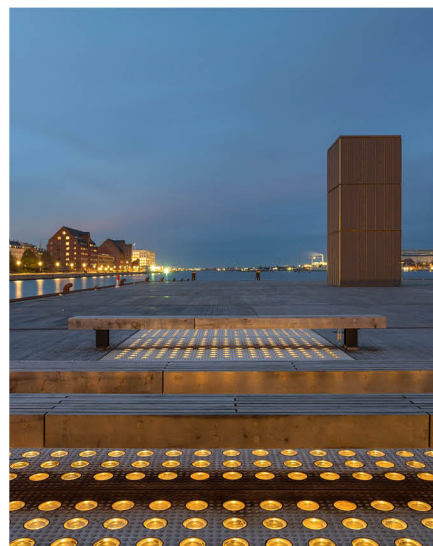
På de sekundære stier og forbindelser, som benyttes i mindre grad, benyttes en noget lavere og enkel stibelysning, som for eksempel med pullertlamper, der primært vil fungere som ledelys, men også være et tryghedsskabende element.

I tilknytning til boliger skal der også sikres funktionslys, der oplyser adgangsarealer og skaber tryghed, men ikke giver gener for personer, der opholder sig i bygningerne.

I Havnebyens rum og på pladserne skal belysningen fremhæve karakteren af de unikke byrum. Der skal dog skabes et fælles udtryk i byrummene, hvor udvalgte typer af belysningsarmaturer skal gå igen, men med variation i placering og antal. Derudover kan der i byrum og på pladser etableres særlig effektbelysning, der eksempelvis iscenesætter store opholdsplateauer/trin, vandskulpturer/kunst, historiske elementer eller beplantning ved armaturer, som er ophængt i træer.

Der skal til belysningen anvendes LED-lyskilder, som sikrer et lavt energiforbrug. Derudover bør belysningen dæmpes om natten, når behovet er mindst hvilket kan gøres trinvist over mange timer, så det nærmest ikke opdagges i oplevelsen af byrummene. Derudover kan lyset tændes automatisk, når der registreres bevægelse, men dette skal kun anvendes hvor skift mellem lys og mørke ikke generer omgivelserne. Dynamisk lys er noget der opfattes og registreres meget tydeligt, så det skal benyttes med varsomhed. Belysningen kan desuden reguleres i henhold til det astronomiske ur, årstider og løvets sæsoner.

Master og armatur skal som øvrigt byrumsinventar være med overflade i varmgalvaniseret stål. Eksisterende galvaniserede master kan genbruges til fastgørelse af nye armaturer.

Belysning af historisk havnemiljø, Kvæsthusmolen, København.

Belysning der tager udgangspunkt i mørkets kvaliteter.

Belysning der understøtte sanseligt oplevede landskaber og byrum.

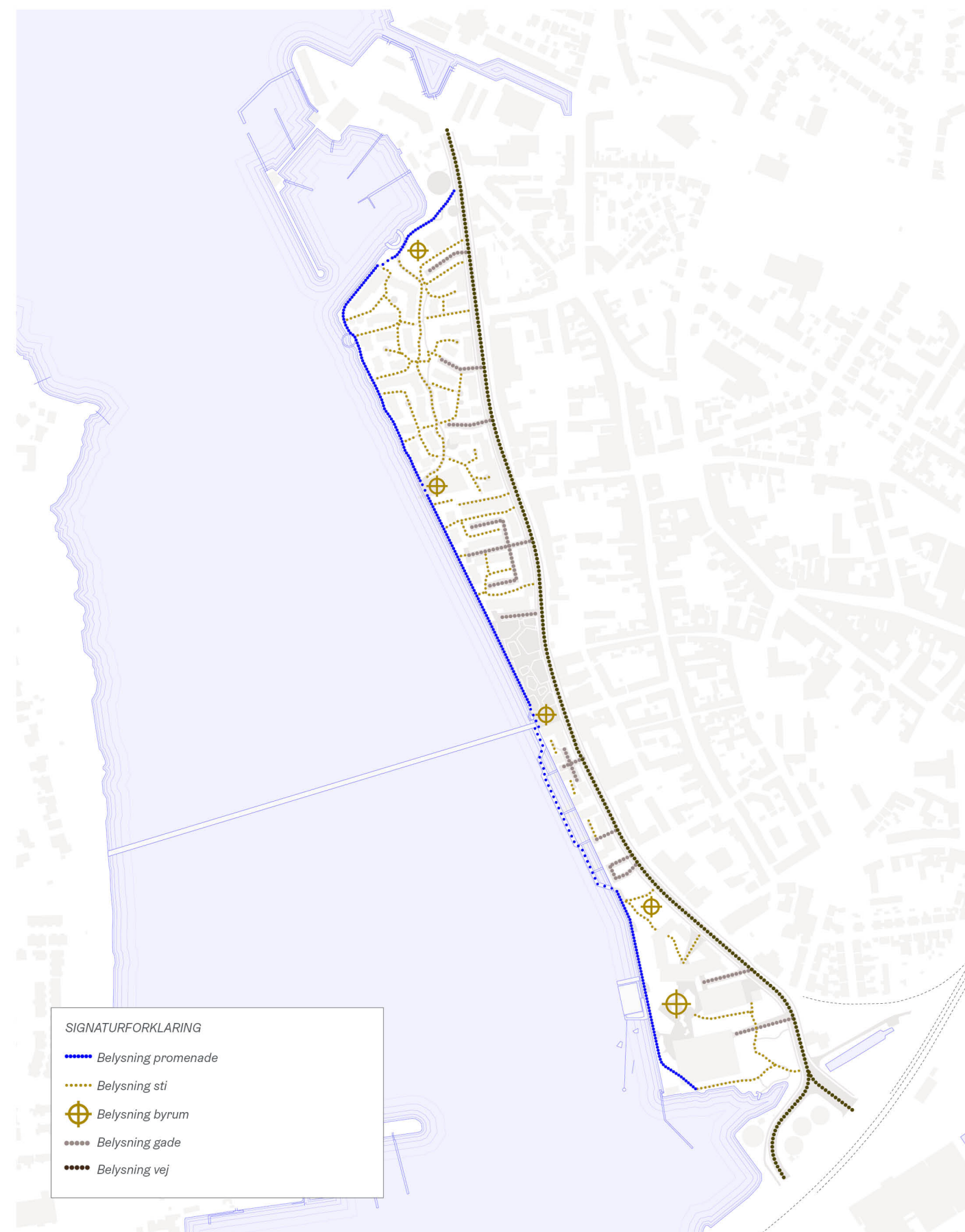
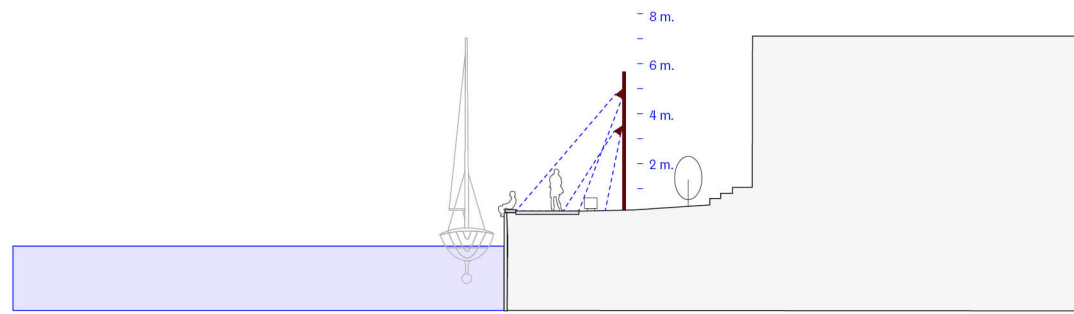
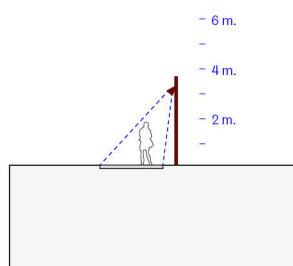

DIAGRAM FOR BELYSNINGSPRINCIPPER

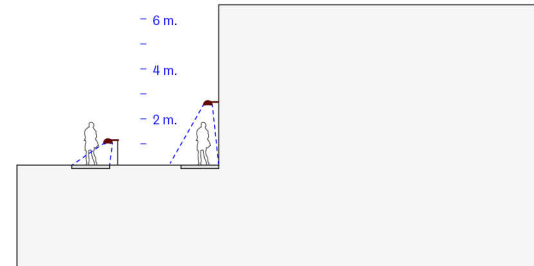
Belysningsstrategi

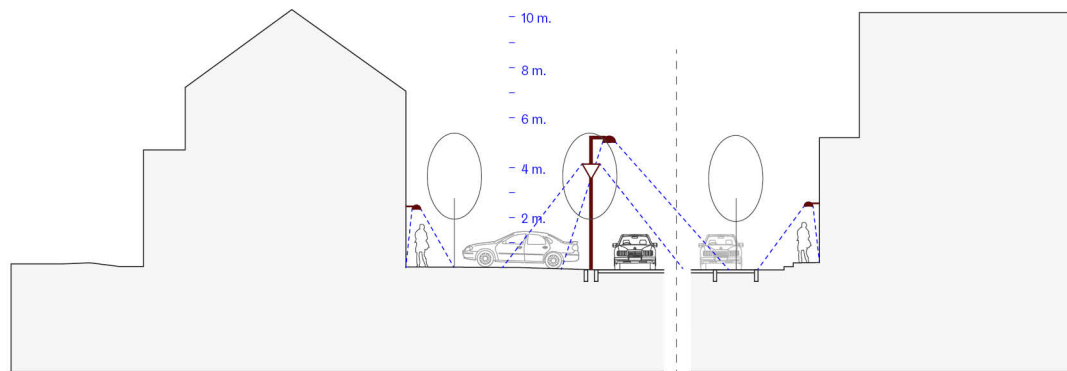
BELYSNINGSPRINCIP PROMENADE
Mast med 1-2 armaturer

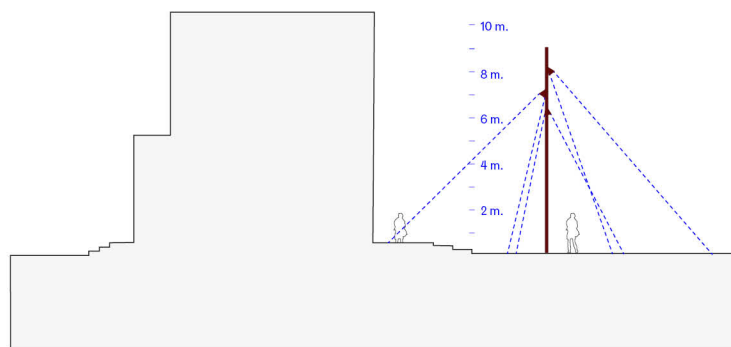
BELYSNINGSPRINCIP PRIMÆR STI
Mast med 1 armatur

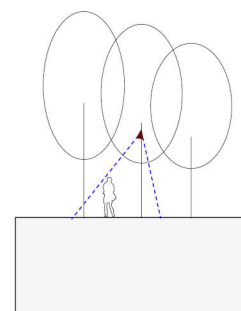
BELYSNINGSPRINCIP SEKUNDÆR STI
Pullerbelysning og armatur ophængt på facade ved indgange

BELYSNINGSPRINCIP GADE
Mast med 1 armatur

BELYSNINGSPRINCIP BYRUM
Mast med 2-3 armatur og

EFFEKTBELYSNING BYRUM
Armatur ophængt i træ

REFERENCER BELYSNING PROMENADE

Belysningsmast med spotarmaturer langs promenade, Nordhavnen, København.

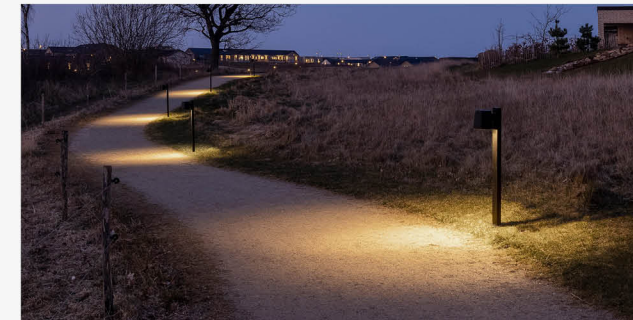

Belysningsmast med armatur langs promenade, Aarhus Ø.

Belysningsmast med armatur sat lav.

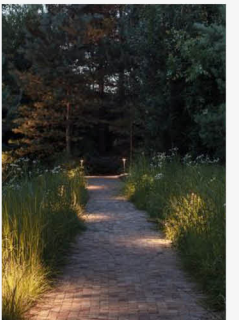
REFERENCER BELYSNING STIER

Punktbelysning langs sti.

Punktbelysning langs stier i boligområde.

Pullerbelysning langs sti.

BELYSNING BYRUM

Samling af belysningsmaster med spotarmaturer i større byrum.

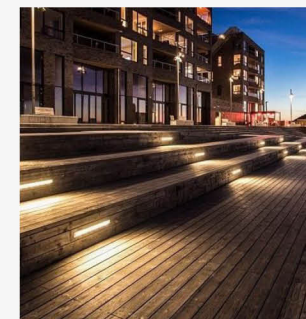

Belysningsmaster med spotarmatur i mindre byrum.

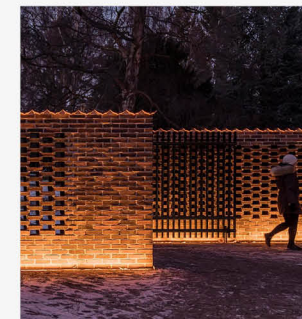

Belysningsmaster med spotarmaturer i grønt byrum.

EFFEKTBELYSNING BYRUM

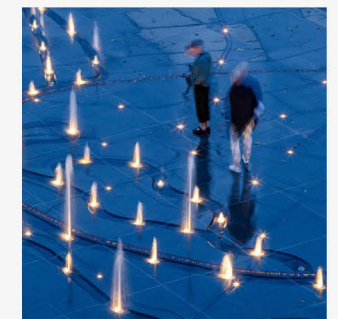
Effektbelysning ilagt trin ved opholdsplateauer.

Isenesættelse af historisk element med belysning.

Belysningsarmatur ophængt i træ skaber særlig skyggevirkning.

Vandskulptur med spots i belægning.

Strategi for kunst i bydelens offentlige rum

Kunsten skal indtænkes tidligt i omdannelsen af havneområdet, hvor den skal fungere som en løftestang for udviklingen af den nye bydel. Kunsten skal således indgå som et aktivt element, der skaber liv i området ved at være inkluderende og opfordre til aktivitet.

Der skal udarbejdes en kunststrategi, der anvendes som guide til, hvordan I som organisation/projektejer arbejder med kunst i det offentlige rum. Strategien skal sætte retningen for den videre proces og fungere som et styrende redskab for hvor, hvordan og hvorfor kunsten skal integreres.

Kunststrategien skal være langsigtet, dynamisk og flerstrengt, ligesom den skal være stedsbunden og bygge på helhedsplanen og designmanualens byrumsanalyse såvel som de byarkitektoniske hovedtræk.

REFERENCER KUNSTVÆRKER

Olafur Eliasson, Vær i Vejret. Minimalistisk ring med tåge.

Lene Desmentik, Roller Coast. Sempel badebro med et twist.

Jeppe Hein, Endless Connection. Springvand der indbyder til aktivitet.

Tove Storch. Sikring af Jyllandsposten med aktivering af fladen med et element man kan sidde på og stå ved.

Anja Franke, Tea Whit a View. Indramning af udsigten, indenfor og udenfor.

Sundparken - Den Grønne Port

Karakteren af landskabet i Sundparkens sydlige del, har egnstypiske arter og en natur der vokser ud af det eksisterende. Her er naturpræget 'vildt'. I samspil med de bevarede bygninger i området, får stedet en rå og robust karakter, der inviterer til, at man går på opdagelse og bruger området.

Markedshallen bliver parkens nye uformelle samlingspunkt, og området ved det gamle slagteri og tankstation omdannes til et grønt oplevelseslandskab (Den Grønne Port), hvor havneindustriens efterladte elementer bevares og iscenesættes skulpturelt.

Overordnet karakter:

- Industrielt og rå
- Naturpræget og 'vildt'

Bepantning:

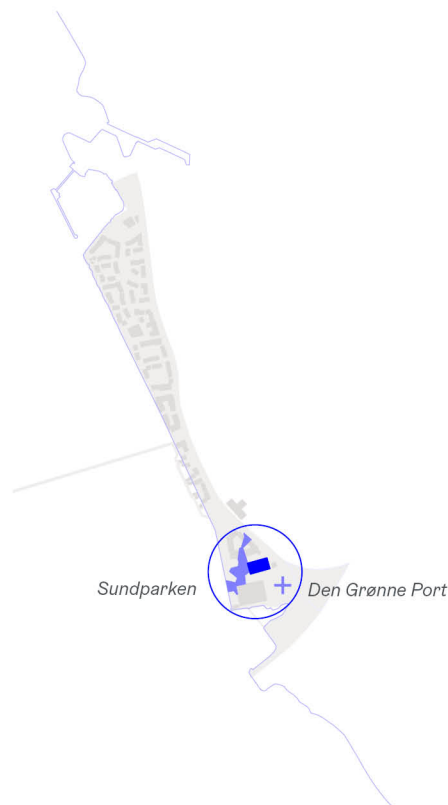
- Hjemmehørende og egnstypiske arter
- Blandede træarter, løvtræ, nåltræ og blomstrende træer
- Eng med blomster og græsser der klippes en gang om året
- Skoveng og skygetolerant skovbund under trægrupper
- Lavt plejeniveau

Belægning:

- Asfalt
- Brosten
- Pigsten
- OB-belægning
- Grus

Inventar:

- Havneindustriens efterladte elementer bevares og iscenesættes skulpturelt.
- Opholds- og aktivitetslementer af tømmer, der bliver gråt med tiden.
- Inventardele af stål males i kirkerød
- Konstruktion på/ved vand af eg eller varmebehandlet nordisk nåltræ

Sundparken, visualisering fra Helhedsplanen. Parken får i samspil med de bevarede bygninger en rå og frodig karakter, der inviterer til at man går på opdagelse og bruger området.

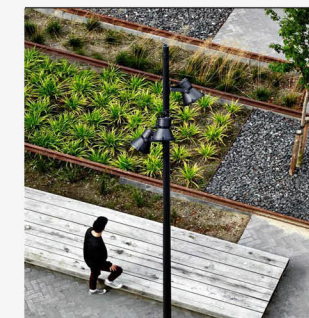
REFERENCER OVERORDNET KARAKTER

Et robust og rå byrum i samspil med grønne elementer. Slaterigrunden Holstebro, BOGL.

Overgang mellem grønt område og havnekant med præcise kantninger og opholdsmøbler af træ. Kanalbyen Fredericia, SLA.

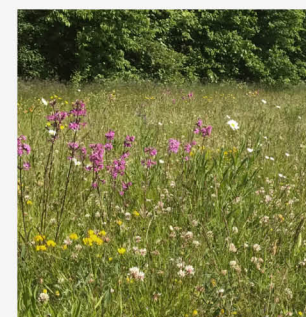

Byrum med fragmenter og spor af tidligere industri. Jernbanebyen, Aalborg

BEPLANTNING

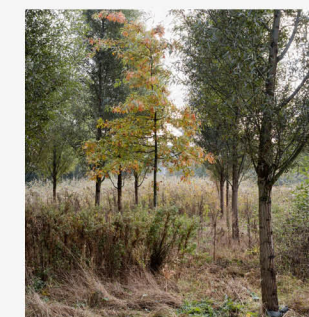
Eksisterende beplantning af selvgroet karakter.

Eng med blomster og græsser, der klippes en gang om året og har et lavt plejeniveau.

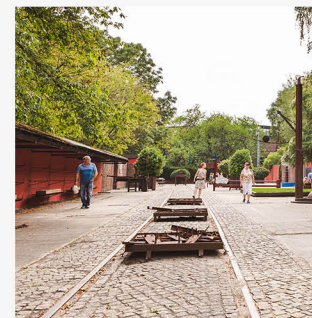

Træer af hjemmehørende arter, blanding af opstammede, flerstammede og blomstrende.

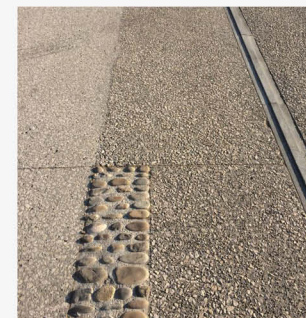

Under grupper af træer etableres skygetolerant skoveng/skovbund.

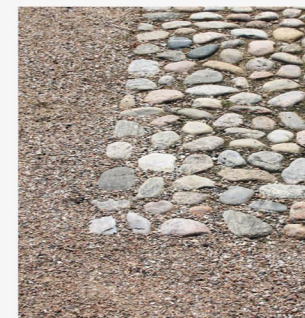
BELÆGNING

Brosten, asfalt og gamle jernbaneskiner.

Asfalt flader og OB-belægning med gamle jernbaneskiner.

Grus og pigsten.

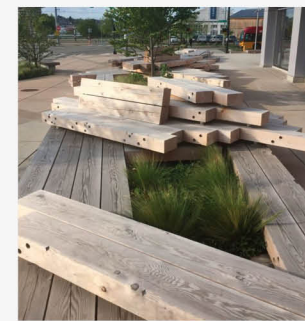

Parkeringsplads i grus med p-båse afmærkning af træ eller natursten.

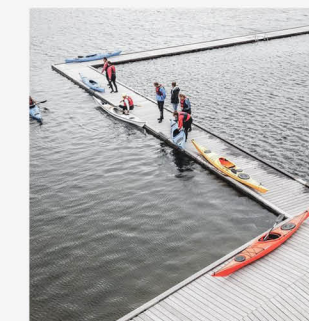
INVENTAR

Historiske fragmenter og spor iscenesættes skulpturelt. Natur-Park Schöneberger Südgelände, Berlin.

Nyt og eksist. tømmer anvendes som opholds- og aktivitetslementer.

Konstruktion af træ giver adgang og aktiviteter på vandet.

Kondensens Forhave

I Kondensens forhave er der ro, og karakteren af det grønne er plejet og velholdt. Her træder du ind i en have, hvor græsset bliver slået, så du kan opholde dig på det og bruge den grønne bund som "gulv" til forsamlinger. Stormflods-sikringens terrænbearbejdning skaber en central amfi-lignende situation, hvor der på sikringsdiget etableres kanter og plinte af træ til ophold, leg og aktiviteter. Parken indrammes af blandede træarter med forskellige silhuetter, der står i en engbund af blomster, græsser og urter.

Overordnet karakter:

- Park og plejet

Beplantning:

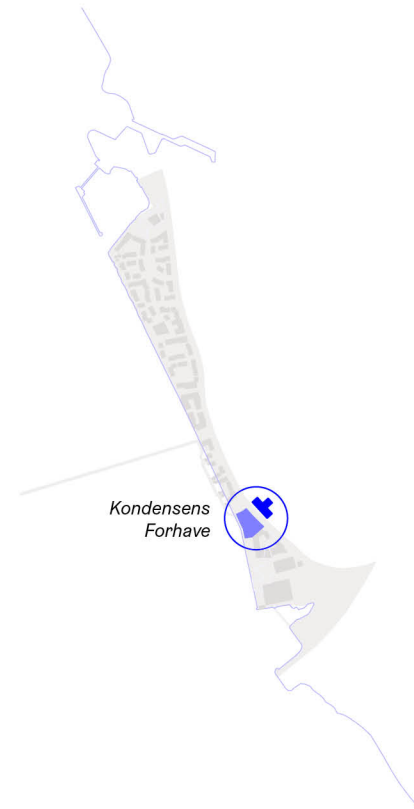
- Hjemmehørende og egnstypiske arter
- På de lavtliggende områder etableres en salteng med salttålede beplantning
- På de landskabelige diger etableres eng med blomster, græsser og urter, der klippes en gang om året
- Brugsplæner med kløver
- Blandede træarter, løvtræer og blomstrende træer
- Mindre blomstrende buske
- Moderat plejeniveau

Belægning:

- Asfalt
- Brosten
- Pigsten
- OB-belægning
- Grus

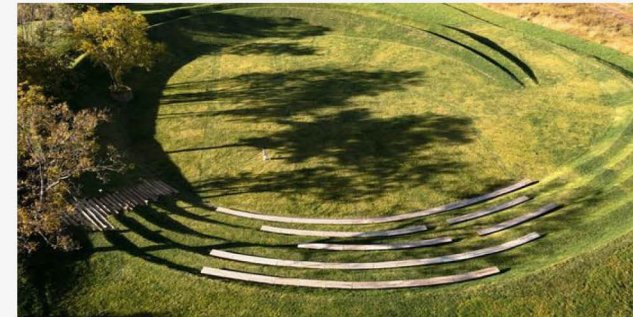
Inventar:

- Opholds-, lege- og aktivitetselementer af tømmer, der bliver gråt med tiden
- Inventardele i stål malet i kirkerød
- Pavillon af træ

Kondensens Forhave, visualisering fra helhedsplanen. Stormflodsdiaget foran Kondensen skaber en amfi-lignende situation med eng- og græsområder der indrammes af træer.

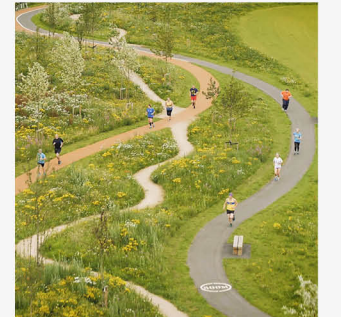
REFERENCER OVERORDNET KARAKTER

Stormflodssikringens terrænbearbejdning skaber en central amfi-lignende situation, der indrammes af træer.

Sikringsdigts skråninger bruges til ophold og der etableres brugsplæner til aktiviteter.

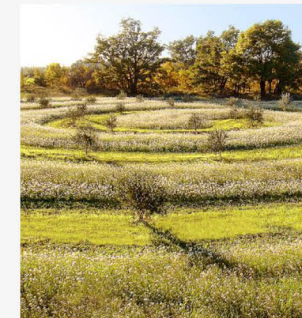

Åben eng med slyngede stier.

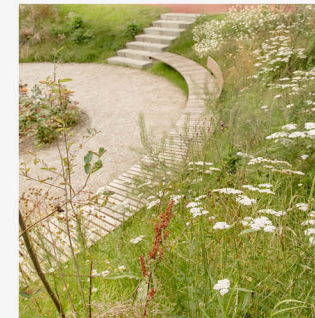
BEPLANTNING

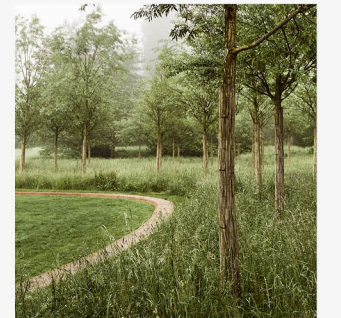
Brugsplæne med kløver

Eng med blomster græsser, hvor nogle områder klippes ofte og og andre områder får lov at stå mere 'vildt'.

Terrænskråning med eng af blomster og græsser og mindre buske.

Eng med græsser og opstammede træer.

BELÆGNING

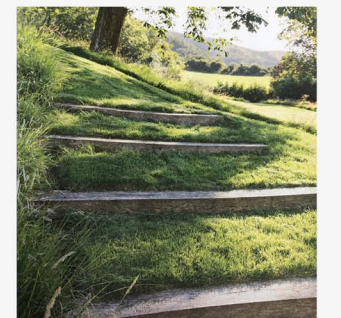
Brugsplæne.....

Sti i lys OB-belægning.

Sti i grus med kant af brosten.

Trin i træ på grøn skråning.

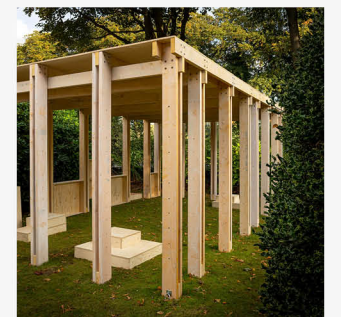
INVENTAR

Opholdsmøbler i tømmer og træ med ståldele malet i kirkerød.

Tømmer og stammer til lege- og aktivitetsmøbler.

Pavillon af træ.

Bropladsen

Bropladsen er havnens nye åbne plads, der udfolder Nykøbing F's mange kvaliteter i et havnemiljø med historisk klangbund. Pladsen bliver den formelle forbindelse mellem Nykøbing F's historiske kvarterer og byens nye kulturhus, Bastebro og vandets kant.

Pladsens belægning udføres i et patchworkmønster af asfalt, gamle/skårne brosten og chaussésten. Partier af permeable belægnings med pigsten og grusflader og grupper af træer, tilføjer den urbane plads et sanseligt naturpræg.

Et centralt vandelement/kunstværk tilføjer pladsen en formel karakter og træbryggen en særlig attraktion, der inviterer til ophold og nærhed til vandet.

Overordnet karakter:

- Urban og sanseligt

Bepantning:

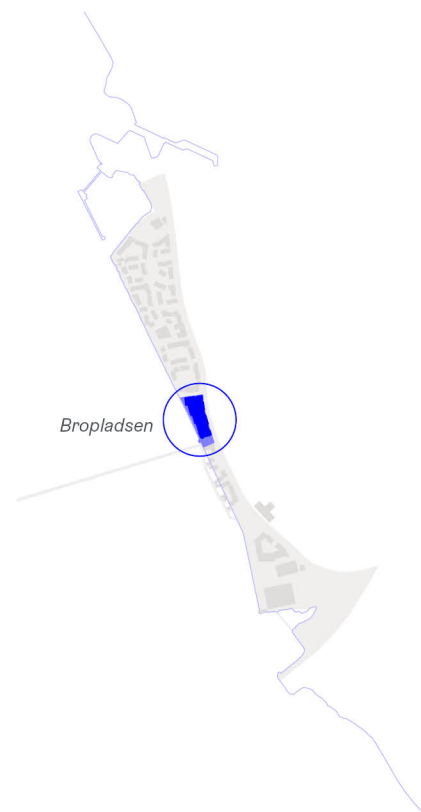
- Hjemmehørende og egnstypiske arter
- Blandede træarter, løv og blomstrende

Belægning:

- Asfalt
- Brosten
- Skårne brosten
- Chaussésten
- Pigsten
- OB-belægning
- Grus

Inventar:

- Opholdsplinte af træ, der bliver gråt med tiden
- Inventardele i stål males i kirkerød
- Konstruktion ved vand af eg eller varmebehandlet nordisk nåltræ

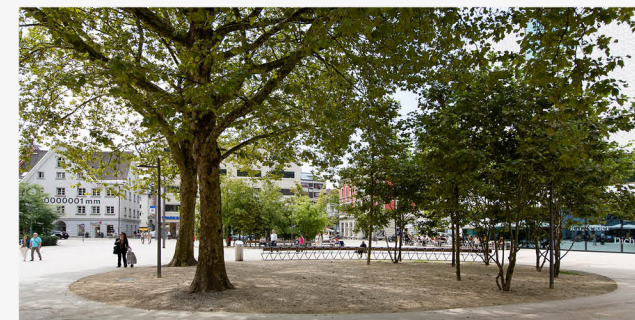

Bropladsen set fra syd, visualisering fra Bastebro prospekt. Pladsen bliver den formelle forbindelse mellem Nykøbing F.s historiske kvarterer og byens nye kulturhus Bastebro og vandets kant.

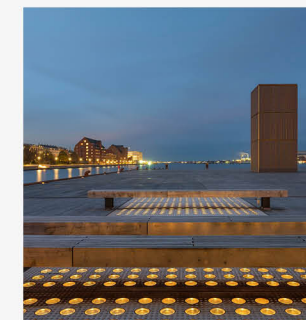
REFERENCER OVERORDNET KARAKTER

Enkelt byrum med belægning, træer og møbler, København.

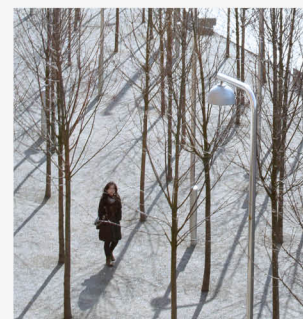

Partier af permeable grusflader med grupper af træer tilføjer den urbane plads et sanseligt naturpræg, Kornmarkt Bregrenz, Østrig, Vogt Landscape.

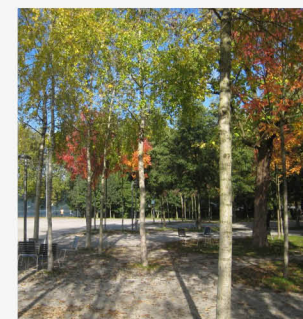

Åbent havnebyrum med historisk klangbund, Kvæsthusmolen, København, Lundgaard & Tranberg Arkitekter.

BEPLANTNING

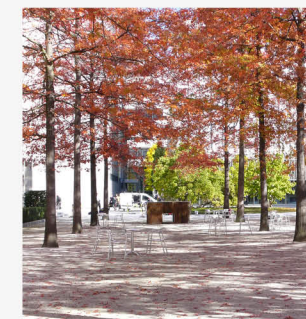
Træer med vinter silhouetter der står i grus.

Træer af blandede letløvede arter.

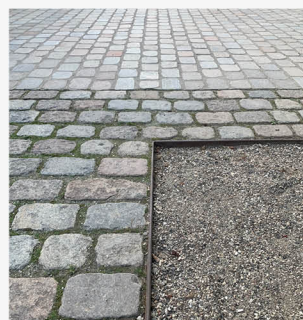

Ophold i gruset under de opstammede træers kroner.

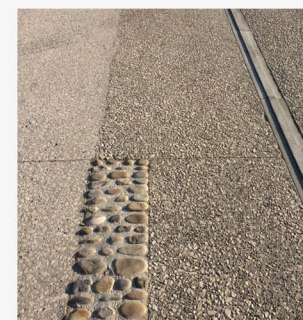

Træer i efterårets klæder.

BELÆGNING

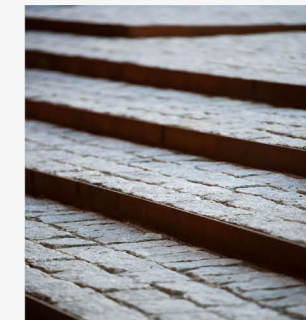
Patchwork belægning af gamle brosten, skårne brosten og grus.

Patchwork belægning af asfalt, OB og gamle jernbaneskiner.

Gamle brosten fletter med skårne brosten der sikrer en tilgængelig belægning.

Niveauspring med kanter i ubehandlet stål.

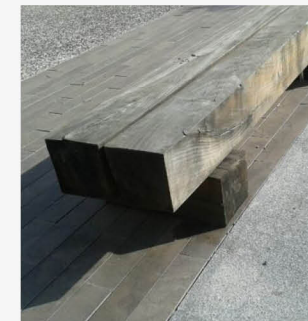
INVENTAR

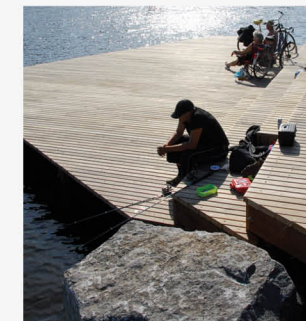
Centralt vandelement eller kunstværk skaber attraktion.

Regnvandet ledes på overfladen som legende effekt.

Opholdsplint af tømmer der bliver gråt med tiden.

Opholdstrin/plateau af træ skaber kontakt med vandet.

Minimolen

Minimolen er et læringsrum og sankecenter, som er direkte forbundet til Guldborg Sund. Et blå univers hvor den nære forbindelse til vandet karakteriserer stedet og dets aktiviteter. Det bevarede gule pakhuis danner facade mod pladsen, der har et udpræget maritimt udtryk.

Pladsen udgøres primært af et stort trædæk, der med store niveauspring møder vandet. På trædækket er der store møbler af træ, hvor man kan nyde de lange kig ud over sundet. Kystnaturens elementer af vand, sten og planter skaber legende og sanselige scenerier på pladsen og i de nære omgivelser.

Overordnet karakter:

- Maritimt og blå univers

Bepantning:

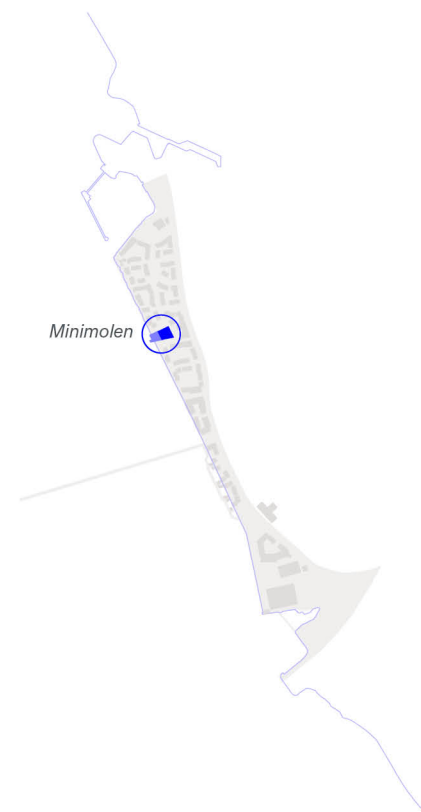
- Hjemmehørende og egnstypiske arter
- Salteng med salttålede beplantning
- Moderat plejeniveau

Belægning:

- Træ
- Asfalt
- Gamle brosten
- Pigsten

Inventar:

- Store 'loungé' elementer af træ
- Inventardele af stål males i kirkerød
- Træbrygge/trin/opholdsplateauer af eg eller varmebehandlet nordisk nåltræ
- Naturlige sten som legeelementer
- Pumpe med vand

Minimolen, visualisering fra Helhedsplanen. Et maritimt og blå univers, hvor den nære forbindelse til vandet karakteriserer stedet og dets aktiviteter.

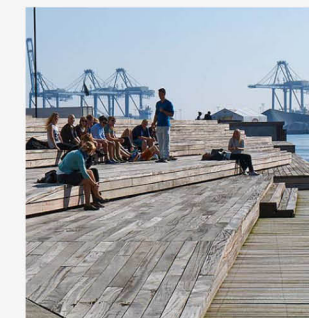
REFERENCER OVERORDNET KARAKTER

Et blå univers med et udpræget maritimt udtryk.

Et stort trædæk med siddebømler hvorfra der er lange kig ud over vandet og mod horisonten.

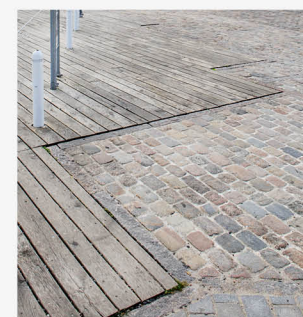

Store trin/opholdsplateauer af træ inviterer til ophold. Aarhus Havn, Marianne Levinsen Landskab.

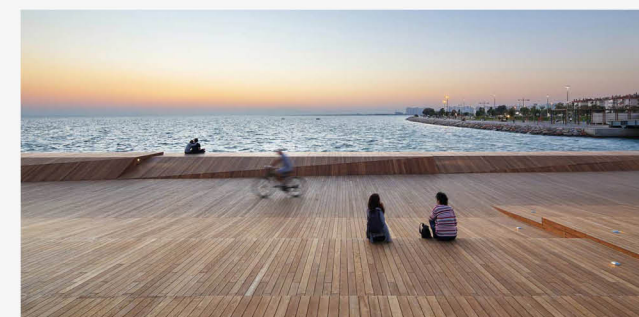
BELÆGNING

Pladsbelægning af træ. Marielyst Strandtorv, LYTT.

Belægning af træ der møder brosten. Marielyst Strandtorv, LYTT.

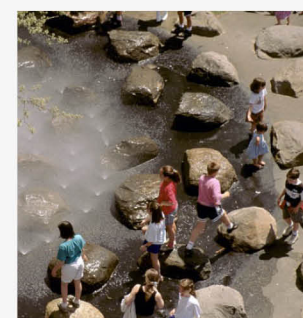

Pladsbelægning af træ med niveauspring.

INVENTAR

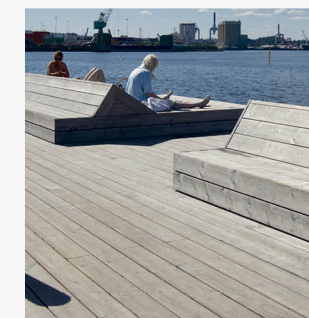
Legende elementer med vandet som omdrejningspunkt.

Naturlige sten.

Pumpe med vand.

Specialdesignet lounge møbler af træ.

BEPLANTNING

Kystnaturens lave salttålede beplantning.

Saltengens karakteristiske blomstrende beplantning.

Hjemmehørende og egnskarakteristiske træer og planter skaber legende og sanselige scenerier.

Havneparken

For foden af siloen og ud mod lystbådehavnen åbner Havneparken sig med nye muligheder for udfoldelse. Parken er et grønt, aktivt mødested med både adgang til vandet, aktivitetsbaner og plads til leg samt opholdsmuligheder. Havneparken omfavner den tidligere industrihavn med siloen som det tydelige pejlemærke.

Parken er et mix af grønne områder og arealer til aktiviteter og sport.

Overordnet karakter:

- Grøn aktivitetspark

Bepantning:

- Hjemmehørende og egnstypiske arter
- På de lavtliggende områder etableres en salteng med salttålede beplantning
- På de landskabelige diger etableres eng med blomster og græsser der klippes en gang om året
- Blandede træarter, nål, løv og blomstrende
- Lavt plejeniveau

Belægning:

- Asfalt
- Asfalt med opstrikning
- Sort faldunderlag
- Faldunderlag af flis
- Pigsten
- Grus

Inventar:

- Plinte af træ til ophold, aktiviteter og leg
- Fitness elementer
- Inventardele af stål malet i kirkerød

Havneparken, planillustration fra Helhedsplanen. Parken er et grønt aktivt mødested med både adgang til vandet, aktivitetsbaner og plads til leg samt opholdsmuligheder.

REFERENCER OVERORDNET KARAKTER

Parken er et mix af grønne områder og arealer til aktiviteter og sport. Kokkedal Klimapark, Schønherr Landskab.

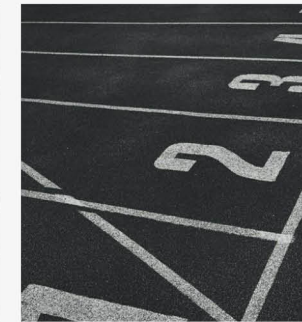

Dige som naturlig grøn ramme/tribune om sportsbane.

BELÆGNING

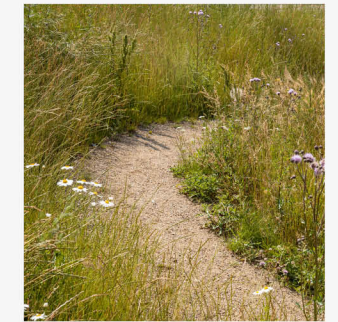
Asfalt med opstrikning.

Sort faldunderlag.

Sti i grus med kant af brosten.

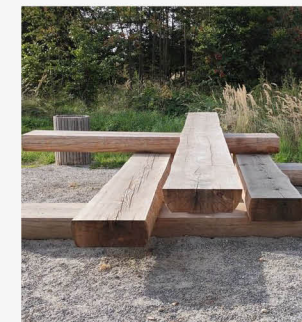

Sti i grus.

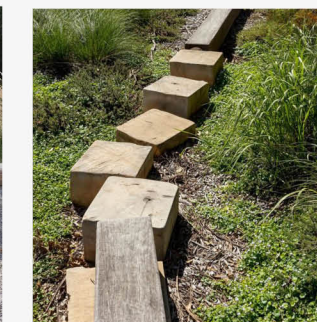
INVENTAR

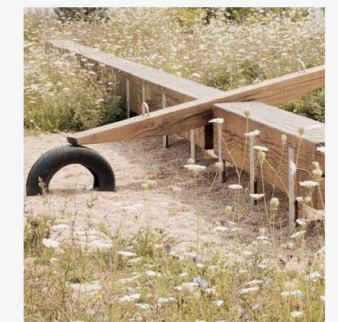
Fitness-elementer malet i kirkerød.

Opholdsmøbler af træ.

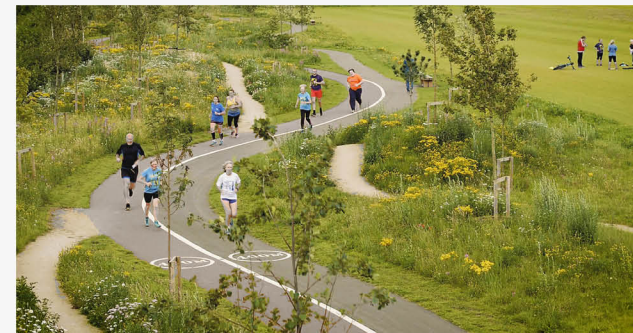

Aktivitetselementer af træ.

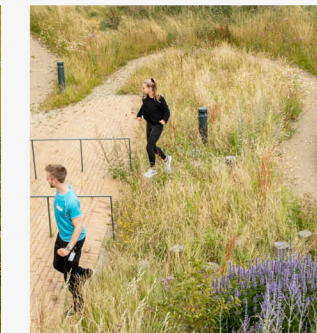

Legeelementer af træ.

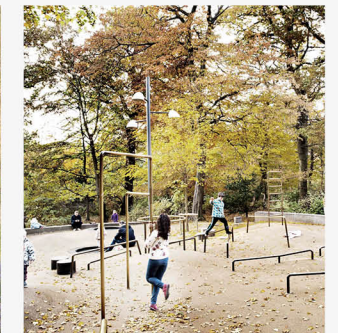
BEPLANTNING

Brugsplæner og frodig eng med træer og buske.

Eng med blomster, græsser og urter, der klippes få gange om året.

Rumskabende træer af hjemmehørende arter.

Havnen i Nykøbing F - et historisk rids

Kilde: Museum Lolland-Falster

Det følgende er en hurtig, historisk gennemgang af Nykøbing Havn fra den ældste naturhavn med blot et par anløbsbroer over den industrialiserede bys vækstperiode fra midten af 1800-tallet og til de seneste års mere specialiserede og til dels aflukkede havneområde, som nu står over for en omdannelse til en mere rekreativ og beboelig havnefront. Redegørelsen falder i fem dele, som er opdelt efter de centrale udviklingsfaser i havnens historie, hvor der sker større forandringer i havnens struktur, indretning og brug.

Den ældste havn, Ca. 1650- ca. 1834

De eneste anlagte strukturer i den ældste, kendte havn var Bastebroen og Færgebroen, som varetog transporten af hhv. gods- og passagertransport over og igennem Guldborg Sund. Bastebroen, som lå ved udmundingen af nutidens Bastebrostræde, bestod formentlig af planker, som var bastet, altså bundet sammen. De to broer kendes så langt tilbage som i midten af 1600-tallet, men var formentlig ældre. Havnen havde på dette tidspunkt karakter af naturhavn, og uden en anlagt havn og en vanddybde på kun ca. 2 meter var det begrænset, hvor store skibe der kunne anløbe havnen.

I år 1799 blev Nykøbings havnevæsen organiseret med nedsættelse af en havnekommission, og i år 1800 opførtes den første

faste struktur på havnen, ud over de to broer: To bræddetavler til opslag af bekendtgørelser angående Bro- og Havnevæsenet. Havnens område var ganske småt, omkring 470 brolagte kvadratmeter, og i 1830 påbegyndtes da også en modernisering af havnen. Strandgade, som løb imellem de to broer, blev planlagt og brolagt, og i 1832 opførte man et stenbolværk fra Bastebroen og nordpå, hvorefter det indvundne område blev opfyldt og brolagt. Nykøbings første anlagte havneplads stod færdig.

Havnen moderniseres, ca. 1835-1875

I 1835 stod havnens første anlagte bassin færdigt, og var beliggende lige nord for Bastebroen. Kun 9 år senere, i 1846, var der dog behov for endnu en udvidelse, og bassinet blev udvidet mod nord, ligesom havnepladsen også blev udvidet i denne retning.

Godt tyve år senere rakte udvidelsen af havnen også mod syd, da et nyt bolværk blev opført på denne side af Bastebroen og hen til den nye bro over Guldborgsund, Christian IX's Bro, som stod færdig i 1867. I samme omgang blev Brogade anlagt ved et gennembrud i Frisegades husrække, den gamle Bastebro blev fjernet, og man skabte et stadig større havneareal ved opfyldning. Mange pakhuse af både sten og træ skød op på den hastigt voksende havn og vidnede om den industrielle opgangstid, som prægede Nykøbing i 1800-tallets midte.

Tidens moderne transportformer satte også deres aftryk på den stadigt voksende havn. Det Forenede Dampskibs-Selskab opførte i 1871 det første dampskibspakhus på havnepladsen, lige syd for Færgestræde og beliggende helt ud til vandet. Og året efter, i 1872, kom jernbanen til Nykøbing og rejste nye krav om hurtig transport af personer og varer mellem Lolland og Falster. Dét kunne honoreres fra 1875, hvor jernbanebroen mellem de to øer gjorde det muligt at rejse over Guldborg Sund uden at skulle skifte transportmiddel eller gå over Christian IX's Bro.

Vækst og mekanisering, 1876-1915

I 1870'erne havde havnen igen vokseværk. Syd for Christian IX's Bro blev havnens bolværk forlænget og havneområdet udvidet ved opfyldning. Fra jernbanen blev der i 1881 trukket skinner op igennem den nye, sydlige del af havnen, så der kunne transporteres varer med tog helt op til Christian IX's Bro, hvor de måtte omlades til vogne.

Havnens sydende blev fra 1884 afgrænset af den nyåbnede sukkerfabrik. Meget af den jord, som blev brugt til at fylde havnen op og udvide havnearealet med, kom fra de mange roer, som blev skyllet ved ankomsten til sukkerfabrikken.

I 1887 skete endnu en stor udvidelse af havnen, denne gang nord for Christian IX's Bro.

HISTORISKE FOTOS - MUSEUM LOLLAND FALSTER

Havnebassinet ud for havnepladsen blev udvidet, og endnu et bassin blev anlagt lige nord for. 16 år senere, i 1903, udvidede man atter i den sydlige del, hvor kilen mellem jernbanen og havnen blev opfyldt med jord fra sukkerfabrikkens skyllevand. Udvidelsen skabte et stort område, som herefter blev lejet ud til virksomheder. I 1908 blev det første areal af det inddæmmede område mellem havnens to broer lejet ud til en cementvarefabrik. I 1912 opførtes et slagtehus, og i 1913 flyttede et kulfirma ind, og dette blev indrammet af den nyanlagte Kajgade.

Fra det nye, inddæmmede område og nordpå opførtes i 1912 en betonkaj, og der blev opfyldt med sand, så havnen kunne brede sig yderligere. Hermed kunne Fejøgade anlægges i 1913, og vejen blev makadamiseret.

De store industriens havn, 1916-1980

Det 20. århundrede blev de store korn- og fødevarerindustriens tid på Nykøbing Havn. I 1916 opførtes markedshallen, i havnens sydlige del, hvorfra levende kvæg kunne eksporteres. Samtidig blev det sidste ledige areal på det inddæmmede område lige nord for jernbanebroen lejet ud til det store korn og foderstoffirma ANCO, A. Nielsen & Co., som i mange år satte sit præg på hele havnen med flere lagerbygninger. I 1918 fik havnen sin hidtil største bygning, da kondenseringsfabrikken "Værnekloster Mælkefabrik-

ker i Danmark A/S" blev opført i havnens sydlige del, lige over for det inddæmmede område ved jernbaneskinneerne. Bygningen var den første i Danmark, som var støbt omkring et jernskelet, og husede indtil 1955 produktionen af forskellige former for mælkekonserves, hvilket gav bygningen kælenavnet "Kondensen".

I 1920'erne og 30'erne var havnen især præget af kornfirmaet A. Nielsen & Co. Andre virksomheder fik etableret anlæg til olie, benzin, kullosning, gødningslagre m.v. De tekniske anlæg prægede havnen, og havnen fik udtryk af en reel industrihavn med kornlevator, silopakhus og dampdrejkekran som supplement til de gamle pakhuse, der nu lå mere tilbagetrukket fra havnefronten på grund af de mange opfyldninger. I 1923 blev hele Fejøgade brolagt og Brugsforeningernes store magasinbygning for korn og foderstoffer, Fejøgade 23, opførtes.

I juni 1930 blev store dele af havnen hærget af den såkaldte pinsebrand, som ødelagde mange af havnens gamle pakhuse. Men branden gav også plads til en vis fornyelse; samme år påbegyndtes en udvidelse af havnens nordlige del, hvor der blev anlagt et nyt havnebassin omtrent ud for Sundbystræde. Lystbådehavnen blev flyttet nord herfor, og her blev også Guldborgsundpavillonen anlagt med restaurant og roklub-bådehus i bunden; en rekreativ plet på den ellers indu-

strialiserede havn.

I 1934 åbnede opskæringsfabrikken DANA lige ved slagtehuset på havnen. Fabrikken var den første af sin slags i Danmark og blev etableret med en ambition om at producere serveringsklar kødkonserves, især til eksport. Fabrikken lukkede i 1952.

I 1979-80 blev det gamle havnebassin, der lå lige nord for Brogade ved den nuværende havneplads, fyldt op. På samme sted, hvor den gamle inderhavn engang var, blev ANCO's kornmagasin – som i dag er Danish Agro – indviet.

Havnens sidste industritid, 1981-2023

Fra 1980'erne gik havnen ind i de sidste årtier med udbredt, aktiv industri langs havnefronten. Produktionen i Kondensen ophørte i 1987, og op igennem 1990'erne udgjorde korn, herefter olie, den største bestanddel af den samlede godsomsætning på havnen.

Da havnen i 2012 efter EU-direktiv blev omkranset af blå metalhegn som led i terrorsikringen af danske havne, forstærkede det den adskillelse af havnen og byen, som begyndte med de store industriens indtog på havnen tidligere i århundredet. Denne udvikling blev dog forsøgt vendt fra 2020, hvor en ny plan for havnens omdannelse fra industrihavn til rekreativ og beboelig bydel blev vedtaget politisk og i 2022 blev dele af det blå hegn fjernet fra havnen.

HISTORISKE FOTOS - MUSEUM LOLLAND FALSTER

LYTT